ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

សទ្ទានុក្រម
វេជ្ជសាស្ត្រ និង កសិកម្ម
ខ្មែរ-អង់គ្លេស-បារាំង

LEXICON
OF
MEDICINE AND AGRICULTURE
Khmer-English-French

ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ

គណៈកម្មការជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រនិងកសិកម្ម

គណៈកម្មការសុខាភិបាល

គណៈកម្មការកសិកម្ម

សីហា ២០១៥

អាសយដ្ឋាន: មហាវិថីសហព័ន្ធរុស្ស៊ី, សង្កាត់កាកាប, ខណ្ឌពោធិ៍សែនជ័យ, រាជធានីភ្នំពេញ

ទូរសព្ទដៃ: (៨៥៥) ១២ ៩១១ ៣៥៧ / (៨៥៥) ១២ ៩០៦ ៥៨៥, អ៊ីមែល: info@nckl.gov.kh, គេហទំព័រ: www.nckl.gov.kh

បុព្វកថា

ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ (ក.ជ.ភ.ខ.) មានភារកិច្ចស្វែងរកឯកភាពឱ្យភាសាខ្មែរ ទាំងខាងអក្ខរាវិរុទ្ធ ទាំងខាងអំណាននិងទាំងខាងពាក្យពេចន៍។ ទោះក្នុងវេជ្ជសាស្ត្រក្ដី ក្នុងកសិកម្មក្ដី ឬ ក្នុងវិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យាផ្សេងទៀតក្ដី តែងតែមានពាក្យប្រែជាខ្មែរផងនិងពាក្យកម្ចីផង។ ពាក្យទាំងនេះសុទ្ធតែត្រូវបាន ក.ជ.ភ.ខ. សម្រួលអក្ខរាវិរុទ្ធ ដោយយកលំនាំតាមអក្ខរាវិរុទ្ធនៃវចនានុក្រមរៀបរៀងដោយសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត បោះពុម្ពផ្សាយដោយវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ គ្រាទី៥។

វាក្យសព្ទវេជ្ជសាស្ត្រនិងវាក្យសព្ទកសិកម្ម សម្បូរពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំង។ ក្រៅពីពាក្យខ្មែរដែលគេបានប្រើយូរមកហើយក្នុងវិស័យវេជ្ជសាស្ត្រនិងវិស័យកសិកម្ម ក.ជ.ភ.ខ.បានអនុម័តពាក្យជាច្រើនដែលក្នុងនោះមានពាក្យបកប្រែផងនិងពាក្យកម្ចីផង។

សទ្ទានុក្រមវេជ្ជសាស្ត្រនិងកសិកម្មនេះ ជាឧបករណ៍ថ្នាក់ជាតិសម្រាប់ជួយសាធារណជនខ្មែរជាពិសេសអ្នកជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងវិជ្ជានេះ ឱ្យប្រើពាក្យឱ្យបានដូចគ្នា។ ការប្រើពាក្យដូចគ្នា ជាការរួមចំណែកដ៏ធំធេងឱ្យភាសាខ្មែរមានឯកភាព ពីព្រោះទាំងពាក្យប្រែជាខ្មែរ ទាំងពាក្យកម្ចីសុទ្ធសាធ នឹងត្រូវក្លាយជាពាក្យខ្មែរ នៅពេលអនាគត។

សូមអ្នកស្រឡាញ់ភាសាជាតិជួយសហការប្រើពាក្យតាមសទ្ទានុក្រមនេះ ដើម្បីឱ្យភាសាយើងដើរឆ្ពោះទៅរកឯកភាពដូចតន្តិភាសាក្នុងលោកដែរ។

រាជធានីភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១៥

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
និង ជាប្រធានអចិន្ត្រៃយ៍នៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាជាតិ

បណ្ឌិតសភាចារ្យ **សុខ អាន**

អារម្ភកថា

ពាក្យទាក់ទងនឹងវេជ្ជសាស្ត្រនិងកសិកម្ម ដែលមានក្នុងសទ្ទានុក្រមនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយតាមព្រឹត្តិបត្រលេខ៣ លេខ៤និងលេខ៦ រួចមកហើយ ប៉ុន្តែព្រឹត្តិបត្រទាំងនោះ ត្រូវបានចែកផ្សព្វផ្សាយតែក្នុងមជ្ឈដ្ឋានថ្នាក់ដឹកនាំ ក្រសួងនានា មន្ទីរអប់រំ ការិយាល័យអប់រំស្រុក/ក្រុង/ខណ្ឌ នាយកសាលា...។ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីឱ្យក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ (ក.ជ.ភ.ខ.) ងាយអនុម័តពាក្យទាំងនេះ គណៈកម្មការសុខាភិបាលនិងគណៈកម្មការកសិកម្ម ត្រូវផ្តល់ពាក្យគន្លឹះជាមុន ទោះពាក្យគន្លឹះនោះកើតចេញពីព្យញ្ជនៈណាក៏ដោយ ដើម្បីឱ្យងាយពន្យល់ពាក្យពាក់ព័ន្ធ។ ផ្ទុយពីពាក្យដែលចុះផ្សាយតាមព្រឹត្តិបត្រ ពាក្យដែលចុះផ្សាយក្នុងសទ្ទានុក្រមនេះ ត្រូវបានរៀបតាមលំដាប់អក្ខរក្រម ព្រមទាំងដាក់បច្ចេកសព្ទវេជ្ជសាស្ត្រនិងបច្ចេកសព្ទកសិកម្មដោយឡែកពីគ្នា (បច្ចេកសព្ទវេជ្ជសាស្ត្រមានចំនួន២២៩ពាក្យ និង បច្ចេកសព្ទកសិកម្មមានចំនួន១៦១ពាក្យ)។

សទ្ទានុក្រមជាមធ្យោបាយផ្សព្វផ្សាយទី៣របស់យើង បន្ទាប់ពីព្រឹត្តិបត្រនិងគេហទំព័រ ហើយយើងសង្ឃឹមថា មធ្យោបាយនេះអាចផ្សព្វផ្សាយបានទូលំទូលាយជាងមធ្យោបាយមុនៗ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

ក.ជ.ភ.ខ. មិនអាចដំណើរការបានទេ បើគ្មានការគាំទ្រជាថវិកាពីសំណាក់សម្តេច បណ្ឌិតសភាចារ្យ អគ្គមហាសេនាបតីតេជោ **ហ៊ុន សែន** នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និង ជាគុ-គណនៃ ក.ជ.ភ.ខ. តាមរយៈឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ **សុខ អាន** ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី និង ជាប្រធានកិត្តិយសនៃ ក.ជ.ភ.ខ.។

អាស្រ័យហេតុនេះ ក្នុងនាម ក.ជ.ភ.ខ.ទាំងមូល ខ្ញុំបាទសូមថ្លែងអំណរគុណព្រមទាំងកតញ្ញុតាយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះថ្នាក់ដឹកនាំខាងលើ ដែលជាអាណាព្យាបាលនៃ ក.ជ.ភ.ខ.យើង ជាទីគោរពដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត។

រាជធានីភ្នំពេញ, ថ្ងៃ សុក្រ ទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១៥

ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ

បណ្ឌិតសភាចារ្យ **ច្រាំ ម៉ល់**

សមាជិកគណៈកម្មការបច្ចេកសព្ទ
ជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រនិងកសិកម្ម

១-	ឯកឧត្តមសាស្ត្រាចារ្យឱសថបណ្ឌិត ប៉ែន ប៊ូនពីវ	ប្រធាន
២-	លោកសាស្ត្រាចារ្យវេជ្ជបណ្ឌិត នុត សម្បត្តិ	អនុប្រធាន
៣-	ឯកឧត្តមសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត សាបូ អូហ្សាណូ	សមាជិក
៤-	លោកសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត ស៊ុន សូត	សមាជិក
៥-	លោក រស់ ផាន្នី	សមាជិក
៦-	លោក វង្ស មេង	សមាជិក

រៀបចំបោះពុម្ពផ្សាយដោយ ៖

ផ្នែកបោះពុម្ព ផ្សព្វផ្សាយនិងបណ្តុះបណ្តាល
នៃអគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ

សមាជិក
គណៈកម្មការសុខាភិបាល

១-ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ សំ សោភាន់ ប្រធាន
២-ឯកឧត្តមសាស្ត្រាចារ្យមហាបរិញ្ញា ប៉ែន ប៊ូនពីវ អនុប្រធាន
៣-លោកបណ្ឌិត ឈុំ ភិតលន់ សមាជិក
៤-លោកបណ្ឌិត នុត សម្បត្តិ សមាជិក
៥-លោកបណ្ឌិត តាំង ស៊ិន សមាជិក
៦-លោក អាត ផារ៉ា សមាជិក
៧-លោកជំទាវ ឡុង ថុល សមាជិក
៨-លោក ជុំ គឹមរ៉ុង សមាជិក
៩-សាស្ត្រាចារ្យជំនួយវេជ្ជបណ្ឌិត ស្វាយ កាម៉ុល សមាជិក
១០-លោក ឃឹម វិច្ឆិកា ជំនួយខាងភាសា

រៀបចំបោះពុម្ពផ្សាយដោយ ៖

ផ្នែកបោះពុម្ព ផ្សព្វផ្សាយនិងបណ្ដុះបណ្ដាល
នៃអគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ

សមាជិក
គណៈកម្មការកសិកម្ម

១-ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ជា ណោង	ប្រធាន
២- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ស៊ុន សូត	អនុប្រធាន
៣- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត សាបូ អូហ្សាណូ	សមាជិក
៤- លោកបណ្ឌិត ម៉ុង ស៊ាងងឹម	សមាជិក
៥- លោកបណ្ឌិត ម៉ែន សារ៉ុម	សមាជិក
៦- លោកបណ្ឌិត សួន សុធឿន	សមាជិក
៧- លោកបណ្ឌិត ខៃសត្យា	សមាជិក
៨- លោកបណ្ឌិត តាំង ស៊ិន	សមាជិក
៩- លោក រស់ ផាន្នី	សមាជិក
១០- លោក សួន សុភា	សមាជិក
១១- លោក សុខ វ៉ាន់ថន	សមាជិក
១២- លោក ប៉ាង ចាន់ថា	ជំនួយខាងភាសា
១៣- លោកបណ្ឌិត គី ចន្ទណារិទ្ធ	សមាជិក
១៤- លោក ស្វាយ វីដា	សមាជិក

រៀបចំបោះពុម្ពផ្សាយដោយ ៖

ផ្នែកបោះពុម្ព ផ្សព្វផ្សាយនិងបណ្ដុះបណ្ដាល
នៃអគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ

បច្ចេកសព្ទវេជ្ជសាស្ត្រ និង កសិកម្ម
ដែលគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ / គ.ជ.ភ.ខ.
(បច្ចុប្បន្ន ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ / ក.ជ.ភ.ខ.)
បានអនុម័ត

១- បច្ចេកសព្ទវេជ្ជសាស្ត្រ

១- កញ្ជ្រឹល អ. measles, morbilli, rubeola បារ. rougeole (f.)	រោគឆ្លងម៉្យាង ច្រើនកើតលើកុមារ បណ្ដាលមកពីវីរុស morbilli បង្កឱ្យស្បែកមានកន្ទួលតូចៗ ពណ៌ក្រហម ក្អក ហៀរសំបោរ គ្រុនក្ដៅ ឈឺបំពង់ក។ល។ ឧ. កុមារនេះបានចាក់ថ្នាំបង្ការជំងឺកញ្ជ្រឹលរួចហើយ។
២- កន្ទាលត្រអាក អ. urticaria / hives បារ. urticaire (f.)	កន្ទួលឃ្នឹលជាបន្ទះតិចឬច្រើននៅលើស្បែក មានឬគ្មានពណ៌ក្រហម បណ្ដាលឱ្យរមាស់ កើតឡើងដោយប្រតិកម្មអាឡែហ្ស៊ី(réaction allergique)។ ឧ១- ការប៉ះពាល់ជាមួយនឹងដើមកន្ទេចអាលឬវល្លិខ្មែរ បណ្ដាលឱ្យឡើងកន្ទាលត្រអាកលើស្បែកត្រង់កន្លែងប៉ះនោះ។ ឧ២- ប្រតិកម្មអាហារ ឱសថ និង រោគសញ្ញានៃជំងឺបរាសិតមួយចំនួន បណ្ដាលឱ្យចេញកន្ទាល-ត្រអាកនៅលើស្បែក។

៣- **កម្សោយសាច់ដុំ** អ. myasthenia បារ. myasthénie (f.)	អាការៈចុះខ្សោយកម្លាំងចលនាសាច់ដុំបណ្ដាលមកពីមូលហេតុច្រើនយ៉ាង។
៤- **ការកកឈាម** អ. blood coagu-lation / blood-clotting បារ. coagulation sanguine (f.)	បម្រែបម្រួលឈាមពីរាវទៅពាក់កណ្ដាលរឹងដែលអាចកើតមាននៅក្នុងឬក្រៅសរសៃឈាម។
៥- **ការកន្ត្រាក់សាច់ដុំ** អ. muscle contraction បារ. contraction musculaire (f.)	អាការៈទាញកញ្ជក់នៃសាច់ដុំដែលរំញោចដោយប្រព័ន្ធប្រសាទ ឬ ដោយមូលហេតុផ្សេងៗ។
៦- **ការក្អែ** អ. regurgitation បារ. régurgitation (f.)	ដំណើរវិលត្រឡប់នៃអាហារពីក្រពះឬបំពង់អាហារមកតាមមាត់ តែ មិនមែនជាការក្អួតទេ។ ឧ. ការក្អែច្រើនកើតលើទារកនិងកុមារតូចៗក្រោយពេលបៅរួច។
៧- **ការខ្ទាំ / កុងទុយស្យុង** អ. contusion បារ. contusion (f.)	របួសម្យ៉ាងដែលបណ្ដាលមកពីគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរធ្វើឱ្យខ្ទេចជាលិកាក្នុងសរីរាង្គណាមួយ ប៉ុន្តែ មិនមានរហែកស្បែកឬស្រោមពទ្ធជុំវិញ។

៨- **ការចាក់ម្ជុលវិទ្យាសាស្ត្រ / អាគុយពង់ទួរ** អ. acupuncture បារ. acupuncture (f.)	វិធីចាក់ម្ជុលឆ្មារចូលតាមស្បែកចំខ្សែម៉េរីឌីយាង (méridien)នៃសរីរាង្គដែលឈឺ ក្នុងគោលបំណងរករោគវិនិច្ឆ័យឬធ្វើការព្យាបាលជំងឺពុំរ៉ៃមួយចំនួនតាមក្បួនវេជ្ជសាស្ត្របុរាណចិន។
៩- **ការចាល់ / រ៉េតង់ស្យុង** អ. retention បារ. rétention (f.)	អាការៈនៃសរីរាង្គដែលមិនអាចមានលទ្ធភាពបញ្ចេញចោលឱ្យអស់នូវសារធាតុផ្ទុក(រឹង រាវ ឬ ឧស្ម័ន) របស់វា។ ឧ. រ៉េតង់ស្យុងទឹកមូត្រនៅក្នុងប្លោកនោម ដែលបណ្តាលមកពីការចាល់នៅត្រង់បង្ហួរនោម អាចបង្កឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់។
១០- **ការចុករវក្កំ / ការចុកតម្រងនោម** អ. renal colic បារ. colique rénale colique néphré-tique (f.)	អាការៈឈឺចុកចាប់យ៉ាងស្រួចស្រាល់នៅចង្កេះផ្នែកខាងឆ្វេងឬស្តាំ ដែលមានលក្ខណៈឈឺចាក់ចុះក្រោមទៅរកប្រដាប់បន្តពូជខាងក្រៅឬផ្ទៃខាងក្នុងនៃភ្លៅ ដោយសារការស្ទះផ្លូវទឹកមូត្រ ដែលភាគ-ច្រើនបណ្តាលមកពីមានគ្រួស។ ឧ. ការចុកតម្រងនោមខាងស្តាំអាចច្រឡំជាមួយនឹងការចុកថ្លើម(colique hépatique) ប៉ុន្តែការចុកថ្លើមមានអាការៈឈឺចាក់មករកស្មាស្តាំ។
១១- **ការចុកពោះ / កូលិក** អ. colic បារ. colique (f.)	អាការៈឈឺចុកចាប់ក្នុងធិទ្ធដ្ឋានពោះ (calvité abdominale)។ ឧ.ក្នុងករណីស្ទះពោះវៀនធំ អ្នកជំងឺមានការចុកពោះយ៉ាងខ្លាំងក្លា។

១២-**ការឈឺសន្លាក់** អ. arthralgia បារ. arthralgie (f.)	ការឈឺចុកចាប់ក្នុងសន្លាក់ដែលបង្កដោយជំងឺច្រើនយ៉ាង។ ឧ. ជំងឺគ្រុនសន្លាក់ (rhumatisme) បង្កឱ្យមានការឈឺសន្លាក់ច្រើនកន្លែង។
១៣- **ការឈឺសាច់ដុំ** អ. myalgia / myodynia បារ. myalgie / myodynie (f.)	អាការៈឈឺចុកចាប់នៅក្នុងសាច់ដុំដោយសារមូលហេតុច្រើនយ៉ាង ដូចជា ការឈឺសាច់ដុំពេលមានជំងឺផ្ដាសាយធំ (grippe)។
១៤- **ការញៀន** អ. addiction បារ. addiction / pharmaco-dépendance (f.)	អាការៈដែលមនុស្សឬសត្វមិនងាយបោះបង់បាននូវសារធាតុញៀន (drogue) ដែលធ្លាប់បានប្រើរួចហើយ។ ឧ. អាភៀននិងកញ្ឆាធ្វើឱ្យមានការញៀនដែលមិនងាយបោះបង់បាន ក្រោយពេលប្រើវាយូរមកហើយ។
១៥- **ការគ្អើក** អ. hiccough បារ. hoquet (m.)	ដំណើរកន្ត្រាក់នៃសាច់ដុំរបាំងទ្រូង (diaphragme) ដោយអចេតនា បង្កឱ្យមានការបញ្ចេញខ្យល់និងសំឡេងតាមមាត់ជាសូរអឹកៗ។ ឧ. ជំងឺមហារីកបំពង់អាហារបង្កឱ្យមានការគ្អើកជាប្រចាំ។

១៦- **ការធ្លាក់ស / ឡឺកូរ៉េ** អ. leukorrhea បារ. leucorrhée (f.) / pertes blanches (f. pl.)	អាការៈធ្លាក់រំអិលពណ៌សតាមផ្លូវបន្តពូជរបស់ស្ត្រី ក្នុងចន្លោះពេលមានរដូវ ពេលមានគភ៌ ពេលបំបៅកូន និង ក្រោយពេលអស់រដូវ។ ឧ. ការធ្លាក់សមានពណ៌ផ្សេងក្រៅពីពណ៌ស និង ក្លិនខុសធម្មតា ព្រមទាំងមានរមាស់ទ្វារមាស ជាអាការៈបញ្ជាក់ពីការរលាក ឬ មានជំងឺប្រដាប់បន្តពូជស្ត្រី។
១៧- **ការបង្កកំណើត / កំណកំណើត** អ. fertilization បារ. fécondation (f.)	ជំនួបរវាងស្ពែម៉ាតូសូអ៊ីត (spermatizoïde) និងអូវុល (ovule) ចំពោះមនុស្សឬសត្វ, រវាងអង់តេរ៉ូសូអ៊ីត (antérozoïde) និងអូអូស្វ៊ែ (oosphère) ចំពោះរុក្ខជាតិ បង្កើតបានជាកោសិកាថ្មីមួយ ហៅថា ស៊ីហ្គូត (zygote)។ ឧ. ការបង្កកំណើតអាចប្រព្រឹត្តទៅបានលុះត្រាតែមានការជួបគ្នារវាងកាម៉េតឈ្មោលនិងកាម៉េតញី។
១៨- **ការបាក់ឆ្អឹង / បំណាក់ឆ្អឹង** អ. fracture បារ. fracture (f.)	ការបាក់ដាច់ឬបែកបាក់ដោយអន្លើឬដោយផ្នែកទាំងអស់របស់ឆ្អឹង។ ឧ. ក្រោយពីអស់រដូវ ស្ត្រីដែលពុំបានទទួលសារធាតុកាល់ស្យូម និង ផូស្វ័រ ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ងាយទទួលរងការបាក់ឆ្អឹង។
១៩- **ការផ្តាច់គភ៌** អ. conceptus interruption បារ. interruption de conception (f.)	ការបញ្ចប់ការអភិវឌ្ឍគភ៌នៅក្នុងផ្ទៃដោយចេតនា។ ឧ. ការរំលូតកូនជាវិធីមួយក្នុងការផ្តាច់គភ៌។

២០- **ការពន្យារកំ-ណើត / កុងត្រាសិបស្យុង** អ. contraception បារ. contraception (f.)	វិធីបង្ការមិនឱ្យមានកំណាត់ក៏នៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយ។ ឧ. ការប្រើស្រោមអនាម័យជាវិធីមួយក្នុងចំណោមវិធីជាច្រើននៃការពន្យារកំណើត។
២១- **ការភ្លាត់ឆ្អឹង** អ. luxation បារ. luxation (f.)	ដំណើរឃ្លាតឬភ្លាត់ឬក៏របូតក្បាលឆ្អឹងពីទីតាំងដើម បណ្ដាលមកពីការដួលឬការប៉ះទង្គិច។ ឧ. កីឡាករបាល់ទាត់ច្រើនរងគ្រោះថ្នាក់ដោយការភ្លាត់ឆ្អឹង។
២២- **ការមិនស្រេកទឹក / អឌីបស៊ី** អ. adipsia បារ. adipsie (f.)	លក្ខណៈធម្មជាតិរបស់មនុស្សមួយចំនួនតូចដែលមិនចង់ផឹកទឹកក្នុងរយៈពេលខ្លីឬវែង (ថ្ងៃឬសប្ដាហ៍) ប៉ុន្តែ មិនមែនជាជំងឺទេ។
២៣- **ការរមួលសន្លាក់** អ. distortion បារ. distorsion (f.)	របួសម្យ៉ាងដែលធ្វើឱ្យសន្លាក់វិលខុសប្រក្រតី បណ្ដាលឱ្យយារលីហ្កាម៉ង់ (ligament) ពទ្ធជុំវិញឱ្យឈឺចាប់ និង មិនអាចធ្វើចលនាសកម្មបាន។ ការរមួលសន្លាក់មិនទាមទារឱ្យមានការវះកាត់ទេ ប៉ុន្តែ ត្រូវធ្វើការព្យាបាលដោយអបសន្លាក់ និង ផ្ដល់ឱសថបំបាត់ការឈឺចាប់។
២៤- **ការរលាកសាច់ដុំ** អ. myositis បារ. myosite (f.)	អាការៈរលាកជាលិកាសាច់ដុំដែលបណ្ដាលមកពីអាំងហ្វិចស្យុង (infection) ផ្សេងៗ ដូចជាអាំងហ្វិចស្យុងដោយសារបាក់តេរីស្ដាហ្វីឡូកូក (staphylocoque)។

២៥- **ការរលូតកូន** អ. abortion បារ. avortement (m.)	ការរបូតគភ៌ចេញពីផ្ទៃម្ដាយ មុន១៨០ថ្ងៃ។ ឧ. ស្ត្រីមានគភ៌ដែលបានទៅពិនិត្យផ្ទៃពោះត្រឹមត្រូវអាចចៀសផុតពីការរលូតកូន។
២៦- **ការរលូតកូនឯកឯង** អ. spontaneous abortion បារ. avortement spontané (m.)	ការរបូតគភ៌ចេញពីផ្ទៃម្ដាយដោយចៃដន្យនិងគ្មានការបង្ខំ។ ឧ. ការរលូតកូនឯកឯងអាចបង្កឡើងដោយសារការវិវត្តមិនត្រឹមត្រូវនៃ គភ៌ សុក ឬ បង្កដោយជំងឺ ឬ គ្រោះថ្នាក់របស់ម្ដាយ។
២៧- **ការរាកនោមយប់ / ណុកតួរី** អ. nocturia / enuresis បារ. énurèse / énurésie (f.) / nocturie (f.)	អាការៈហៀរទឹកនោមដោយមិនដឹងខ្លួន ភាគច្រើនពេលដេកលក់នៅពេលយប់។
២៨- **ការរំលូតកូន** អ. induced abortion បារ. avortement	ការធ្វើឱ្យរបូតគភ៌ចេញពីផ្ទៃម្ដាយដោយចេតនា ដូចជា ការប្រើឱសថ ការបូម ឬ ការកោសគភ៌ចេញពីស្បូន។ ឧ. ក្នុងករណីស្ត្រីមានគភ៌មានជំងឺធ្ងន់ធ្ងរ ឬ អំប្រីយ៉ុងក្នុងផ្ទៃមានលក្ខណៈមិនប្រក្រតីដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ជីវិតម្ដាយ គេត្រូវបង្ខំចិត្តធ្វើការរំលូតកូន។

២៩- **ការរាំងរដូវ** អ. amenorrhea បារ. aménorrhée (f.)	ការបាត់រដូវរបស់ស្ត្រីក្នុងវ័យបន្តពូជដែលមានលក្ខណៈមិនប្រក្រតី។ ឧ. ការមានវិបត្តិផ្លូវចិត្ត កង្វះអាហារូបត្ថម្ភ ការមានជំងឺធ្ងន់ធ្ងរប្រចាំកាយ ឬ ការមានគភ៌ បង្កឱ្យស្ត្រីមានការរាំងរដូវ។
៣០- **ការហើមពោះ** អ. meteorism បារ. ballonnement/ météorisme (m.)	អាការៈប៉ោងពោះដោយសារស្ទះឧស្ម័ននៅក្នុងក្រពះ ពោះវៀន។ ឧ. ជំងឺគ្រុនពោះវៀនបង្កឱ្យមានអាការៈគ្រុនក្តៅខ្លាំង ការហើមពោះ និង រោគសញ្ញាផ្លូវរំលាយអាហារផ្សេងៗទៀត។
៣១- **ការអស់រដូវ/ មេណូប៉ូស** អ. menopause បារ. ménopause (f.)	ដំណើរឈប់ធ្លាក់ឈាមរដូវរបស់ស្ត្រី ដែលជាទូទៅអាចចាប់ផ្តើមពីអាយុ៤៥ដល់៥៥ឆ្នាំ។ ឧ. ការអស់រដូវរបស់ស្ត្រីបញ្ជាក់ថា ស្ត្រីនោះពុំអាចមានលទ្ធភាពបន្តពូជបានទៀតឡើយ។
៣២- **កាស៊ីណូម** អ. carcinoma បារ. carcinome (m.)	មហារីកជាលិកាភ្នាស (épithélium) ដែលគ្របលើសរីរាង្គណាមួយ ប៉ុន្តែ មិនកាចសាហាវដូចមីញ៉ូសាកូម (mysarcome) ទេ។
៣៣- **កុងត្រាក់ទួរសាច់ដុំ** អ. muscle contracture បារ. contracture musculaire (f.)	អាការៈកន្ត្រាក់សាច់ដុំយ៉ាងរឹងជាអចិន្ត្រៃយ៍ ដោយមូលហេតុសាច់ដុំទទួលការឈឺចាប់ ឬ រំញោចយ៉ាងខ្លាំងក្លា។

៣៤- **កូរីយ៉ុង** អ. chorion បារ. chorion (m.)	ស្រទាប់ក្រៅនៃភ្នាសទារកដែលអភិវឌ្ឍទៅតាមការរីកធំធាត់របស់ទារកនៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយ។ ឧ. អាម្ញូស(amios)និងកូរីយ៉ុងបង្កើតបានជាភ្នាសទារកនៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយ។
៣៥- **កោសិកា** អ. cell បារ. cellule (f.)	ឯកតាទម្រង់គ្រឹះនៃជីវិតដែលជាផ្នែកតូចបំផុតរបស់ភាវៈរស់ ហើយ ដែលអាចដំណើរជីវិតបានដោយខ្លួនឯង។ ធាតុផ្សំនៃកោសិកាមានស៊ីតូប្លាស (cytoplasme) ណ្វៃយ៉ូ (noyau)...។
៣៦- **ក្រិស (ជំងឺ)** អ. rachitism បារ. rachitisme (m.)	ជំងឺបណ្ដាលមកពីឆ្អឹងមិនលូតលាស់ទៅតាមដំណាក់នៃសរីរាង្គមនុស្សនិងសត្វ ដែលបណ្ដាលមកពីកត្តាផ្សេងៗជាច្រើន ជាពិសេសកង្វះវីតាមីន/ជីវជាតិដេ(vitamine D)។ ឧ. ការឱ្យទារកឬសត្វទទួលបានពន្លឺព្រះអាទិត្យនៅពេលព្រឹកព្រលឹម អាចជួយកាត់បន្ថយជំងឺក្រិស។
៣៧- **ក្រួស** **(វេជ្ជសាស្ត្រ)** អ. stone/calculus បារ. calcul (m.)	ដុំកំណកសារធាតុកំបោរកកើតក្នុងសរីរាង្គមនុស្សសត្វ។ ឧ. ការចុកតម្រងនោមភាគច្រើនបង្កឡើងដោយ-សារការស្ទះក្រួសក្នុងតម្រងនោមឬបំពង់ទឹកនោម (uretère)។

៣៨- **ក្រួសវក្កំ / ក្រួសតម្រងនោម** អ. renal stone / kidney stone / renal lithiasis បារ. calcul rénal (m.) / lithiase rénal (m.)	ដុំកំណកសារធាតុកំបោរកកើតក្នុងតម្រងនោម ដែលអាចបង្កឱ្យស្ទះប្រព័ន្ធទឹកមូត្រ និង អាចបង្កឱ្យមានអាការៈឈឺចុកចាប់។
៣៩- **ក្អក** អ. cough បារ. toux (f.)	សញ្ញា/អាការៈបញ្ចេញខ្យល់ដោយបង្ខំរហ័សភ្លាមៗ របៀបជាកន្ត្រាក់ឬកញ្ចក់ និង មានសូរសំឡេងចេញពីបំពង់ក ជួនកាលកើតឡើងដោយចេតនា ឬ អចេតនា និង រេផ្លិច(réflexe)។ ជាទូទៅ ក្អកបណ្ដាលមកពីការរលាកផ្លូវដង្ហើម និង ផ្លូវរំលាយអាហារ។ ឧ. ក្មេងដែលមានជំងឺរលាកផ្លូវដង្ហើម បណ្ដាលឱ្យមានអាការៈក្អកជាញឹកញាប់។
៤០- **ខ្ទុះតម្រងនោម / ខ្ទុះវក្កំ/ ព្យោណេប្រហ្វូស** អ. pyonephrosis / renal empyema បារ. pyonéphrose (f.) / empyème rénal (m.)	អាការៈរលាកដោយមានខ្ទុះដក់ក្នុងវក្កំ (តម្រងនោម) ដែលបង្កឱ្យមានការចុកចាប់នៅចង្កេះ និង មានខ្ទុះក្នុងទឹកមូត្រ។

៤១- **ខ្ទុះបង្ហូរនោម /ប្លេណូរ៉េ** អ. blennorrhea បារ. blennorrhée (f.)	អាការៈមានខ្ទុះហូរតាមបង្ហូរនោម(urètre)ដែលជារោគសញ្ញាមួយបណ្ដាលមកពីការរលាកនៅផ្លូវទឹកមូត្រ។
៤២- **គភ៌** អ. gestation / pregnancy បារ. gestation / grossesse (f.)	កូនក្នុងផ្ទៃដែលវិវត្តពីស៊ីហ្គូត(zygote) រហូតដល់គ្រប់ខែកើត។ ឧ. ស្ត្រីរូបនេះមានគភ៌ចំនួន៥ខែមកហើយ។
៤៣- **គភ៌ក្រៅស្បូន** អ. ectopic pregnancy បារ. grossesse ectopique/ grossesse extra-utérine (f.)	គភ៌ដែលតាំងទីនៅក្នុងដៃស្បូន(trompe de fallope) កន្សោមស្បូន(ovaire) ឬ ធិទ្ធដ្ឋានពោះ(cavité péritonéale)។ ឧ. ស្ត្រីមានគភ៌ត្រូវទៅពិនិត្យផ្ទៃពោះឱ្យបានទៀងទាត់តាមកាលកំណត់របស់គ្រូពេទ្យឯកទេសសម្ភព ដើម្បីចៀសវាងគ្រោះថ្នាក់ ក្នុងករណីមានគភ៌ក្រៅស្បូន។
៤៤- **គភ៌គ្រប់ខែ** អ. pregnancy in term បារ. grossesse à terme (f.)	គភ៌ដែលមានអាយុជាមធ្យម៩ខែ១០ថ្ងៃ រាប់ចាប់ពីថ្ងៃបាត់រដូវរហូតដល់ថ្ងៃសម្រាល។ ឧ. គភ៌គ្រប់ខែអាចលើសឬខ្វះ២សប្ដាហ៍នៃអាយុរបស់គភ៌។

៤៥- **គភ៌ចាស់ខែ** អ. prolonged pregnancy / postterm pregnancy បារ. grossesse prolongée (f.)	គភ៌ដែលមានអាយុលើសពី៤២សប្ដាហ៍ គឺមានរយៈពេលវែងជាងគភ៌គ្រប់ខែធម្មតា។ ឧ. ស្ត្រីមានគភ៌ចាស់ខែចាំបាច់ត្រូវទៅពិគ្រោះជាមួយគ្រូពេទ្យឯកទេសសម្ភព ដើម្បីចៀសវាងគ្រោះថ្នាក់នៅពេលសម្រាល។
៤៦- **គីមីព្យាបាល** អ. chemotherapy បារ. chimiothé-rapie (f.)	វិធីសាស្ត្រព្យាបាលជំងឺដោយការប្រើសារធាតុគីមី។
៤៧- **គីស្ត** អ. cyst បារ. kyste (m.)	ដុំពកបេនីញ (tumeur bénigne) ជាសារធាតុរាវរុំពទ្ធជុំវិញដោយស្រោមដែលគ្មានទំនាក់ទំនងនឹងជាលិកាខាងក្រៅ។ ឧ. គីស្តអាចកើតមាននៅគ្រប់សរីរាង្គទាំងអស់ ដែលទាមទារឱ្យអ្នកជំងឺត្រូវទៅពិគ្រោះជាមួយគ្រូពេទ្យវះកាត់។
៤៨- **គ្រុន** អ . fever / pyrexia បារ. fièvre / pyrexie (f.)	អាការៈបណ្ដាលឱ្យកម្ដៅក្នុងខ្លួនកើនឡើងហួសប្រក្រតី។ ឧ. ក្មេងដែលម្ដាយនាំទៅមន្ទីរពេទ្យបង្អែកនេះកំពុងមានជំងឺគ្រុនក្ដៅ។

៤៩- **គ្រោងឆ្អឹង / អដ្ឋិសង្ខលិក** អ. skeleton បារ. squelette (m.)	សំណុំឆ្អឹងទាំងអស់នៃសព៌ាង្គកាយដែលបង្កើតបានជារចនាសម្ព័ន្ធនិងរាងពៅរបស់មនុស្សនិងសត្វ។ ឧ. អដ្ឋិសង្ខលិករបស់មនុស្សមានឆ្អឹងចំនួន ២០៦ ដែលរួមមាន ឆ្អឹងវែង ឆ្អឹងសំប៉ែត និង ឆ្អឹងខ្លី។
៥០- **គ្រោះថ្នាក់** អ. accident បារ. accident (m.)	ហេតុការណ៍ជាវិបត្តិដែលកើតឡើងបន្ទាន់ឬដោយចៃដន្យ។ ឧ. ក្នុងករណីសម្ពាធឈាមឡើងខ្ពស់ អ្នកជំងឺអាចមានគ្រោះថ្នាក់សរសៃឈាមក្នុងខួរក្បាល (accident vasulaire cérébral : AVC)។
៥១- **គ្លុយស៊ីដ** អ. glucid បារ. glucide (m.)	សារធាតុស្ករ ជាកាបោនអ៊ីដ្រាត (hydrate de carbone) ដែលក្នុងនោះមាន ស្ករទោល (ose = sucre simple) និង ស្ករកុំផ្លិច (oside = sucre complexe)។
៥២- **ចលនាព្យាបាល / គីណេព្យាបាល** អ. kinesitherapy បារ. kinésitherapie (f.) / cinésithérapie (f.)	វិធីសាស្ត្រព្យាបាលជំងឺដោយហត្ថចលនាដើម្បីរំញោចសរីរាង្គ ដូចជា ការច្របាច់ ការចុច... ឬប្រើឧបករណ៍ផ្សេងៗ។ កន្លងមក គេធ្លាប់ប្រើពាក្យនេះថា *ការព្យាបាលដោយចលនា*។

៥៣- **ចិត្តព្យាបាល** អ. psychotherapy បារ. psychothé-rapie (f.) / traitement psychique (m.)	វិធីសាស្ត្រព្យាបាលជំងឺដោយការអប់រំសម្រួលផ្លូវចិត្ត ក្នុងគោលបំណងបន្ធូរអារម្មណ៍អ្នកជំងឺ។
៥៤- **ជាលិកា** អ. tissue បារ. tissu (m.)	សំណុំកោសិកាដែលមានទម្រង់រចនាសម្ព័ន្ធនិងមុខងារដូចគ្នា បង្កើតបានជាសរីរាង្គមួយ ឬផ្នែកមួយនៃសរីរាង្គ។
៥៥- **ជីវវិទ្យា** អ. biology បារ. biologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីភាវៈមានជីវិត (មនុស្ស សត្វ និង រុក្ខជាតិ)។
៥៦- **ជីវគីមីវិទ្យា** អ. biochemistry បារ. biochimie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីសមាសធាតុនិងប្រតិកម្មគីមី ក្នុងភាវៈមានជីវិត។ ឧ. ការសិក្សាលម្អិតពីការរំលាយអាហារនៅក្នុងខ្លួនមនុស្ស សត្វ ជាផ្នែកមួយនៃជីវគីមីវិទ្យា។
៥៧- **ជំងឺក្រិន** អ. sclerosis បារ. sclérose (f.)	សភាពរឹងឬក្រាស់នៃជាលិកាឬសរីរាង្គណាមួយដែលបណ្ដាលឱ្យបាត់បង់មុខងាររបស់វា។ ឧ. ការពិសាស្រាជាកត្តាមួយជំរុញឱ្យជំងឺរលាកថ្លើមវិវត្តទៅជាជំងឺក្រិនថ្លើម។

៥៨- **ជំងឺក្រិនថ្លើម (សៀរ៉ូសថ្លើម)** អ. hepatic cirrhosis បារ. cirrhose du foie / cirrhose hépatique (f.)	ជំងឺថ្លើមម្យ៉ាងបណ្ដាលមកពីការរលាកកោសិកា (cellule) ថ្លើម ធ្វើឱ្យជាលិកា (tissu) ថ្លើមរឹងក្រិន លែងបំពេញមុខងារបាន។ ឧ. ការព្យាបាលជំងឺរលាកថ្លើមទាន់ពេលវេលាអាចទប់ស្កាត់ការវិវត្តទៅជាជំងឺក្រិនថ្លើមបាន។
៥៩- **ជំងឺខ្វាក់មាន់** អ. hemeralopia / night blindness បារ. héméralopie (f.)	ជំងឺមួយប្រភេទច្រើនកើតលើកុមារ ដែលភ្នែកមើលមិនឃើញខុសប្រក្រតីនៅទីងងឹតនៅពេលយប់ឬនៅពេលមានពន្លឺខ្សោយ។ ជាទូទៅ ជំងឺនេះកើតឡើងដោយសារកង្វះវីតាមីនអា / ជីវជាតិអា (vitamine A)។ ឧ. ជំងឺខ្វាក់មាន់អាចបង្ការនិងព្យាបាលដោយឱសថឬអាហារដែលសម្បូរជីវជាតិអា។
៦០- **ជំងឺជ្រាំង** អ. thrush បារ. muguet (m.)	ជំងឺមួយប្រភេទដែលកើតឡើងជាផ្លាកស្នាម (taches) ពណ៌សស្រអាប់ ទំហំតូចឬធំនៅលើភ្នាសក្នុងមាត់ និង ជួនកាល រលាកដល់ដើមបំពង់កដែលបង្កឡើងដោយផ្សិតកង់ឌីដាអាប៊ីកង់(candida albicans)។ ជំងឺនេះច្រើនកើតនៅលើកុមារ។ ឧ. ផលវិបាកនៃជំងឺជ្រាំងបណ្ដាលឱ្យខ្វះអាហារូបត្ថម្ភ។

៦១- **ជំងឺប្រគ្រីវ/ ហ្គុត** អ . gout បារ. goutte (f.)	ជំងឺបង្កឱ្យឈឺចុកចាប់ ជាពិសេសនៅពេលយប់ ពេលសម្រាក ឬ គ្មានសកម្មភាពនៅត្រង់សន្លាក់ ម្រាមដៃ ម្រាមជើង និង បណ្តាសន្លាក់ដទៃទៀត។ ជំងឺនេះច្រើនបណ្តាលមកពីសារជាតុអាស៊ីតអ៊ុយ-រិក(acide urique) មានកម្រិតខ្ពស់ហួសប្រក្រតី។ ឧ. គ្រូពេទ្យបានឱ្យដំបូន្មានដល់អ្នកជំងឺប្រគ្រីវនេះ ឱ្យតមចំណីអាហារណាដែលបង្កឱ្យកើនសារជាតុ អាស៊ីតអ៊ុយរិក ដូចជា សាច់អាំង គ្រឿងសមុទ្រ គ្រឿងក្នុងជ្រូកមាន់ទា,...។
៦២- **ជំងឺពកក** អ. goiter / goitre បារ. goitre (f.)	ជំងឺដែលសម្គាល់ដោយការរីកធំឬមានដុំពកនៃ ក្រពេញទីរ៉ូអ៊ីត (la glande thyroïde) នៅនឹងក ដោយសារក្រពេញនេះផលិតអ័រម៉ូនតិចពេកឬច្រើន ពេក។ ជំងឺពកក ជាធម្មតា ច្រើនតែបណ្តាល មកពីកង្វះជាតិអ៊ីយ៉ូតនៅក្នុងចំណីអាហារ។ គេ សង្កេតឃើញជំងឺពកកមានច្រើនសណ្ឋាន។ ឧ. អ្នកបរិភោគអំបិលមានសារជាតុអ៊ីយ៉ូត អាច ការពារមិនឱ្យកើតជំងឺពកកបាន។
៦៣- **ជំងឺពកឆ្អឹង/ អូស្តេអូម** អ. osteoma បារ. ostéome (f.)	ជំងឺមួយប្រភេទដែលមានអាការៈពីរយ៉ាង គឺ ១- អាការៈរីកលូតលាស់ខុសប្រក្រតីរបស់ជាលិកា ឆ្អឹងពេញវ័យដែលវិវត្តយឺតៗនៅនឹងកន្លែង បង្ក បានជាកំពកនៃឆ្អឹង។ ២- អាការៈជាដុំពកមានលក្ខណៈជាឆ្អឹងដែលកកើត

	ឡើងនៅកន្លែងប៉ះទង្គិចញឹកញាប់នៃដាលិកាទន់របស់សរីរាង្គកាយ។ ឧ. ជំងឺពកឆ្អឹងត្រូវតែព្យាបាលដោយការវះកាត់។
៦៤- **ជំងឺពុកឆ្អឹង / អូស្តេអូប៉ូរ៉ូស** អ. osteoporosis បារ. ostéoporose (f.)	ជំងឺមួយប្រភេទដែលកើតឡើងដោយសារកង្វះសារជាតុរ៉ែ និង ការថយចុះនៃបណ្តាញប្រព័ន្ធប្រូតេអ៊ីនរបស់ឆ្អឹង។ ជំងឺនេះបណ្តាលឱ្យមានការឈឺចុកចាប់ ការខូចទម្រង់ដើមនៃឆ្អឹង និង ធ្វើឱ្យឆ្អឹងងាយបាក់។ ឧ. ជំងឺពុកឆ្អឹងជាជំងឺដែលច្រើនកើតលើស្ត្រីវ័យចាស់។
៦៥- **ជំងឺភ្នែកក្រហម** អ. conjunctivitis បារ. conjonctivite (f.)	ជំងឺមួយប្រភេទដែលបង្កឱ្យរលាកភ្នាសក្នុងត្របកភ្នែកនិងគ្រាប់ភ្នែក លើកលែងតែកែវភ្នែក(គ័រណេ = cornée)។ មូលហេតុបណ្តាលមកពីការបង្ករោគដោយមីក្រុប ចំណាំងពន្លឺខ្លាំង ឬ អង្គធាតុក្រៅ (corps étranger) ចូលក្នុងភ្នែក។ ឧ. ការលាងដៃដោយសាប៊ូជាប្រចាំ កាត់បន្ថយការកើតជំងឺភ្នែកក្រហម។
៦៦- **ជំងឺមហារីក** អ. cancer បារ. cancer (m.)	ជំងឺកើតឡើងជាដុំពក ជាដំបៅមិនប្រក្រតី នៅតាមសរីរាង្គណាមួយរបស់មនុស្សឬសត្វ បង្កឡើងដោយកោសិកាដែលដុះរីកលូតលាស់ខុសធម្មតា និងរាលដាលបង្កជាជំងឺស្រួចស្រាល់ឬរ៉ាំរ៉ៃបណ្តាលឱ្យស្លាប់ បើមិនមានការព្យាបាលឱ្យបានត្រឹមត្រូវតាមក្បួនខ្នាត ជំនាញ ឱ្យទាន់ពេលវេលាទេនោះ។ ឧ. អ្នកជំងឺនេះស្លាប់ដោយជំងឺមហារីកថ្លើម។

៦៧- **ជំងឺរលាកសន្លាក់** អ. arthritis បារ. arthrite (f.)	ជំងឺរលាកនៅត្រង់សន្លាក់បណ្ដាលឱ្យឡើងក្រ-ហម ក្ដៅ ឈឺចាប់ និង ហើម ដែលមានលក្ខណៈស្រួចស្រាវឬរ៉ាំរ៉ៃ។ ឧ. អ្នកជំងឺរលាកសន្លាក់គប្បីទៅពិនិត្យព្យាបាលតាមការណែនាំរបស់គ្រូពេទ្យឯកទេស។
៦៨- **ជំងឺរលាកអណ្ដាត** អ. glossitis បារ. glossite (f.)	ជំងឺមួយប្រភេទដែលបង្កឱ្យរលាកភ្នាសអណ្ដាតសើៗឬជ្រៅ និង មានលក្ខណៈស្រួចស្រាវឬរ៉ាំរ៉ៃ។ ឧ. អ្នកជំងឺរលាកអណ្ដាតមានអាការៈហៀរទឹកមាត់ជាប្រចាំ។
៦៩- **ជំងឺរលាកខួរឆ្អឹង / អូស្តេអូមីយេ-លីត** អ. osteomyelitis បារ. ostéomyélite (f.)	ជំងឺមួយប្រភេទដែលកើតឡើងដោយការរលាកព្រមគ្នាទាំងតួឆ្អឹង ទាំងខួរឆ្អឹង ដោយមូលហេតុច្រើនយ៉ាង។ ឧ. ជាទូទៅ ជំងឺរលាកខួរឆ្អឹងស្រួចស្រាវកើតមាននៅលើកុមារ។
៧០- **ជំងឺរលាកពហុសន្លាក់ / ប៉ូលីអាទ្រីត** អ. polyarthritis បារ. polyarthrite (f.)	ជំងឺមួយប្រភេទដែលកើតឡើងពីការរលាកស្រួចស្រាវឬរ៉ាំរ៉ៃក្នុងសន្លាក់ជាច្រើនព្រមៗគ្នា។ ឧ. ជំងឺរលាកពហុសន្លាក់ជារោគសញ្ញានៃជំងឺគ្រុនសន្លាក់ (Rhumatisme) ស្រួចស្រាវនិងរ៉ាំរ៉ៃ។

៧១- **ជំងឺរលាកឆ្អឹង / អូស្តេអ៊ីត** អ. osteitis បារ. ostéite (f.)	ជំងឺមួយប្រភេទដែលកើតពីការរលាកតួឆ្អឹង។ ឧ. ជាទូទៅ មូលហេតុដែលបង្កឱ្យរលាកឆ្អឹងបណ្តាលមកពីបាក់តេរី។
៧២- **ជំងឺរលាកទឹកសន្លាក់ / ស៊ីណូវីត** អ. synovitis បារ. synovite (f.)	ជំងឺរលាកទឹកសន្លាក់មានសភាពស្រួចស្រាល់ ឬរ៉ាំរ៉ៃដែលធ្វើឱ្យស្គួត ឬ មានសារធាតុរាវមិនប្រក្រតីដូចជា ឈាម ទឹករងៃ ឬ អាចមានខ្ទុះ។ ឧ. បើអ្នកជំងឺសង្ស័យថាខ្លួនមានជំងឺរលាកទឹកសន្លាក់ ត្រូវទៅពិគ្រោះជាមួយនឹងគ្រូពេទ្យឯកទេស ចៀសវាងការប្រើថ្នាំដោយខ្លួនឯង។
៧៣- **ជំងឺរលាកមាត់** អ. stomatitis បារ. stomatite (f.)	ជំងឺរលាកភ្នាសសើមក្នុងមាត់បង្កដោយបាក់តេរី វីរុស ពពួកផ្សិត,...។ ឧ. កង្វះអនាម័យមាត់ធ្មេញជាកត្តាបណ្តាលឱ្យកើតជំងឺរលាកមាត់។
៧៤- **ជំងឺរលាកសរសៃពួរសាច់ដុំ / ជំងឺរលាកតង់ដុង** អ. tendinitis បារ. tendinite/ ténosite (f.)	ជំងឺបណ្តាលមកពីរលាកសរសៃពួរដែលភ្ជាប់សាច់ដុំទៅនឹងឆ្អឹង។
៧៥- **ជំងឺរាក** អ. diarrhea / diarrhoea បារ. diarrhée (f.)	ជំងឺដែលបណ្តាលឱ្យមានការបន្ទោបង់លាមកមានសភាពរាវនិងញឹកញាប់។ ឧ. នៅមន្ទីរពិសោធន៍បាក់តេរីសាស្ត្រ (laboratoire bactériologique)នេះ គេកំពុងវិភាគលាមករបស់អ្នកជំងឺរាកដើម្បីរកមូលហេតុរកមេរោគដែលបង្កឱ្យរាក។

៧៦- **ជំងឺវិទ្យា / ប៉ាតូវិទ្យា** អ. pathology បារ. pathologie (f.)	វិទ្យាសាស្រ្តសិក្សាអំពីជំងឺគ្រប់ប្រភេទ ដើម្បីរកមូលហេតុ រោគវិនិច្ឆ័យ និង វិធីព្យាបាល។
៧៧- **ជំងឺសន្លាក់** អ. arthropathy បារ. arthropathie (f.)	ជំងឺគ្រប់ប្រភេទដែលកើតឡើងនៅក្នុងសន្លាក់។ ឧ. អាការៈគាំងសន្លាក់ជាផលវិបាកនៃជំងឺសន្លាក់។
៧៨- **ជំងឺហឺត** អ. asthma បារ. asthme (m.)	អាការៈជំងឺកើតឡើងនៅផ្លូវដង្ហើមបណ្តាលឱ្យអ្នកជំងឺមានការលំបាកក្នុងការដកដង្ហើម ហត់ ដង្ហក់។ ជំងឺនេះបណ្តាលមកពីមូលហេតុច្រើនយ៉ាង។ អ្នកជំងឺអាចស្លាប់ បើពុំមានការព្យាបាលត្រឹមត្រូវទាន់ពេលវេលានោះទេ។ ឧ. ដើម្បីចៀសវាងជំងឺហឺត គួររស់នៅក្នុងបរិយាកាសល្អ អនាម័យល្អ និង ចៀសវាងការប្រើថ្នាំដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា។
៨០- **ជំនាប់ស្អិត / អាដេរ៉ង់** អ. adhesion បារ. adhérence (f.)	អាការៈស្អិតជាប់គ្នារវាងសរីរាង្គពីរឬច្រើននៅក្នុងកន្លែងណាមួយនៃសព៌ាង្គកាយ ដោយមូលហេតុផ្សេងៗ។ ឧ. អស់រយៈពេលយូរ ក្រោយពីការវះកាត់ក្នុងពោះករណីខ្លះអាចកើតមានជំនាប់ស្អិតនៃពោះវៀន។

៨១- **ឈាមខន់ / កំណកឈាម** អ. blood បារ. caillot sanguin (m.)	ដុំឈាមដែលបានមកពីការកក សម្រាប់បិទសរសៃឈាមដាច់ឬរបួស និង បញ្ឈប់លំហូរឈាម។
៨២- **ឈឺក្បាល** អ. cephalalgia / cephalgia / cephalodynia / headache បារ. céphalalgie / céphalée (f) / mal de tête	អាការៈដែលឈឺចាប់ក្នុងក្បាល បណ្តាលមកពីមូលហេតុច្រើនយ៉ាង ពេលខ្លះមិនអាចរកមូល-ហេតុឃើញឡើយ ។ ឧ. ការសម្រាកគ្រប់គ្រាន់និងទៀងទាត់ពេលវេលាអាចជួយបន្ថយអាការៈឈឺក្បាល។
៨៣- **ដំណួចស្បែក** អ. skin rash បារ. rash cutané (m.)	កន្ទួលតូចៗនៅលើស្បែកដែលមិនស្ថិតស្ថេរជួនកាលរមាស់និង/ឬដែលបណ្តាលឱ្យមានអាការៈគ្រុនក្តៅ។ ឧ. ប្រតិកម្មឱសថមួយចំនួនអាចបណ្តាលឱ្យមានដំណួចស្បែក។
៨៤- **ដំណុះធ្មេញ** អ. eruption of tooth បារ. éruption dentaire (f.)	ការដុះធ្មេញដែលពកចេញពីអញ្ចាញ។ ឧ. កុមារមានដំណុះធ្មេញពីរលើក គឺ ធ្មេញទឹក-ដោះ (dent de lait) និង ធ្មេញអចិន្ត្រៃយ៍ (dent parmanante)។

៨៥- **ដំបៅងា** អ. yaws បារ. pian / buba / boubas (m.)	ជំងឺឆ្លងមួយប្រភេទរាតត្បាតនៅតំបន់ត្រូពិក ដោយសារមេរោគស្ពៀរ៉ូកែត (spirochète) ឈ្មោះ ត្រេប៉ូណេម៉ា ពែតឺនុយ (treponema pertenue)។ អ្នកជំងឺមានអាការៈក្តៅខ្លួន ឈឺចុកចាប់អវយវៈ បន្ទាប់មក មានចេញជាដំបៅពងបែក រលួយរហូតដល់ជាលិកាក្រោមស្បែក ជាពិសេស នៅលើមុខ ដៃ និង ជើង។ ឧ. ដំបៅងាអាចឆ្លងតាមរយៈការប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់លើដំបៅរបស់អ្នកជំងឺ។
៨៦- **ដុំពក/ទុយម័រ** អ. tumor បារ. tumeur (f.), néoplasme (m.)	ការដុះសាច់មិនប្រក្រតីនៃជាលិកាផ្សេងៗរបស់សរីរាង្គ។ ឧ. អ្នកជំងឺដែលមានដុំពក ត្រូវទៅពិគ្រោះជាមួយគ្រូពេទ្យសល្យសាស្ត្រ (chirurgien)។
៨៧- **ដុំពកក្រពេញ / អាដេណូម** អ. adenoma បារ. adénome (m.)	ដុំពកបេនីញនៃក្រពេញណាមួយដែលមានរចនាសម្ព័ន្ធដូចក្រពេញនោះ និង មានស្រោមរុំពទ្ធយ៉ាងមាំ ហើយ មានសកម្មភាពសេក្រេស្យុង (sécré tion) ខ្លាំងក្លាជាងធម្មតា។ ឧ. អាដេណូមក្រពេញទីរ៉ូអ៊ីដ (thyroïde) ដែលមានសេក្រេស្យុងអ័រម៉ូនទីរ៉ុកស៊ីន (thyroxine) ច្រើនលើសធម្មតា តម្រូវឱ្យមានការវះកាត់យកចេញ។

៨៨- **ដុំពកខ្លាញ់/ លីប៉ូម** អ. lipoma បារ. lipome (m.)	ដុំពកបេនីញនៃជាលិកាខ្លាញ់មានស្រោមរុំពទ្ធជុំវិញ ដែលគ្មានទំនាក់ទំនងនឹងជាលិកាខាងក្រៅ។ ឧ. លីប៉ូមជាដុំពកដែលងាយស្រួលធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យ និងព្យាបាល ប៉ុន្តែ វាអាចវិវត្តទៅជាជំងឺមហារីកដុំខ្លាញ់។
៨៩- **ដុំពកបេនីញ**/ ទុយម័របេនីញ អ. benign tumor បារ.tumeur bénigne (f.)	ការដុះសាច់មិនប្រក្រតីនៃជាលិកាជាដុំពកស្លូត ដែលពុំទាន់មានលក្ខណៈកាចសាហាវ។ ឧ. ដុំពកខ្លាញ់ធម្មតាអាចជាដុំពកបេនីញ ប៉ុន្តែ ដើម្បីសុវត្ថិភាព អ្នកជំងឺត្រូវទៅពិគ្រោះជាមួយនឹងគ្រូពេទ្យវះកាត់។
៩០- **ដុំពកម៉ាលីញ / ទុយម័រម៉ាលីញ** អ. malign tumor បារ. tumeur maligne (f.)	ការដុះសាច់មិនប្រក្រតីនៃជាលិកាជាដុំពកកាច ដែលមានលក្ខណៈកាចសាហាវ ដែលបង្កជាជំងឺមហារីក(cancer)។ ដុំពកម៉ាលីញអាចកើតនៅគ្រប់សរីរាង្គទាំងអស់នៃសព៌ាង្គកាយ។
៩១- **ដុំពកសរសៃឡាំហ្វ៍ / ឡាំហ្វង់ហ្ស៊ីយ៉ូម** អ. lymphangioma បារ. lymphangiome (m.)	អង់ហ្ស៊ីយ៉ូម (angiome) នៃសរសៃឡាំហ្វ៍ (vaisseau lymphatique) មានលក្ខណៈហើមទន់ជ្រាយ ដែលច្រើនកើតនៅថ្នក់ខាងលើឆ្អឹងដងកាំបិត។

៩២- **ណូឌុល** អ. nodule បារ. nodule (m.)	ដុំពកបេនីញនៃជាលិកាដែលមានរាងមូលតូចៗ ក្រឡាច់ចុះឡើងនៅពេលយើងស្ទាប ជាពិសេស ដុំពកបេនីញនៃជាលិកាក្រពេញឡាំហ្វ (glande lymphatique)។
៩៣- **តុកស៊ីន / វិសធាតុ** អ. toxin បារ. toxine (f.)	សារធាតុដែលកកើតឡើងពីមីក្រូសារពាង្គកាយ ហើយបណ្តាលឱ្យមានជំងឺ។ តុកស៊ីនមានដើម-កំណើតចេញពីប្រភពពីរ : - ចេញពីជីវ៉ាណូ ឬ ខ្មែរោគមួយ(germe)ដែល បង្កឱ្យមានជំងឺ។ - ចេញពីពួកផ្សិតពុលឬពីពិសរបស់សត្វល្អិត និង សត្វពស់ដែលមិនមែនជាមីក្រុប។
៩៤- **តុកស៊ីកូវិទ្យា / វិសវិទ្យា** អ. toxicology បារ. toxicologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីជាតុពុល។ ឧ. តុកស៊ីកូវិទ្យា / វិសវិទ្យាជាមុខវិជ្ជាមួយ នៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សាផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ។
៩៥- **ត្រូម៉ា** អ. trauma បារ. trauma (m.)	របួសធ្ងន់ធ្ងរខាងផ្លូវកាយឬផ្លូវចិត្តដែលបង្កដោយ គ្រោះថ្នាក់ឬវិបត្តិផ្សេងៗ។
៩៦- **ត្រូម៉ាតូវិទ្យា** អ. traumatology បារ. traumatologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពី មូលហេតុ រោគវិនិច្ឆ័យ និង វិធីព្យាបាលរបួសផ្លូវកាយឬផ្លូវចិត្តគ្រប់ប្រភេទ។

៩៧- **ត្រូម៉ាទីស** អ. traumatism បារ. traumatisme (m.)	ភាពគ្រាំគ្រាផ្លូវកាយឬផ្លូវចិត្តដែលបង្កឡើងដោយគ្រោះថ្នាក់ឬវិបត្តិធ្ងន់ធ្ងរពុំរ៉ៃផ្សេងៗ។
៩៨- **ទងសុក/ ទងផ្ចិត** អ. umbilical cord បារ. cordon ombilical (m.)	អន្តរសេរីរាង្គមានសណ្ឋានប្រហាក់ប្រហែលខ្សែពួរ ដែលតភ្ជាប់ពីផ្ចិតទារកទៅសុក។ នៅក្នុងទងសុក មានសរសៃឈាមពីរបែប មួយជាអាកទែ (artère)នាំឈាមពីសុកទៅទារក និង មួយទៀតជាវ៉ែន(veine)នាំឈាមពីទារកទៅសុកវិញ។ នៅក្រោយពេលទារកប្រសូតចេញពីផ្ទៃម្ដាយ ឆ្មបត្រូវកាត់ផ្ដាច់ទងសុកជាចាំបាច់។
៩៩- **ទល់លាមក** អ. constipation / costiveness បារ. constipation (f.)	ដំណើរបន្ទោបង់លាមកមិនប្រក្រតី គឺមានការយឺតការជុះមិនចេញ លាមកមានសភាពរឹង បណ្ដាលមកពីមូលហេតុផ្សេងៗបង្កឡើង។ ឧ. ដើម្បីចៀសវាងទល់លាមក គួរគប្បីបរិភោគបន្លែ ផ្លែឈើ និង ទឹក ឱ្យបានច្រើន។
១០០- **ទារកក្នុងផ្ទៃ** អ. fetus បារ. fœtus (m.)	គភ៌ដែលមានអាយុក្នុងរយៈពេលចាប់ពីខែទី៤រហូតដល់ពេលសម្រាល។ ឧ. ចំពោះស្ត្រីដែលមានគភ៌ចាប់ពីអាយុ៤ខែឡើងទៅ ទារកក្នុងផ្ទៃចាប់ផ្ដើមកម្រើក។
១០១- **ទារកមិនគ្រប់ខែ**	ទារកមានជីវិតធម្មតាដែលកើតមុនរយៈពេល៣៧សប្ដាហ៍ ហើយ មានទម្ងន់ក្រោម២២០០ក្រាម។

អ. premature infant បារ. enfant prématuré (m.)	ទារកមិនគ្រប់ខែ ត្រូវតែទទួលការចិញ្ចឹមដោយសិប្បនិម្មិតតាមការកំណត់របស់គ្រូពេទ្យឯកទេស។
១០២- **ទឹកកាម** អ. sperm / semen បារ. sperme (m.)	សារធាតុខាប់ពណ៌សដែលផលិតចេញពីសរីរាង្គបន្តពូជរបស់មនុស្សប្រុសឬសត្វឈ្មោល។ សារធាតុនេះមាន សេរ៉ូម ប្លាស្មា និង ស្ពែម៉ាតូសូអ៊ីត (spermatozoïde)។
១០៣- **ទឹកដោះដំបូង** អ. colostrum / neogala / protogala បារ. colostrum (m.)	ទឹកដោះចេញក្រោយពីការសម្រាលកូនរួចរយៈពេលតែពីរឬបីថ្ងៃប៉ុណ្ណោះចំពោះមនុស្ស តែ ចំពោះសត្វ រយៈពេលអាចខ្លីឬវែងជាងនេះ។ ទឹកដោះនេះមានពណ៌លឿង សម្បូរដោយសារជាតិប្រូតេ-អ៊ីន ជាពិសេស អាល់ប៊ុយមីនដែលមានតួនាទីទប់ស្កាត់ជំងឺរលាកក្រពះ ពោះវៀន បន្សាត់អាចម៍ព្រៃ និង នាំអង់ទីករ(anticorps)ពីម្ដាយទៅកូន។ ឧ. ម្ដាយក្រោយពីការសម្រាលកូនចាំបាច់ត្រូវបំបៅកូនភ្លាមដោយទឹកដោះដំបូង។
១០៤- **ទឹកភ្លោះ** អ. amniotic fluid បារ. liquide amniotique (m.)	សារធាតុរាវដែលនៅជុំវិញទារកក្នុងផ្ទៃម្ដាយ។ ទឹកភ្លោះមានមុខងារជួយឱ្យទារកមានការធំធាត់ និងការពារពីការប៉ះទង្គិចផ្សេងៗ។ ឧ. ការបែកទឹកភ្លោះជាសញ្ញាមួយនៃការត្រៀមប្រសូត។

១០៥- **ទុរាហា-រូបត្ថម្ភ** អ. malnutrition បារ. malnutrition (f.)	អាការៈកើតឡើងចំពោះមនុស្សឬសត្វនៅពេលទទួលទានអាហារមិនត្រឹមត្រូវតាមនិយាមនៃតម្រូវការ។ ឧ. មនុស្សឬសត្វត្រូវទទួលអាហារឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដូចជា ប្រូទីដ លីពីដ គ្លុយស៊ីដ ជីវជាតិ (vitamine) និង សារជាតុរ៉ែខនិជ... ដើម្បីជៀសវាងទុរាហារូបត្ថម្ភ។
១០៦- **នីដាស្បុង** អ. nidation បារ. nidation (f.)	ការតាំងទីរបស់អណ្ឌៈ (œuf fécondé) ទំនៅភ្នាសក្នុងនៃស្បូន ដែលជាទូទៅ មានរយៈពេលពី៧ទៅ១០ថ្ងៃ ក្រោយពីកំណកំណើត។ ឧ. ក្នុងករណីមិនប្រក្រតី នីដាស្បុងអាចកើតមាននៅដៃស្បូនឬក្នុងធិទ្ធដ្ឋានពោះ (cavité abdominale) ដែលបង្កឱ្យទៅជាគភ៌ក្រៅស្បូន។
១០៧- **នោមខ្ទុះ** អ. pyuria បារ. pyurie (f.)	វត្តមានខ្ទុះក្នុងទឹកមូត្រដែលបង្កឱ្យទឹកមូត្រនោះល្អក់ ដែលជាអាការៈបញ្ជាក់អំពីអាំងហ្វិចស្យុង (infection) ប្រព័ន្ធទឹកមូត្រ។
១០៨- **នោមច្រើន/ប៉ូលីយូរី** អ. polyuria បារ. polyurie (f.)	អាការៈកើនបរិមាណទឹកនោមដែលបញ្ចេញមកក្រៅលើសពី៣លីត្រ ក្នុងរយៈពេល២៤ម៉ោង។

១០៩- **នោមឈាម** អ. hematuria បារ. hématurie (f.)	វត្តមានគុលិកាឈាមក្រហមក្នុងទឹកនោមដែលជាការបញ្ជាក់អំពីជំងឺប្រព័ន្ធទឹកមូត្រ។
១១០- **នោមញឹក/ ប៉ូឡាគ្យូរី** អ. pollakiuria បារ. pollakiurie (f.)	អាការៈនោមញឹកញាប់ ប៉ុន្តែ នោមម្តងៗមានបរិមាណតិច ដែលជារោគសញ្ញានៃជំងឺប្រូស្តាត (prostate) និង ការរលាកប្លោកនោម (vessie)។
១១១- **នោមតិច/ អូលីគ្យូរី** អ. oliguria បារ. oligurie (m.)	អាការៈថយចុះបរិមាណទឹកនោមដែលបញ្ចេញមកក្រៅ ក្រោម៥០០មិល្លីលីត្រ ក្នុងរយៈពេល ២៤ម៉ោង ដែលជារោគសញ្ញានៃជំងឺតម្រងនោម ជំងឺហើម និង ការបាត់បង់លំនឹងអេឡិចត្រូលីត (électrolyte)ក្នុងចរន្តឈាម។
១១២- **នោមទាស់ / ឌីស្យូរី** អ. dysuria បារ. dysurie (f.)	អាការៈឈឺចាប់និងពិបាកនៅពេលនោមដោយមូលហេតុរលាកបង្ហួរឬប្លោកនោម ដែលបណ្តាលមកពីកង្វះអនាម័យនៃប្រព័ន្ធទឹកមូត្រនិងប្រដាប់បន្តពូជខាងក្រៅ។
១១៣- **បន្ទុះស្បែក** អ. skin eruption បារ. éruption cutanée (f.)	កន្ទួលនៅលើស្បែកពណ៌ក្រហម ជួនកាលមានសណ្ឋានជាផ្លាក(taches) ជួនកាលមានសណ្ឋានជាពងទឹក (vésicules)។ អាការៈនេះអាចមានឬគ្មានគ្រុនក្តៅ។ ឧ. ជំងឺកញ្ជ្រឹលបង្កឱ្យមានបន្ទុះស្បែកពណ៌ក្រ-ក្រហមស្ទើរពាសពេញសព៌ាង្គកាយ។

១១៤- **បាក់តេរី** អ. bacterium បារ. bactérie (f.)	អតិសុខុមប្រាណមានលក្ខណៈជាឯកកោសិកា រស់នៅក្នុងដី ទឹក និង ខ្យល់ ដែលមានផលប្រយោជន៍ ឬ បង្កជំងឺដល់មនុស្ស សត្វ និង រុក្ខជាតិ។ បាក់តេរីមានសណ្ឋានច្រើនប្រភេទ និង មានសកម្មភាពខុសប្លែកៗពីគ្នា។ ឧ.១- បាក់តេរីស្តាហ្វីឡូកូក (staphylocoque) ជាភ្នាក់ងារបង្កឱ្យកើតបូស។ ឧ.២- បាក់តេរីនៅក្នុងយ៉ាអួ (yaourt) ជាបាក់តេរីមានប្រយោជន៍។
១១៥- **បាក់តេរីវិទ្យា** អ. bacteriology បារ. bactériologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រមូលដ្ឋានជាផ្នែកមួយនៃជីវមីក្រុបវិទ្យា (microbiologie) ដែលសិក្សាអំពីលក្ខណៈសណ្ឋាន ការលូតលាស់វដ្តជីវិត និង សកម្មភាពរបស់បាក់តេរី ទៅលើសព៌ាង្គកាយមនុស្ស សត្វ និង រុក្ខជាតិ។ ឧ. បាក់តេរីវិទ្យាជាមុខវិជ្ជាមូលដ្ឋានមួយដែលសិក្សាស្រាវជ្រាវទូលំទូលាយអំពីបាក់តេរី ក្នុងវិស័យជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និង កសិកម្ម។
១១៦- **បាក់តេរីស៊ីដ/បាក់តេរីឃាត** អ. bactericide បារ. bactéricide (m.)	សារធាតុដែលសម្លាប់ជាស្ថាពរនូវពពួកបាក់តេរី។ ឧ. ដាហ្សេណង់ (dagénan) ជាបាក់តេរីស៊ីដដែលគេប្រើនៅក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២។

១១៧- **បាក់តេរី-យោស្តាទិក** អ. bacteriostatic/ bacteriostasis បារ.bactériostatique (m.)	សារធាតុដែលអាចបញ្ឈប់ឬទប់ស្កាត់ការរីកលូតលាស់របស់បាក់តេរី។ ឧ.អង់ទីប្យូទិកនិងអង់ទីសិបទិកមួយចំនួនជាបាក់តេរីយោស្តាទិក។
១១៨- **បាក់តេរី-យោតេរ៉ាពី / បាក់-តេរីព្យាបាល** អ. bacteriotherapy បារ.bactériothérapie (f.)	ការប្រើបាក់តេរីរស់ឬរំងាប់សម្រាប់ព្យាបាលជំងឺដែលបង្កដោយបាក់តេរីចម្លែ។ ឧ. ការប្រើសេរ៉ូមអង់ទីតេតានិក (sérum antitétanique) ជាវិធីមួយក្នុងចំណោមបាក់តេរីព្យាបាល។
១១៩- **បាក់តេរ៉េមី / បាក់តេរីក្នុងឈាម** អ. bacteremia បារ. bactériémie (f.)	វត្តមានបាក់តេរីនៅក្នុងចរន្តឈាម។ ឧ. អាំងហ្វិចស្យុង (infection) ដែលបណ្តាលឱ្យឡើងកម្តៅ (គ្រុន) ជារោគសញ្ញានៃបាក់តេរ៉េមី។
១២០- **បាក់តេរីយ៉ូរី** អ. bacteriuria បារ. bactériurie (f.)	វត្តមានបាក់តេរីដ៏ច្រើនលើសលប់នៅក្នុងទឹកនោមថ្មីៗ។ ឧ. សិបទីសេមី (septicémie) បង្កឱ្យមានបាក់តេរីយ៉ូរី។

១២១- **បំណាក់ឆ្អឹងចំហ** អ. open fracture បារ. fracture ouverte (f.)	បំណាក់ឆ្អឹងដោយមានរបេះសាច់និងធ្លាយស្បែកនៅចំកន្លែងបាក់នោះ ដែលបង្កឱ្យមានការហូរឈាមចេញមកក្រៅ។
១២២- **បំណាក់ឆ្អឹងបិទ** អ. closed fracture បារ. fracture fermée (f.)	បំណាក់ឆ្អឹងដោយគ្មានរបួសឬធ្លាយស្បែកដែលអាចបង្កឱ្យមានកំណកឈាម(hématome) នៅត្រង់កន្លែងនោះ។
១២៣- **បំណាក់ឆ្អឹងឯកឯង** អ. spontaneous fracture បារ. fracture spontanée (f.)	បំណាក់ឆ្អឹងបណ្តាលមកពីគ្រោះថ្នាក់តិចតួចមិននឹកស្មានដល់ដែលគេជួបប្រទះភាគច្រើននៅលើស្ត្រីវ័យចំណាស់ និង ឆ្អឹងផុយស្រួយ (astéopé-nie)។
១២៤- **បំណាក់ឆ្អឹងមានជំងឺ** អ. pathologic fracture បារ. fracture pathologique (f.)	បំណាក់ឆ្អឹងចំពោះឆ្អឹងដែលកំពុងមានជំងឺរ៉ាំរ៉ៃ ដូចជា របេងឆ្អឹង មហារីកឆ្អឹង ឬ ទុយម័រផ្សេងៗរបស់ឆ្អឹង។ ឧ. បំណាក់ឆ្អឹងមានជំងឺរបេងឆ្អឹងខ្នង(mal de pott) អាចធ្វើឱ្យជើងអ្នកជំងឺទាំងសងខាងស្លាប់ស្តូក(paraplégie)។

១២៥- **ប្រមេះ-ទឹកបាយ** អ. blennorrhagia/ gonorrhea បារ. blennorragie / gonorrhée (f.)	ជំងឺម្យ៉ាងដែលមានអាការៈហូរខ្ទុះយ៉ាងច្រើនតាមបង្ហួរនោម ដោយសារអាំងហ្វិចស្យុងនៃបាក់តេរីហ្គោណូកូក(gonocoque)។ ឱ. ជំងឺប្រមេះទឹកបាយភាគច្រើនឆ្លងតាមការរួម-ភេទដោយពុំបានប្រុងប្រយត្ន។
១២៦- **ប្រសូតិកម្ម** អ. child birth / delivery/parturition បារ. accouchement (m.) / parturition (f.)	ការសម្រាលទារកនិងឧបសម្ព័ន្ធចេញពីផ្ទៃម្ដាយដែលមហាជននិយមហៅថាការសម្រាលកូនឬការឆ្លងទន្លេ។ ឱ. ជាទូទៅ ថ្ងៃទី២៨០នៃគភ៌ជាថ្ងៃកំណត់នៃប្រសូតិកម្ម។
១២៧- **ប្រសូតិកម្មមិនគ្រប់ខែ** អ. premature birth / premature delivery / premature parturition បារ. accouchement prématuré / accouchement avant terme (m.)	ការសម្រាលទារកដែលនៅមានជីវិតនិងឧបសម្ព័ន្ធចេញពីផ្ទៃម្ដាយមុនកាលកំណត់។ ឱ.ប្រសូតិកម្មមិនគ្រប់ខែច្រើនកើតឡើងនៅចន្លោះសប្ដាហ៍ទី៣៥ និង ៣៦នៃគភ៌ ដែលវិទ្យាសាស្ត្របច្ចុប្បន្នអាចសង្គ្រោះជីវិតទារកបាន១០០%។
១២៨- **ប្រសូតិកម្ម-ពិបាក**	ការសម្រាលទារករបស់ស្ត្រីមានគភ៌តាមផ្លូវធម្មជាតិដោយពិបាកឬមិនរួច បណ្ដាលមកពីត្រគាកម្ដាយ

អ. dystocic delivery បារ. accouchement dystocique (m.)	ចង្អៀតឬមកពីទារកមានក្បាលធំពេកដែលចាំបាច់ទាមទារឱ្យគ្រូពេទ្យដោះស្រាយតាមបច្ចេកទេសជំនាញ។
១២៩- **ប្រសូតិ-វិទ្យា / សម្ភពវិទ្យា** អ. obstetrics បារ. obstétrique (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីគភ៌និងការបង្កើតទារក។ ឧ. ធ្នូបមានមុខងារសំខាន់ក្នុងការបម្រើផ្នែករោគស្ត្រីនិងប្រសូតិវិទ្យា។
១៣០- **ប្រូទីដ** អ. protid បារ. protide(m.)	សារធាតុផ្សំឡើងដោយកាបោន(C), អ៊ីដ្រូហ្សែន(H), អុកស៊ីហ្សែន(O) និង អាសូត(N) ដែលឯកតាដំបូងគឺជាអាស៊ីដអាមីណេ(acide aminé) ជាច្រើនតភ្ជាប់គ្នាដោយសម្ព័ន្ធប៉ិបទីដ (peptide)។ ឧ. សារធាតុប្រូទីដមានច្រើននៅក្នុងគ្រាប់ធញ្ញជាតិ ជាពិសេស គ្រាប់សណ្តែកសៀង ក្នុងសាច់សត្វ ក្នុងបន្លែ...។
១៣១- **ផែនការ-គ្រួសារ** អ. family planning បារ. planning familial (m.) / planification familiale (f.)	គម្រោងឱ្យមានកូនតាមគោលបំណង ដូចជា ការពន្យារកំណើត ការអប់រំសុខភាព ការទប់កំណើត ជាដើម ដើម្បីកាត់បន្ថយការប៉ះពាល់ដល់សុខភាពម្តាយនិងកូន ព្រមទាំងសេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារ។

១៣២- **ពងស្វាស** អ. testes/ testicle/ testis បារ. testicule (m.)	ក្រពេញភេទរបស់មនុស្សប្រុសឬសត្វឈ្មោល។ នៅពេលពេញវ័យ ក្រពេញភេទនេះអាចផលិតស្ពែ-ម៉ាតូសូអ៊ីត (spermatozoïde) និងអ័រម៉ូនតេស្តូស្តេ-រ៉ូន (hormone testotérone)/អង់ដ្រូហ្សែន។ ឳ. ការចងបំពង់ទឹកកាមដែលចេញពីពងស្វាស ជាវិធីពន្យារកំណើតមួយបែប។
១៣៣- **ពេញវ័យ / មជ្ឈិមវ័យ** អ. adult បារ. adulte (m.) / (f.)	វ័យរបស់មនុស្សចាប់ពីវ័យជំទង់រហូតដល់វ័យចាស់។
១៣៤- **ពោះ** អ. abdomen បារ.abdomen (f.)	ផ្នែកនៃដងខ្លួនស្ថិតនៅចន្លោះទ្រូងនិងឆ្អឹងត្រគាក ដែលក្នុងនោះ មានប្រព័ន្ធរំលាយអាហារ ប្រព័ន្ធទឹកមូត្រ និង សរីរាង្គដទៃទៀត។
១៣៥- **ព្យាបាល-វិទ្យា / វិទ្យាសាស្ត្រព្យាបាល** អ. therapeutics បារ. thérapeutique (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីវិធីព្យាបាលនិងថែទាំ ដើម្បីឱ្យអ្នកជំងឺជាសះស្បើយ។

១៣៦- **ព្រូនចង្កឹះ** អ. ascarid បារ. ascaris/ ascaride (m.)	បរាសិតណេម៉ាតូដ(nématodes)ដែលមានរាងបំពង់វែង(cylindre) ពណ៌ប្រផេះ ឬ ពណ៌ក្រហមមានប្រវែងពី២០ទៅ៤០សង់ទីម៉ែត្រ ដែលរស់នៅក្នុងសព៌ាង្គកាយមនុស្សឬសត្វ។ ឧ. ក្មេងហូបចុកគ្មានអនាម័យនាំឱ្យកើតព្រូនចង្កឹះ។
១៣៧- **ព្រូនតម្កក់** អ. hookworm បារ. ankylostome (m.) / necator americanus	បរាសិតណេម៉ាតូដ (nématodes) មានប្រវែងពី៨ទៅ១៥មីល្លីម៉ែត្រ។ បរាសិតនេះរស់នៅនិងជញ្ជក់ឈាមនៅត្រង់គល់ពោះវៀន(duodénum)បណ្តាលឱ្យមានជំងឺស្លេកស្លាំង។ ជាទូទៅ វាឆ្លងតាមមាត់ ឬស្បែក។
១៣៨- **ព្រូនសំប៉ែត / ព្រូនវែង**(តេនញ៉ា) អ. tapeworm បារ. taenia (m.)	បរាសិតសេស្តូដ(cestodes) មានច្រើនប្រភេទរស់នៅក្នុងពោះវៀនមនុស្សនិងសត្វមានឆ្អឹងកង (vertébré) មានប្រវែងពី១៣មីល្លីម៉ែត្ររហូតដល់៩ម៉ែត្រ មានសណ្ឋានជាកង់ៗ ហើយ មានឈ្នប់នៅនឹងក្បាលសម្រាប់ថ្កក់ជាប់ទៅនឹងស្រទាប់ខាងក្នុងនៃពោះវៀន។
១៣៩- **ព្រូនអន្ទង់** អ. eelworm បារ. anguillule (f.)	បរាសិតណេម៉ាតូដ (nématodes) មានប្រវែង២មីល្លីម៉ែត្រ ឆ្លងតាមស្បែក បង្កឱ្យកើតជាកន្ទាលត្រអាក រមាស់។ នៅពេលដែលបរាសិតនេះចូល

	ទៅដល់សួត វាបង្កឱ្យមានជំងឺសួត ឱ្យមានជំងឺក្អកចុកទ្រូងជាដើម។ បន្ទាប់មកទៀត វាអាចបង្កឱ្យមានជំងឺផ្លូវរំលាយអាហារ ដូចជា ការឈឺចុកចាប់ក្នុងពោះ ទល់លាមក រាករូស និង បង្កឱ្យមានជំងឺស្លេកស្លាំង។
១៤០- **ភាពជាំ** អ. ecchymosis បារ. ecchymose (f.)	អាការៈមានគុលិកាឈាមជ្រាបចូលក្នុងជាលិកាគ្របដណ្ដប់ ដែលបង្កឡើងដោយត្រូម៉ា ឬ ដោយការជ្រាបឈាមចេញពីសរសៃប្លូ/សរសៃកាពីលែ (capillaires)។
១៤១- **ភាពមានគភ៌** អ. pregnancy បារ. grossesse (f.)	ភាពស្ត្រីមានផ្ទៃពោះចាប់ពីថ្ងៃបង្កកំណើត (ថ្ងៃបាត់រដូវ) រហូតដល់ថ្ងៃសម្រាល។ ប្រជាជនខ្មែរនិយមប្រើពាក្យៈទ្រង់គភ៌(រាជសព្ទ) ការមានគភ៌ ការមានផ្ទៃពោះ ការមានទម្ងន់ ការពពោះ ស្ត្រីផើម។ ឧ. ជាធម្មតា ស្ត្រីមានគភ៌មានរយៈពេល២៨០ថ្ងៃ។
១៤២- **ភាពស៊ាំ** អ. immunity បារ. immunité (f.)	ដំណើរនៃសរីរាង្គដែលអាចទប់ស្កាត់មិនឱ្យឆ្លងជំងឺពីខាងក្រៅដែលបង្កឡើងដោយភ្នាក់ងារបង្កជំងឺណាមួយ។ ឧ. ការចាក់ថ្នាំបង្ការជំងឺរលាកថ្លើមប្រភេទបេ(B) បង្កឱ្យមានភាពស៊ាំនឹងជំងឺនេះបាន។

១៤៣- **ភាពឡើងខ្លាញ់** អ. adiposis បារ. adipose / adiposité (f.)	កំណើននៃសារធាតុខ្លាញ់ឡើងខ្ពស់នៅក្នុងជាលិកា ដែលជាទូទៅ បង្កឱ្យធាត់។
១៤៤- **ភាពអារ** អ. sterility បារ. stérilité (f.)	ការមិនអាចបង្កកំណើតបាន (មនុស្ស សត្វ និង រុក្ខជាតិ)។ ឧ. ចំហាយវិទ្យុសកម្មបង្កឱ្យមានភាពអារឪពុកម្ដាយ ឬ វិរូបភាពទារក។
១៤៥- **ភាពឥតអារ / ហ្វែទីលីតេ** អ. fertility បារ. fertilité (f.)	លទ្ធភាព/សម្បទារបស់មនុស្ស សត្វ និង រុក្ខជាតិ ដែលអាចបន្តពូជបានចំពោះមនុស្ស គឺចាប់ពីពេលពេញក្រមុំរហូតដល់ពេលអស់រដូវ។
១៤៦- **ភើ** អ. eructation/ belching បារ. éructation (f.)	ដំណើរចេញឧស្ម័នពីក្រពះមកតាមមាត់។ ឧ. អ្នកឈឺក្រពះច្រើនមានភើជាញឹកញាប់។
១៤៧- **ភើជូរ** អ.acid regurgitation បារ. régurgitation acide (f.)	ដំណើរចេញឧស្ម័នពីក្រពះមកតាមមាត់ដោយមានជាតិជូរ។ ឧ. ការភើជូរជារោគសញ្ញាមួយនៃជំងឺក្រពះ។

១៤៨- **ភ្នាសក្នុងស្បូន/អង់ដូម៉ែត្រ** អ. endometrium បារ. endomètre (m.)	ស្រទាប់ជាលិកាដែលពាសផ្ទៃខាងក្នុងបំផុតនៃស្បូននិងដៃស្បូន (trompe de fallope)។ ২. អង់ដូម៉ែត្រជាទីតាំងនីដាស្យុង (nidation) នៃគភ៌ដែលទំនៅក្នុងស្បូន។
១៤៩- **ភ្នាសទារកក្នុងផ្ទៃ** អ. fetal membrane បារ. membrane fœtale (f.)	អន្តរសរីរាង្គមួយផ្នែកនៃគភ៌ក្នុងស្បូន មានសណ្ឋានជាស្រោមស្តើង ស្រោបទារក ដែលមានពីរស្រទាប់ គឺ អាម៉្ញូស (amnios) និង កូរីយ៉ុង (chorion)។ ২. ក្នុងករណីមានទឹកភ្លោះច្រើន/អ៊ីដ្រាម៉្ញូស (hydramnios) គ្រូពេទ្យត្រូវចោះភ្នាសទារកក្នុងផ្ទៃ ដើម្បីពន្លឿនប្រសូតិកម្មតាមផ្លូវធម្មជាតិ។
១៥០- **មីញ៉ូតូនី** អ. myotonia បារ. myotonie (f.)	ការកន្ត្រាក់សាច់ដុំឬប្រព័ន្ធសាច់ដុំដោយកម្លាំងសាច់ដុំផ្ទាល់ ឬ ដោយរំញោចពីខាងក្រៅ បណ្តាលឱ្យសាច់ដុំនោះឡើងរឹងមួយរយៈពេលខ្លី។
១៥១- **មីញ៉ូសាកូម** អ. myosarcoma បារ. myosarcome (m.)	មហារីកសាច់ដុំទាំងពីរប្រភេទ គឺ សាច់ដុំឆ្នូត (mucle strié) និង សាច់ដុំរលីង (muscle lisse) ដែលមានលក្ខណៈកាចសាហាវដោយសារការរីករាលដាលកោសិកាមហារីកលឿនតាមរយៈចរន្តឈាមនិងចរន្តឡាំហ្វ៍។
១៥២- **មុខរបួស** អ. wound បារ. plaie (f.)	អាការៈដាច់រហែកឬបាត់បង់ជាលិកាគ្របដណ្តប់សព៌ាង្គកាយឬសរីរាង្គដែលបង្កឡើងដោយការប៉ះទង្គិច។

១៥៣- **មុន** អ. acne បារ. acné (f.)	ជំងឺស្បែកមានលក្ខណៈរលាកនិងមានខ្ទុះនៅក្នុងក្រពេញញើស (glande sébacée) ឬក្រពេញគល់រោម (glande pilosébacée) ជាពិសេស នៅស្បែកមុខនិងខ្នង ប៉ុន្តែ បាតដៃឬបាតជើងពុំមានកើតមុនទេ។
១៥៤- **មូត្រវិទ្យា** អ. urology បារ. urologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីប្រព័ន្ធទឹកនោម ជំងឺ និង វិធីព្យាបាល។
១៥៥- **មេតាស្តាស** អ. metastasis បារ. métastase (f.)	ការរីករាលដាលកោសិកាមហារីក បាក់តេរី វីរុស ឬ បរាសិត តាមចរន្តឈាមឬចរន្តឡាំហ្វ៍ ចេញពីចំណុចដើមទៅសរីរាង្គដទៃទៀត។
១៥៦- **រដូវច្រើន/ មេណូរ៉ាហ្ស៊ី** អ. menorrhagia / hypermenorrhea បារ. ménorragie/ hyperménorrhée (f.)	អាការៈធ្លាក់ឈាមរដូវស្ត្រីក្នុងបរិមាណច្រើន និងជួនកាលមានរយៈពេលវែងខុសធម្មតា ដែលអាចបណ្តាលមកពីវិបត្តិកំណកឈាម វិបត្តិលំនឹងអ័រម៉ូន ឬ ទុយម័របេនីញរបស់ស្បូន។ ស្ត្រីធ្លាក់រដូវច្រើន បង្កឱ្យមានអាការៈស្លេកស្លាំង អស់កម្លាំងជាប្រចាំ ដែលតម្រូវឱ្យអ្នកជំងឺនោះទៅពិគ្រោះជាមួយគ្រូពេទ្យឯកទេស។
១៥៧- **រដូវលំបាក** អ. dysmenorrhea បារ. dysménorrhée (f.)	ការឈឺចុកចាប់ផ្នែកខាងក្រោមនៃពោះ ក្នុងរយៈពេលដែលស្ត្រីមានរដូវ។ ឧ. នៅពេលមានរដូវលំបាក ស្ត្រីអាចប្រើឱសថបន្ថយការឈឺចាប់បាន។

១៥៨- **រដូវស្ត្រី** អ. menses បារ. règles / men-struation (f.)	ការធ្លាក់ឈាមពីស្បូនប្រចាំខែរបស់ស្ត្រីក្នុងវ័យបន្តពូជ ក្រៅពីពេលមានគភ៌ ដែលជាធម្មតា មានរយៈពេលពី ៣ទៅ៧ថ្ងៃ។ ឧ. ក្មេងស្រីដែលមានរដូវស្ត្រីជាលើកដំបូងបញ្ជាក់ថាក្មេងស្រីនោះពេញក្រមុំ។
១៥៩- **រដូវដំបូង / មេណាក** អ. menarche បារ.ménarche (m.)/ ménarchie (f.)	ដំណើរធ្លាក់រដូវដំបូងរបស់ស្ត្រីក្រមុំ។ ឧ. ស្ត្រីក្រមុំអាចមានរដូវដំបូង ចាប់ពីអាយុ៩ទៅ១៦ឆ្នាំ។
១៦០- **រដូវតិច / អូលីហ្គោមេណូរ៉េ** អ. oligomenor-rhea បារ. oligoménor-rhée (f.)	អាការៈធ្លាក់ឈាមរដូវស្ត្រីក្នុងបរិមាណតិចតួចខុសធម្មតា។ មូលហេតុដែលបង្កឱ្យមានរដូវតិច គឺ វិបត្តិលំនឹងអ័រម៉ូន វិបត្តិផ្លូវចិត្ត កង្វះអាហារូបត្ថម្ភ និងជំងឺមួយចំនួនទៀត។
១៦១- **រលាកភ្នាសក្នុងនៃស្បូន / អង់ដូមេទ្រីត** អ. endometritis បារ. endométrite (f.)	អាំងហ្វិចស្យុងស្រទាប់ក្នុងនៃស្បូន (endomètre) ដៃស្បូន (trompe de fallope) ដែលមានលក្ខណៈស្រួចស្រាវឬរ៉ាំរ៉ៃ ជាពិសេស អាចកើតមានក្រោយពេលសម្រាល ក្រោយពេលរលូតកូន ឬ ក្រោយពេលដាក់កងក្នុងស្បូន។ ឧ. អង់ដូមេទ្រីតទាមទារឱ្យមានការព្យាបាលត្រឹម

	ត្រូវ ដើម្បីជៀសវាងនូវផលវិបាកច្រើនយ៉ាង ដូចជាការស្ទះបំពង់ដៃស្បូន ការបង្កឱ្យមានភាពអារ ឬការមានគភ៌ក្រៅស្បូន។
១៦២- **រលាកមាត់ស្បូន / សែវីស៊ីត** អ. cervicitis បារ. cervicite (f.)	អាការៈអាំងហ្វិចស្យុងនៃមាត់ស្បូនដែលបណ្ដាលមកពីផ្សិត, បាក់តេរី,... មានលក្ខណៈរលាក ក្រហម ធ្លាក់ស ជួនកាលបង្កឱ្យរមាស់និងឈឺផ្សាផ្នែកខាងក្រៅនៃប្រដាប់បន្តពូជ និង អាចបង្កឱ្យធ្លាក់ឈាមតិចៗនៅពេលរួមសង្វាស។
១៦៣- **រលាកស្បូន / មេទ្រីត** អ. metritis បារ. métrite (f.)	អាការៈរលាកជាទូទៅនៃជាលិកាស្បូនចាប់ពីភ្នាសក្នុងនៃស្បូន (muqueuse utérine) រហូតដល់សាច់ដុំនៃស្បូន (muscle utérin)។ ន. មេទ្រីតជាអាំងហ្វិចស្យុងធ្ងន់ធ្ងរតម្រូវជាចាំបាច់ឱ្យអ្នកជំងឺទៅជួបនឹងគ្រូពេទ្យឯកទេសរោគស្ត្រីដើម្បីពិនិត្យនិងព្យាបាល។
១៦៤- **រោគក្អកមាន់** អ. pertussis/ whooping cough បារ. coqueluche (f.)	ជំងឺរាតត្បាតម៉្យាងបង្កឡើងដោយមេរោគឈ្មោះបាស៊ី Bardetella pertussis / hæmophilus pertussis ឬ bacillus pertussis។ ជាទូទៅរោគនេះកើតនៅលើទារក ឬ កុមារ ដោយការក្អកកន្ត្រាក់យ៉ាងខ្លាំងជាប់ៗគ្នានិងមានរយៈពេលយូរ។ នៅពេលដកដង្ហើមចូល ក្រោយការក្អកម្ដងៗ មាន

	ឮសូរដូចសំឡេងមាន់ ជួនកាលទារក ឬ កុមារ ហូរទឹកភ្នែក ទឹកសំបោរ និង ទឹកមាត់ទៀតផង។ ឧ. រោគក្អកមាន់អាចការពារបានដោយការចាក់ថ្នាំបង្ការ(vaccin)។
១៦៥- **រោគគ្រុនឈាម** អ . dengue / hemorrhagic fever/ dengue fever បារ. dengue hémorragique / dengue (f.)	រោគឆ្លងតាមមូសខ្លា ឈ្មោះ Aédes oegypti មកមនុស្ស ហើយ ច្រើនកើតនៅតំបន់ត្រូពិក។ រោគនេះកើតឡើងដោយសារវីរុសឈ្មោះdengueដែលស្ថិតនៅក្នុងក្រុម flaviviridae។ ឧ. នៅរដូវភ្លៀង យើងត្រូវកម្ចាត់មូសខ្លាដើម្បីកុំឱ្យកើតជំងឺគ្រុនឈាម។
១៦៦- **រោគគ្រុនពោះវៀន** អ . typhoid fever បារ. fièvre typhoïde (f.)	រោគឆ្លងដោយមេរោគឈ្មោះ សាលម៉ូណេឡាទីហ្វី (Salmonella typhi) ឬ មេរោគឈ្មោះ បាស៊ីអេប៊ែរ (bacille d´Eberth)។ ឧ. អ្នកស្រាវជ្រាវបានចុះទៅពិនិត្យតំបន់ជនបទមួយកន្លែងដែលមានកើតរោគគ្រុនពោះវៀនដោយមូលហេតុប្រើទឹកមិនស្អាត។
១៦៧- **រោគរបេង** អ . tuberculosis បារ. tuberculose (f.)	រោគឆ្លងតាមផ្លូវដង្ហើមបង្កឡើងដោយមេរោគឈ្មោះ បាស៊ីកុក (bacille de Koch BK : Mycobacterium tuberculosis) ដែលកើតឡើងនៅលើសរីរាង្គណា

	មួយរបស់មនុស្សឬសត្វ ដូចជា សួត ឆ្អឹង ពោះវៀន តម្រងនោម ស្រោមខួរ កូនកណ្ដុរ។ ល។ ឧ.១- អ្នកជំងឺដែលកំពុងសម្រាកព្យាបាលនៅមន្ទីរពេទ្យនេះមានរោគរបេងសួត។ ឧ.២- កុមារនេះមានរោគរបេងកូនកណ្ដុរ (ប្រជាជនខ្មែរនិយមហៅថា កើតម្រេញ)។
១៦៨- **រោគស្វាយ** អ. syphilis បារ. syphilis (f.)	កាមរោគម៉្យាងដែលបង្កឡើងដោយមេរោគឈ្មោះ Spirochète treponema pallidum de schaudinn។ ជំងឺនេះឆ្លងតាមការរួមភេទ និង ពីម្ដាយទៅទារកក្នុងផ្ទៃដែលមានរោគសញ្ញាច្រើនបែប។ ជំងឺនេះអាចវិវត្តពីស្រាលទៅធ្ងន់តាមបីដំណាក់កាល។ បើគ្មានការព្យាបាលត្រឹមត្រូវនិងទាន់ពេលវេលានោះទេ វាអាចបណ្ដាលឱ្យខូចសរីរាង្គផ្សេងៗជាច្រើន និង អាចឱ្យស្លាប់បាន។ ឧ. ការប្រើប្រាស់ស្រោមអនាម័យធ្វើឱ្យអត្រានៃការឆ្លងរោគស្វាយមានការថយចុះ។
១៦៩- **លីពីដ** អ. lipid បារ. lipide (m.)	សារធាតុប្រេង ខ្លាញ់ ដែលមិនរលាយក្នុងទឹក តែរលាយក្នុងធាតុរំលាយសរីរាង្គ (solvant organique) ហើយដែលមានម៉ូលេគុលអាស៊ីដ ប្រេង ខ្លាញ់ (acide gras)។

១៧០- **លំហូរឈាម** អ. hemorrhage / bleeding បារ. hémorragie (f.)	អាការៈមានឈាមហូរចេញពីសរសៃឈាមដាច់ ឬរបួស។
១៧១- **លំហូរឈាមពីស្បូន/មេត្រូរ៉ាហ្ស៊ី** អ. metrorragia បារ. métrorragie (f.)	អាការៈធ្លាក់ឈាមពីក្នុងស្បូនក្រៅពីពេលមានរដូវ។ ឧ. ជំងឺស្បូនភាគច្រើនបង្កឱ្យមានមេត្រូរ៉ាហ្ស៊ី។
១៧២- **វក្កំ/តម្រងនោម** អ. kidney បារ. rein (m.)	សរីរាង្គរបស់មនុស្សឬសត្វមានសណ្ឋានស្រដៀងនឹងគ្រាប់សណ្តែកដែលមានមុខងារច្រោះយកជាតិអាសូតចេញពីឈាម បង្កើតជាទឹកនោម ធ្វើឱ្យមានលំនឹងសារធាតុផ្សេងៗក្នុងឈាម។ ឧ. ជំងឺរលាកវក្កំ ឬ ជំងឺរលាកតម្រងនោម។
១៧៣- **វក្កំវិទ្យា** អ. nephrology បារ. néphrologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីជំងឺនិងវិធីព្យាបាលវក្កំ។
១៧៤- **វដ្តរដូវ** អ. menstrual cycle បារ. cycle menstruel (m.)	ខួបរដូវរបស់ស្ត្រីចាប់ផ្តើមពីស្ត្រីពេញក្រមុំ (puberté) រហូតដល់វ័យអស់រដូវ (ménopause)។ មួយខួបរដូវមានរយៈពេល២៨ថ្ងៃ រាប់ចាប់ពីថ្ងៃ

	ទី១នៃរដូវរហូតដល់ថ្ងៃទី២៨នៃខួបនីមួយៗ។ ៤. អវត្តមានរបស់វដ្តរដូវជារោគសញ្ញាមួយបញ្ជាក់ថា ស្ត្រីនោះមានបញ្ហាសុខភាព។
១៧៥- **វ័យកុមារ / បឋមវ័យ** អ. childhood បារ. enfance (f.)	វ័យរបស់មនុស្សចាប់ពីថ្ងៃកើតរហូតដល់វ័យជំទង់។
១៧៦- **វ័យចាស់ / បច្ឆិមវ័យ** អ. old age បារ. vieillesse (f.)	វ័យរបស់មនុស្សចាប់ពីពេញវ័យឡើងទៅ។
១៧៧- **វ័យជំទង់** អ. adolescence បារ. adolescence (f.)	វ័យរបស់មនុស្សចាប់ពីវ័យកុមាររហូតដល់ពេញវ័យ។
១៧៨- **វយាហា-រូបត្ថម្ភ** អ. denutrition បារ. dénutrition (f.)	ភាពទទួលជាតិអាហារជ្រួតជ្រាបតិចជាងជាតិអាហារដែលបញ្ចេញចោល។

១៧៩- **វ៉ាក់សាំង** អ. vaccine បារ. vaccin (m.)	សារធាតុដែលចាក់បញ្ចូលទៅក្នុងសរីរាង្គកាយមនុស្សឬសត្វ បង្កបង្កើតបានជាអង់ទីករ (anti-corps) អាចទប់ទល់បង្ការឬបង្កើតភាពស៊ាំនឹងជំងឺណាមួយ។ ឧ. ក្រសួងសុខាភិបាលមានកម្មវិធីជាតិចាក់វ៉ាក់-សាំងដល់ទារកដែលទើបនឹងកើត។
១៨០- **វិទ្យុព្យាបាល** អ. radiotherapy បារ. radiothérapie (f.)	វិធីសាស្ត្រព្យាបាលជំងឺដោយប្រើកាំរស្មីវិទ្យុសកម្ម។ ឧ. ការព្យាបាលដោយប្រើកាំរស្មីកូបាល់(cobalt) ជាផ្នែកមួយនៃវិទ្យុព្យាបាលជំងឺមហារីក។
១៨១- **វិលមុខ** អ. dizziness / vertigo បារ. vertige (m.)	អាការវង់ងឹតមុខស្លុប ងេងងោង ធេងធោង ដែលអ្នកជំងឺមានអារម្មណ៍ថា ខ្លួនឯងកំពុងតែវិល ឬមើលឃើញវត្ថុជុំវិញខ្លួនកំពុងវិល ឬ យោលចុះយោលឡើង។
១៨២- **សន្លាក់** អ. joint / articulation បារ. articulation (f.)	កន្លែងភ្ជាប់ឬតំណរវាងឆ្អឹងនិងឆ្អឹង ដែលអាចឬមិនអាចធ្វើចលនាបាន។ ឧ១. សន្លាក់ជង្គង់ជាសន្លាក់តពីឆ្អឹងភ្លៅទៅឆ្អឹងស្មងដែលអាចធ្វើចលនាបាន។ ឧ២. សន្លាក់ថ្ងាសឆ្អឹងត្រគាកជាសន្លាក់មិនអាចធ្វើចលនាបាន។

១៨៣- **សន្លាក់វិទ្យា** អ. arthrology បារ. arthrologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាជាមូលដ្ឋានអំពីសន្លាក់ដែលជាផ្នែកមួយនៃកាយវិភាគវិទ្យា / អាណាតូមី (anato-mie)។
១៨៤- **សម្រូប** អ. absorption បារ. absorption (f.)	ក្នុងសរីរវិទ្យា សម្រូបគឺជាការចូលសារធាតុពីខាងក្រៅទៅក្នុងសរីរាង្គណាមួយដោយពុំបង្កឱ្យមាន-ត្រូម៉ា។ ឧ. សម្រូបអុកស៊ីហ្សែនចូលក្នុងថង់សួត (alvéole)។
១៨៥- **សរីរព្យាបាល / ហ្វីស្យូព្យាបាល** អ. physiotherapy / physical therapy បារ. physiothéra-pie / physicothé-rapie) (f.)	វិធីសាស្ត្រព្យាបាលជំងឺដោយប្រើភ្នាក់ងាររូប (agents physiques) ធម្មជាតិ ឬ សិប្បនិម្មិត។ ឧ. ការស្អំក្បាលនឹងទឹកកកជាសរីរព្យាបាលមួយបែបក្នុងការព្យាបាលអាការៈឈឺក្បាល។
១៨៦- **សរីរវិទ្យា** អ. physiology បារ. physiologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីមុខងារ សកម្មភាពនៃជាលិកា និង សរីរាង្គរបស់ភាវៈមានជីវិត។
១៨៧- **សល្យព្យា-បាល**	វិធីសាស្ត្រព្យាបាលជំងឺដោយការវះកាត់ ការចាក់នឹងម្ជុល ឬ ការទាញតម្រង់ដោយដៃ។

អ. surgical operation បារ. opération chirurgicale (f.)	
១៨៨- **សល្យវិទ្យា** អ. surgery បារ. chirurgie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីវិធីព្យាបាលជំងឺដោយវះកាត់ ចាក់នឹងម្ជុល ឬ ទាញតម្រង់។
១៨៩- **សារធាតុរំលូត** អ. abortifacient បារ. abortif (m.)	សារធាតុដែលបង្កឱ្យមានការរលូតកូន។ ឧ.ការប្រើសារធាតុរំលូតមិនតាមវេជ្ជបញ្ជាអាចបង្កឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិតម្តាយ។
១៩០- **សិបទីសេមី** អ. septicemia បារ. septicémie (f.)	អាំងហ្វិចស្យុង (infection) ធ្ងន់ធ្ងរដោយសារបាក់តេរ៉េមី (bactérémie)ខ្ពស់បណ្តាលឱ្យមានរោគសញ្ញាគ្រុនក្តៅញាក់និងអស់កម្លាំងខ្លាំងរហូតដល់ស្តុក(choc)។ ឧ. អ្នកជំងឺសិបទីសេមីដែលពុំបានព្យាបាលទាន់ពេលវេលា អាចបណ្តាលឱ្យស្លាប់ដោយសារស្តុកសិបទីសេមីក(choc septicémique)។
១៩១- **សុក** អ. placenta បារ. placenta (m.)	អន្តរសរីរាង្គមានទីតាំងនៅក្នុងស្បូនភាគខាងលើដែលភ្ជាប់ពីម្តាយទៅទារកក្នុងផ្ទៃតាមរយៈទងផ្ចិត។ សុកមានមុខងារបញ្ជូនអុកស៊ីហ្សែន សារជាតិអាហារ និង សារធាតុដទៃទៀត ទៅចិញ្ចឹមទារក ហើយ

	បញ្ចេញពីទារកមកម្ដាយវិញនូវឧស្ម័នកាបូនិកនិងកាកសំណល់ផ្សេងៗ។ ឧ. ជាទូទៅ សុកដែលធ្លាក់ចេញពីស្បូនម្ដាយក្រោយពេលសម្រាល មានទម្ងន់១/៦នៃទម្ងន់ទារក។
១៩២- **សុកពាំងមាត់ស្បូន/ផ្លាសង់-តា ប្រេវីយ៉ា** អ. placenta prœvia បារ. placenta prœvia (m.)	សុកតាំងទីខុសប្រក្រតីនៅផ្នែកខាងក្រោមនៃស្បូន។ ឧ. សុកពាំងមាត់ស្បូនជាករណីមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិត ដោយសារការធ្លាក់ឈាមយ៉ាងខ្លាំង នៅក្នុងត្រីមាសទីបីនៃគភ៌។
១៩៣- **ស្តេរីលកម្ម/** អ. sterilization បារ. stérilisation (f.)	វិធីសម្លាប់មីក្រូសរីរាង្គដោយកម្ដៅ កាំរស្មី ឬ សារ-ធាតុគីមី...។ ឧ. សម្ភារៈវះកាត់ត្រូវធ្វើស្តេរីលកម្មឱ្យបានស្អាតទើបជៀសវាងអាំងហ្វិចស្យុង (infection)។
១៩៤- **ស្បូន** អ. uterus បារ. utérus (m.)	សរីរាង្គបន្តពូជរបស់ស្ត្រី ដែលគភ៌មកតាំងទីនិងលូតលាស់។ ឧ. ការសម្រាលកូននៅក្នុងគ្រឹះស្ថានសុខាភិបាលអាចកាត់បន្ថយអត្រានៃការស្រុតស្បូន។
១៩៥- **ស្ប៉ាស់** អ. spasm បារ. spasme (m.)	អាការៈឈឺចុកចាប់ភ្លាមៗដោយសារការកន្ត្រាក់សាច់ដុំដោយឯកឯង។ ឧ. ស្ប៉ាស់បំពង់ខ្យល់អាចបង្កឱ្យស្ទះដង្ហើម។

១៩៦- **ហ្វីប្រូម** អ. fibroma បារ. fibrome (m.)	ដុំពកបេនីញនៃជាលិកាសន្ទាន (tissu conjonctif) ដែលអាចកើតមាននៅគ្រប់សរីរាង្គនៃសព៌ាង្គកាយ។
១៩៧- **ហ្វីប្រូមស្បូន** អ. uterus fibroma បារ. fibrome utérin (m.)	ដុំពកបេនីញនៃជាលិកាសន្ទានរបស់ស្បូន។ ឧ. ហ្វីប្រូមស្បូនជាជំងឺដែលតម្រូវឱ្យវះកាត់យកចេញជាចាំបាច់ ដើម្បីជៀសវាងការវិវត្តទៅជាមហារីកស្បូន។
១៩៨- **ហ្ស៊ីណេ-កូវិទ្យា / រោគស្ត្រី-វិទ្យា** អ. gynecology បារ. gynécologie (f.)	វេជ្ជវិទ្យាដែលសិក្សាអំពីសរីរាង្គបន្តពូជរបស់ស្ត្រី និង វិធីសាស្ត្រព្យាបាល។ ឧ. រោគស្ត្រីវិទ្យាបច្ចុប្បន្នកំពុងផ្តោតការយកចិត្ត-ទុកដាក់កាត់បន្ថយជំងឺមហារីកមាត់ស្បូន។
១៩៩- **អង់ទីករ** / **អង្គបដិបក្ខ** អ. antibody បារ. anticorps (m.)	សារធាតុប្រូតេអ៊ីនដែលផលិតដោយសរីរាង្គ ដើម្បីប្រឆាំងនឹងជំងឺទៅតាមប្រភេទពិសេសរបស់វា។ ឧ. ក្រោយពីចាក់វ៉ាក់សាំងបង្ការជំងឺកញ្ជ្រឹលកុមារនឹងមានអង់ទីករទប់ទល់នឹងជំងឺកញ្ជ្រឹលបាន។
២០០- **អង់ទីតុក-ស៊ីន / បដិវិសធាតុ** អ. antitoxin បារ. antitoxine (f.)	សារធាតុដែលអាចបន្សាបសកម្មភាពពុលរបស់តុកស៊ីន។

២០១- **អង់ទីប្យូទិក** អ. antibiotic បារ. antibiotique (m.)	សារធាតុឱសថមានប្រភពពីធម្មជាតិឬពីសារធាតុគីមី ឬ ការធ្វើសំយោគ ដែលមានសកម្មភាពអាចទប់ស្កាត់ការលូតលាស់ឬបំផ្លាញពពួកបាក់តេរីឬផ្សិត។ ឧ. គ្រូពេទ្យបានជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប្យូទិកមួយប្រភេទមកព្យាបាលជំងឺរលាកបំពង់ក។
២០២- **អង់ហ្ស៊ីយ៉ូម** អ. angioma បារ. angiome (m.)	ដុំពកបេនីញនៃសរសៃឈាម(vaisseau sanguin) និង សរសៃឡាំហ្វ៍ (vaisseau lymphatique)ពីកំណើត មានលក្ខណៈរីករវាម ជួនកាល ដុះលយចេញក្រៅសរីរាង្គ។
២០៣- **អដ្ឋិវិទ្យា** អ. osteology បារ. ostéologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាជាមូលដ្ឋានអំពីឆ្អឹងរបស់មនុស្សនិងសត្វ។ ឧ. អដ្ឋិវិទ្យាជាផ្នែកមួយរបស់កាយវិភាគវិទ្យា / អាណាតូមី (anatomie)។
២០៤-**អត្រាមរណៈ** អ. mortality rate បារ. taux (m.) de mortalité (f.)	ចំនួនមនុស្សស្លាប់ក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋនៃប្រទេសឬតំបន់ណាមួយ តាមឯកតាភាគរយ ភាគពាន់ ឬ ភាគលាន ក្នុងរយៈពេលណាមួយ។ ឧ. អត្រាមរណៈជាស្តង់ដាសម្រាប់វាស់កម្រិតបច្ចេកទេសសុខាភិបាលនៃប្រទេសឬតំបន់ណាមួយ។

២០៤- **អត្រាមរ-ណៈទារកពេលកើត** អ. perpartum mortality rate បារ. taux (m.) de mortalité (f.) per-partum	អត្រានៃទារកដែលស្លាប់នៅពេលកំពុងសម្រាល។ ឧ. បច្ចុប្បន្ននេះ បច្ចេកទេសសង្គ្រោះទារកពេលសម្រាល មានការរីកចម្រើនខ្លាំង ធ្វើឱ្យអត្រាមរណៈទារកពេលកើត ថយចុះ។
២០៥- **អត្រាមរណៈទារកក្រោយកើត** អ. postpartum mortality rate បារ. taux(m.) de mortalité (f.) post-partum / taux (m.) de mortalité (f.) postnatale	អត្រានៃទារកដែលស្លាប់នៅក្រោយពេលសម្រាល។ ឧ. ឆ្មបដែលមានវិជ្ជាជីវៈច្បាស់លាស់ អាចកាត់បន្ថយអត្រាមរណៈទារកក្រោយកើត។
២០៦- **អត្រាមរណៈមាតា** អ. mother mortality rate បារ. taux (m.) de mortalité (f.) maternelle	អត្រានៃស្ត្រីមានគភ៌ដែលស្លាប់ក្នុងអំលុងពេលសម្រាល។ ឧ. ដើម្បីកាត់បន្ថយអត្រាមរណៈមាតា ស្ត្រីមានគភ៌ត្រូវពិគ្រោះជាមួយគ្រូពេទ្យតាមការកំណត់ ជាពិសេស ស្ត្រីដែលមានជំងឺប្រចាំកាយធ្ងន់ធ្ងរ ដូចជា ជំងឺទឹកនោមផ្អែម ជំងឺបេះដូង ជំងឺឡើងសម្ពាធឈាម ជំងឺសួត ជាដើម។

២០៧- **អត្រាមរណៈទារកមុនកើត** អ. prenatal mortality rate បារ. taux (m.) de mortalité (f.) prénatale	អត្រានៃទារកដែលស្លាប់ក្នុងផ្ទៃម្ដាយមុនពេលសម្រាល។ ឧ. ស្ត្រីមានគភ៌ត្រូវទៅពិនិត្យផ្ទៃពោះជាមួយគ្រូពេទ្យជំនាញ ដើម្បីកាត់បន្ថយអត្រាមរណៈទារកមុនកើត។
២០៨- **ឥតអារ / ហ្វែទីល** អ. fertile បារ. fertile (adj.)	ដែលបង្កកំណើតបាន (មនុស្ស សត្វ និង រុក្ខជាតិ)។ ឧ. ស្ត្រីឥតអារអាចបង្កកំណើតបានចាប់ពីវ័យពេញក្រមុំរហូតដល់ពេលអស់រដូវ។
២១០- **អាកទែ / រោហិណី** អ. artery បារ. artère (f.)	សរសៃឈាមដែលនាំឈាមចេញពីបេះដូងទៅសរីរាង្គកាយ។ ឧ. សាព៌ាង្គកាយមនុស្សឬសត្វមានបណ្ដាញអាកទែឬរោហិណីជាច្រើនប្រភេទ។
២១១- **អាគូទុយម៉ង់** អ. acquired tolerance បារ. accoutumance (f.)	បាតុភូតនៃសរីរាង្គមិនឆ្លើយតបនឹងការប្រើឱសថ គ្រឿងពុល ឬ គ្រឿងញៀន ដែលតម្រូវឱ្យប្រើពីកម្រិតទាបទៅខ្ពស់ ដើម្បីទទួលបាននូវប្រសិទ្ធភាព។ ឧ. អាគូទុយម៉ង់ថ្នាំងុយដេកតម្រូវឱ្យដំឡើងបរិមាណឱសថទើបទទួលបានប្រសិទ្ធភាព។

២១២- **អាដ្រេណាលីន** អ. adrenaline បារ. adrénaline (f.)	អ័រម៉ូនម្យ៉ាងដែលបញ្ចេញដោយក្រពេញសួរ៉េ-ណាល់ (glande surrénale)។ គេអាចផលិតអាដ្រេណាលីនសិប្បនិម្មិតបានដើម្បីប្រើក្នុងផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ។
២១៣- **អាប់សែ** អ. abscess បារ. abcès (m.)	ការបង្កខ្ទុះនៅក្នុងជាលិកាដែលរលួយខូចដោយ-សារមេរោគ។ ឧ. អាប់សែថ្លើមបណ្ដាលមកពីបរាសិតដែលជាអាមីបឈ្មោះ អង់តាមីបា អ៊ីស្តូលីទីកា (entamœba histolytica)។
២១៤- **អាម៉្វូស** អ. amnion / amnios បារ. amnios (m.)	ស្រទាប់ក្នុងនៃភ្នាសទារកដែលអភិវឌ្ឍទៅតាមការរីកធំធាត់របស់ទារកនៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយ។ ឧ. នៅពេលប្រសូត អាម៉្វូសកើតចេញមកជាមួយនឹងទារក។
២១៥- **អារ** អ. sterile បារ. stérile (adj.)	ដែលមិនអាចបង្កកំណើតបាន (មនុស្ស សត្វ និងរុក្ខជាតិ)។ ឧ. គូស្វាមីភរិយាដែលរៀបការយូរពេលហើយមិនមានកូន អាចបណ្ដាលមកពីប្ដីនិង/ឬប្រពន្ធអារ។
២១៦- **អារនីយកម្ម** អ. sterilization បារ. stérilisation (f.)	វិធីសាស្ត្រធ្វើឱ្យមានភាពអារដល់បុរសឬស្ត្រី។ ឧ. វិធីវះកាត់ចងដៃស្បូនជាអារនីយកម្មមួយបែបដល់ស្ត្រី។

២១៧- **អាសន្នរោគ** អ . cholera បារ. choléra (m.)	រោគបង្កឡើងដោយមេរោគឈ្មោះ Vibrio cholerae ដែលរកឃើញដោយលោក Robert Koch នៅ គ.ស.១៨៨៣។ ជំងឺនេះឆ្លងតាមផ្លូវអាហារ ជា-ពិសេស ទឹកមិនស្អាត និង ឆ្លងតាមដៃ បណ្តាលឱ្យមានការចុះរាកយ៉ាងខ្លាំងជាច្រើនដងមិនឈប់ និងមានការក្អួតយ៉ាងខ្លាំងផងដែរ ជាហេតុបណ្តាលឱ្យខ្វះជាតិទឹកឬខ្សោះជាតិទឹកពីក្នុងខ្លួនអ្នកជំងឺ អាចបណ្តាលឱ្យស្លាប់ប្រសិនបើមិនបានព្យាបាលទាន់ពេលវេលាតាមក្បួនតាមជំនាញនោះទេ។ ឧ. មណ្ឌលសុខភាពបានអប់រំប្រជាពលរដ្ឋឱ្យរស់នៅស្អាត ហូបស្អាត ផឹកស្អាត មានអនាម័យ ដើម្បីជៀសវាងការកើតជំងឺអាសន្នរោគ។
២១៨- **អាស៊ីត / ទាចទឹក** អ. ascites បារ. ascite (f.)	វត្តមានទឹកនិងអេឡិចត្រូលីតនៅក្នុងភ្នាសពោះ បណ្តាលមកពីមូលហេតុច្រើនយ៉ាង ដូចជា ក្រិន-ថ្លើម របេងភ្នាសពោះ ជំងឺបេះដូង...។
២១៩- **អ៊ីដ្រូណេ-ហ្វ្រូស** អ. hydronephro-sis បារ. hydroné-phrose (f.)	អាការៈចាល់ទឹកនោមក្នុងវក្កំ(តម្រងនោម) ដែលគ្មានអាំងហ្វិចស្យុង ដោយសារការស្ទះបំពង់ទឹក-នោម (uretère) ដូចជា ក្នុងករណីមានក្រួស ឬ ទុយម័រ។

២២០- **ឱនារូបត្ថម្ភ / កង្វះអាហារូបត្ថម្ភ** អ. starvation បារ. sous alimen-tation / sous-nutrition (f.)	ភាពទទួលអាហារមិនគ្រប់គ្រាន់។
២២១- **អូវុល** អ. ovule បារ. ovule (m.)	កោសិកាបន្តពូជញីដែលផលិតចេញពីសរីរាង្គបន្តពូជ (អូវែ : ovaire) របស់មនុស្សស្រី សត្វញី ឬ រុក្ខជាតិញី។ ឧ. ការបង្កកំណើតរបស់មនុស្ស សត្វ ឬ រុក្ខជាតិ កើតឡើងដោយការរួមផ្សំគ្នារវាងស្ពែម៉ាតូសូអ៊ីត (spermatozoïde) ឬ អង់តេរ៉ូសូអ៊ីត (anthéro-zoïde) និង អូវុល។
២២២- **អូវែ** អ. ovary បារ. ovaire (m.)	ក្រពេញភេទរបស់មនុស្សស្រី សត្វញី ឬ រុក្ខជាតិញី។ នៅពេលពេញវ័យ ក្រពេញភេទនេះអាចផលិតអូវុលនិងអ័រម៉ូន អ៊ីស្ត្រូហ្សែន និង ប្រូហ្សេសស្តេរ៉ូន។ ឧ. អូវែរបស់មនុស្សស្រីចាប់ផ្តើមបញ្ចេញអូវុល នៅពេលស្ត្រីពេញវ័យ។
២២៣- **អៀន** អ. pinworm បារ. oxyure (m.)	បរាសិតណេម៉ាតូដ (nématodes) មានប្រវែងពី៤ ទៅ ៩មីល្លីម៉ែត្រ រស់នៅក្នុងបំពង់អាហារ ជា-ពិសេសនៅចុងពោះវៀនធំនិងទ្វារលាមកដែលបង្កឱ្យរមាស់។ ឧ. ក្មេងកើតអៀនច្រើនរមាស់ទ្វារធំនៅពេលយប់។

២២៤- **អេម៉ង់ហ្ស៊ី-យ៉ូម** អ. hemangioma បារ. hémangiome (m.)	អង់ហ្ស៊ីយ៉ូមនៃសរសៃឈាម (vaisseau sanguin)។ ប្រជាជនខ្មែរនិយមហៅ អេម៉ង់ហ្ស៊ីយ៉ូម នៅលើស្បែកដែលមានលក្ខណៈពកតូចៗថាជាខ្នៅដុះពណ៌ក្រហម។
២២៥- **អេម៉ាតូម** អ. hematoma បារ. hématome (m.)	កំណកឈាមជាដុំៗនៅក្នុងជាលិកាឬក្នុងសរីរាង្គដោយមិនមានរហែកស្បែក បណ្ដាលមកពីរបួសសរសៃឈាមឬការប៉ះទង្គិចធ្ងន់ធ្ងរ។
២២៦- **អេរីតែម/ស្បែកឡើងក្រហម** អ. erythema / erythro derma បារ. érythème (m.)	អាការៈស្បែកប្រែជាក្រហមតិចឬច្រើនដោយសារកម្ដៅថ្ងៃ ឬ ប្រតិកម្មអាឡែហ្ស៊ី (réaction allergique)។ ឧ. ដើម្បីបញ្ជាក់ថាជាអេរីតែម គេអាចធ្វើតេស្ដដោយសង្កត់ចំកន្លែងស្បែកពណ៌ក្រហមនោះ វាឡើងសស្លេក ប៉ុន្តែ វាត្រឡប់មកសភាពដើមវិញនៅពេលគេដកដៃចេញ។
២២៧- **ឱសថពន្យារកំណើត/កុងត្រាសិបទីហ្វ** អ. contraceptive បារ. contraceptif (m.)	ឱសថដែលមានប្រសិទ្ធភាពទប់ស្កាត់ការមានកំណកកំនៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយ។ ឧ. មុននឹងប្រើឱសថពន្យារកំណើត ស្ត្រីត្រូវទៅពិគ្រោះជាមួយគ្រូពេទ្យឯកទេស ដើម្បីបញ្ចៀសផលវិបាកទាំងឡាយពីការប្រើប្រាស់ឱសថនោះ។

២២៨- **អំបៅអំបែក** អ. otitis media បារ. otite moyenne (f.)	ដំងឺម៉្យាងដែលកើតក្នុងរន្ធត្រចៀក បង្កឡើងដោយមីក្រូសរីរាង្គកាយ។ រោគសញ្ញាមានដូចជា ក្ដៅខ្លួន ឈឺក្នុងរន្ធត្រចៀក ហៀរទឹករងៃ ឬ ខ្ទុះ ដែលមានក្លិនស្អុយ។
២២៩- **អំប្រ៊ីយ៉ុង / ភ្រូណា** អ. embryo បារ. embryon (m.)	គភ៌ដែលមានអាយុក្នុងរយៈពេលបីខែដំបូង។ ឧ.ដើម្បីបញ្ចៀសការរលូត ស្ត្រីដែលមានគភ៌ជាអំប្រ៊ីយ៉ុង ត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះការប្រើឱសថមិនបានត្រឹមត្រូវឬជៀសវាងគ្រោះថ្នាក់ចៃដន្យផ្សេងៗ។

២- បច្ចេកសព្ទកសិកម្ម

១- **កសិកម្ម** អ. agriculture បារ. agriculture (f.)	ការដាំដុះនិងការចិញ្ចឹមសត្វ។
២- **ការក្លូន** អ. cloning បារ. clonage (m.)	វិធីឬដំណើរការបន្តពូជអភេទរបស់ក្រុមកោសិកាដែលកើតចេញពីការបំបែកជាបន្តបន្ទាប់នៃកោសិកាមួយបានជាឯកត្តៈដូចបេះបិទនឹងឯកត្តៈដើម។
៣- **ការបង្កកំណើត** អ. fertilization បារ. fécondation (f.)	ជំនួបឬការលាយចូលគ្នារវាងហ្គាម៉ែតឈ្មោល (អង់តេរ៉ូសូអ៊ីត anthérozoïde រុក្ខជាតិ ឬ ស្ពែម៉ាតូសូអ៊ីត spermatzoïde សត្វ) និង ហ្គាម៉ែតញី (អូអូស្វ៊ែរ oosphère រុក្ខជាតិ ឬ អូវុល ovule សត្វ) ដើម្បីបង្កើតស៊ីកូត (zygote)។

៤- **ការបង្កាត់ពូជ** អ. crossbreeding បារ. croisement (m.)	ដំណើរការនៃការធ្វើឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើងនូវការបង្កើតជំនាន់ក្រោយរបស់សត្វឬរុក្ខជាតិក្នុងប្រភេទតែមួយឬផ្សេងគ្នា ដោយការជ្រើសរើសមេបាឬពូជតាមបំណង។
៥- **ការបង្កាត់ពូជដោយសិប្បនិម្មិត** អ. artificial insemination បារ. insémination artificielle	ការបញ្ចូលទឹកកាមដែលគេរៀបចំតាមបច្ចេកទេសទៅក្នុងប្រដាប់បន្តពូជញីតាមរយៈឧបករណ៍មេកានិកឬអេឡិកត្រូនិកផ្សេងៗ ក្នុងគោលបំណងធ្វើឱ្យមានការបង្កកំណើត។ ឧ. បច្ចុប្បន្ននេះ កសិដ្ឋានចិញ្ចឹមសត្វនានានិយមការបង្កាត់ពូជដោយសិប្បនិម្មិត។
៦- **ការបង្កាត់ពូជតាមធម្មជាតិ** អ. natural insemination បារ. saillie naturelle (f.)	ការបង្កាត់ពូជតាមរយៈបានិងមេផ្ទាល់។ ឧ. ក្នុងចំណោមប្រជាកសិករខ្មែរ គេនៅតែអនុវត្តការបង្កាត់ពូជតាមធម្មជាតិចំពោះគោ ក្របី ជ្រូក មាន់ ទា នៅឡើយ។
៧- **ការបន្តពូជ** អ. reproduction/ breeding បារ. reproduction (f.)	ដំណើរការបង្កើតជំនាន់ក្រោយរបស់ភាវៈរស់នៅក្នុងប្រភេទដូចគ្នា។ ការបន្តពូជប្រព្រឹត្តទៅដោយភេទឬអភេទតាមវិធីផ្សេងៗ។

៨- **ការបន្តពូជភេទ** អ. sexual reproduction បារ. reproduction (f.) sexuée (amphimicie / mixie)	ដំណើរការបង្កើតជំនាន់ក្រោយរបស់រុក្ខជាតិឬសត្វ ដោយមានការបង្កកំណើតនិងបណ្តុំហ្សែន (gènes) ដែលភ្ជាប់មកតាមឯកត្តៈផ្សេងៗគ្នា។
៩- **ការបន្តពូជអភេទ** អ. asexual reproduction បារ. reproduction asexuée (f.)	ដំណើរការបង្កើតជំនាន់ក្រោយរបស់រុក្ខជាតិឬសត្វដែលប្រព្រឹត្តទៅពីឯកត្តៈតែមួយ ជួនកាលតាមរយៈការបំបែកខ្លួនពីកំណើតឬធម្មជាតិឬព្រឹត្តិការណ៍ចៃដន្យ ជួនកាល តាមរយៈការដុះពន្លក ការបែកខ្នែងដែលបង្កើតឯកត្តៈជាច្រើន ដូចគ្នាសុទ្ធសាធនឹងឯកត្តៈដើម។ វិធីបន្តពូជនេះកើតមានចំពោះបាក់តេរី រុក្ខជាតិ សត្វឥតឆ្អឹងកងប្រភេទតូចនិងសត្វប្រភេទធំខ្លះៗ ដែលកើតមានក្នុងករណីតិចតួចនៃពហុអំប្រីយ៉ុង ។
១០- **កោសេយ្យវប្បកម្ម** អ. sericulture បារ. séricículture (f.)	ការចិញ្ចឹមដង្កូវនាង។
១១- **ក្លូន** អ. clone បារ. clone (m.)	ក្រុមកោសិកាដែលបង្កើតចេញពីការបំបែកជាបន្តបន្ទាប់នៃកោសិកាមួយ បានជាឯកត្តៈដូចបេះបិទនឹងឯកត្តៈដើម។

១២- **ក្សេត្រសាស្ត្រ** អ. agronomy បារ. agronomie (f.)	ផ្នែកមួយនៃកសិកម្មដែលសិក្សាពីទំនាក់ទំនងរវាងដំណាំ ដី អាកាសធាតុ និង បច្ចេកទេសនៃការដាំដុះ។
១៣- **ខ្ចាយ** អ. lesser ginger បារ. petits doigts (m.)	តិណជាតិប្រើជាគ្រឿងទេស មើមពណ៌លឿងខ្ចីមានក្លិនប្រហើរ។ មើម ស្លឹក គេប្រើជាគ្រឿងផ្សំក្នុងម្ហូបនិងប្រើជាឱសថ។ ឧ. គេយកមើមខ្ចាយធ្វើជាគ្រឿងផ្សំក្នុងសម្លប្រហើរ។ វាជួយបន្ថយការឈឺមាត់ ការឈឺបំពង់ក។
១៤- **ខ្ញី** អ. ginger បារ. gingembre (m.)	តិណជាតិប្រើជាគ្រឿងទេសមានរសជាតិហឹរ និងមានក្លិនពិសេស ដុះនៅតំបន់ក្តៅ។ មើមវា គេប្រើធ្វើជាម្ហូប បង្អែម តំណាប់ផ្សេងៗ និង ប្រើជារុក្ខជាតិឱសថ ព្រមទាំងជារូបធាតុដើមឱសថផងដែរ។ វាអាចជួយឱ្យដើរខ្យល់ ជួយរំលាយអាហារ និង ព្យាបាលរោគធ្លល់ហើមពោះ តឹងច្រមុះ ឈឺបំពង់ក ជាដើម។
១៥- **ខ្ទឹមក្រហម** អ. shallot បារ. échalote (f.)	តិណជាតិអម្បូរខ្ទឹមមានប្រភពដុះនៅតំបន់អាស៊ី។ ស្លឹកពណ៌បៃតង រាងជាបំពង់ ស្រួចចុង ។ មើមផ្តុំឡើងដោយកំពឹសពណ៌ក្រហមស្វាយឬមើមផ្តុំឡើងជាស្រទាប់ មានក្លិនឆ្អួលស្រាលជាងខ្ទឹមស ប្រើជាគ្រឿងទេស។ ឧ. ខ្ទឹមក្រហមស្រស់មានក្លិនឆ្អួល ប៉ុន្តែនៅពេលឆ្អិន មានរសជាតិឈ្ងុយឆ្ងាញ់។

១៦- **ខ្ទឹមគល់/ ស្រឹង** អ. leek បារ. poireau (m.)	តិណជាតិអម្បូរខ្ទឹមមានគល់ពណ៌សវែងៗ ហើយស្លឹកពណ៌បៃតង រាងសំប៉ែត រៀវចុងៗ គល់ប្រើជាបន្លែមានរសជាតិស្រដៀងខ្ទឹមបារាំងៗ ឳ. គេនិយមយកខ្ទឹមគល់មកឆាជាមួយនឹងគ្រឿងក្នុងជ្រូកឬស្ងោរស៊ុបៗ វាជួយរំលាយអាហារៗ អ្នកខ្លះហៅ ខ្ទឹមគល់ ស្រឹង ខ្ទឹមខ្យល់ ខ្ទឹមល័ក្តៗ
១៧- **ខ្ទឹមបារាំង** អ. onion បារ. oignon (m.)	តិណជាតិអម្បូរខ្ទឹមមានប្រភពដុះនៅមជ្ឈិមបូព៌ាប្រទេសមានមើមរាងមូលធំជាងខ្ទឹមស ប្រើជាបន្លែ គ្រឿងទេស និង ឱសថៗ
១៨- **ខ្ទឹមស** អ. garlic បារ. ail (m.)	តិណជាតិអម្បូរខ្ទឹមមានប្រភពដុះនៅតំបន់អាស៊ីៗ ស្លឹករាងសំប៉ែត ពណ៌បៃតងៗ មើមផ្តុំឡើងដោយកំពឹសពណ៌ស មានក្លិនឆួល ប្រើជាគ្រឿងទេស និងជាឱសថៗ ឳ. ប្រជាជនខ្មែរនិយមប្រើខ្ទឹមសយកទៅបុកលាបឬបិទកន្លែងដែលខ្ទួយទិចឬក៏ក្អែបខាំ ហើយ វាអាចជួយបន្ថយសម្ពាធឈាម ក្រិនសរសៃឈាម និង រំងាប់មេរោគតាមសរសៃឈាមៗ គេអាចប្រើវាទប់ទល់ផ្សែងនៃគ្រាប់បែកផ្សែង ដោយបុក ឬបំបែក ហិត ឬ លាបភ្នែក កុំឱ្យចេញទឹកភ្នែកៗ
១៩- **ខ្ទឹមស្លឹក/ ខ្ទឹមខ្យល់** អ. welsh onion បារ. ciboule (f.)	តិណជាតិអម្បូរខ្ទឹមមានគល់ពណ៌សរាងមូល ស្លឹកពណ៌បៃតង រាងជាបំពង់ៗ គេប្រើជាគ្រឿងទេស ក្នុងម្ហូបអាហារ និង ប្រើជាឱសថ អាចជួយសម្រួលផ្លូវដង្ហើម ធ្វើឱ្យដើរខ្យល់ និង សម្រួលសរសៃឈាមៗ

២០- **គូឆាយ** អ. chinese chives បារ. ciboule de chine (f.)	តិណជាតិអម្បូរខ្ទឹមមានប្រភពដុះនៅតំបន់អាស៊ី។ ស្លឹក គេប្រើធ្វើជា ម្ហូប បន្លែ និង នំ។ ស្លឹកនិងគ្រាប់វា គេអាចយកទៅប្រើជាឱសថ។ ឱ. ស្លឹកនិងគល់គូឆាយគេនិយមប្រើជាម្ហូបអាហារសម្រាប់ឱ្យដើរខ្យល់ អាចជួយសម្រួលផ្លូវដង្ហើម សម្រួលការរំលាយអាហារ និង ព្យាបាលការហើមពោះ។ គ្រាប់ហាលឱ្យស្ងួត កិនផឹកបំបាត់ជំងឺហូរទឹកកាម។ អ្នកខ្លះហៅ ជីឆាយ ឬ ស្លឹកឆាយ ឬ កាឆាយ។
២១- **ឃ្លោក** អ. white gourd បារ. courge (f.)	ប្រភេទលតាជាតិវារលើដីឬឡើងទ្រើង ដុះនៅតំបន់ត្រូពិក។ ផ្លែមានរាងមូលទ្រវែង ស្រដៀងនឹងផ្លែត្រឡាច។ ផ្លែខ្ចីប្រើជាបន្លែ សម្បូរដោយជីវជាតិ។ គេអាចយកសាច់និងគ្រាប់ប្រើជាឱសថសម្រាប់ជួយរំលាយអាហារ។
២២- **ឃ្លោកដប** អ. bottle gourd បារ. gourde / courge bouteille (f.)	ប្រភេទឃ្លោកម្យ៉ាងរាងដូចដប។ ផ្លែខ្ចីប្រើជាបន្លែ។ សំបកផ្លែទុំប្រើសម្រាប់ដាក់ទឹកនិងសម្ភារៈផ្សេងៗ។
២៣- **ឃ្លោកសាដៀវ** អ. calabash បារ. calebasse (f.)	ប្រភេទឃ្លោកម្យ៉ាងរាងដូចក្អមមួយជាន់ ឬ ពីរជាន់។ ផ្លែខ្ចី ប្រើជាបន្លែ, សំបកផ្លែទុំ ប្រើសម្រាប់ដាក់ទឹក ជាគ្រឿងលម្អ និង ធ្វើស្នូកសាដៀវ។ អ្នកខ្លះហៅ ឃ្លោកពួង។

២៤- **ចៃ** អ. louse បារ. pou (m.)	សត្វល្អិតជាបរាសិតជញ្ជក់ឈាម រស់នៅលើមនុស្សនិងថនិកសត្វមួយចំនួន។ ឧ. មនុស្សត្រូវធ្វើអនាម័យក្បាលឱ្យបានស្អាតដើម្បីកុំឱ្យកើតចៃ។
២៥- **ចៃលោត** អ. flea / louse បារ. puce (f.)	សត្វល្អិតសម្បុរត្នោត រាងសំប៉ែត ចេះរត់ឬលោតបាន។ វាជាបរាសិតរស់នៅលើមនុស្ស និង ថនិកសត្វមួយចំនួន។ សត្វល្អិតនេះរស់នៅលើស្បែកហើយពូកែជញ្ជក់ឈាម។ ឧ. ការមិនសម្អាតខ្លួនឱ្យផ្ដែនិងផ្ទានាំឱ្យកើតចៃលោត។
២៦- **ជលវិទ្យា** អ. hydrology បារ. hydrologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីទឹកនៅលើផែនដី ក្នុងបរិយាកាសនិងនៅភពដទៃ ដោយមានការសិក្សាពីកំណកំណើត ចលនាតាមរយៈវដ្តទឹក របាយលក្ខណៈរូប លក្ខណៈគីមី និង លក្ខណៈមេកានិករបស់ទឹក ព្រមទាំងអន្តរកម្មរវាងទឹកនិងភាវៈរស់។
២៧- **ជីរក្រសាំង-ទំហំ** អ. persicaria odorata បារ. polygone odorante (f.)	តិណជាតិមួយប្រភេទមានប្រភពនៅប្រទេសកម្ពុជា វៀតណាម ឡាវ មានស្លឹកទ្រវែងរៀវស្រួចខាងចុង ផ្ទៃស្លឹកខាងលើពណ៌បៃតង ផ្ទៃស្លឹកខាងក្រោមពណ៌ក្រហមភាវ ឬ ក្រហមស្រាល។ ស្លឹកប្រើជាបន្លែ អន្លក់ ឬ បង់ក្នុងសម្ល។ - វចនានុក្រមអក្ខរាវិរុទ្ធនៃភាសាខ្មែរ ៖ ‹‹ជីរសាំងគ្រហ៊ុម››, - អ្នកខ្លះហៅ «ជីរប្រហើរ» ឬ «ជីរសាំងគ្រហ៊ុម»។

២៨- **ជីរតាំងឳ** អ. celery បារ. céleri doux (m.)	តិណជាតិមួយប្រភេទច្រើនដុះនៅតំបន់ក្ដៅ ស្លឹកឆែកៗស្រដៀងនឹងស្លឹកស្ពៃរឿង។ គេប្រើជាបន្លែឬជាគ្រឿងទេស។ អ្នកខ្លះហៅថា ‹‹តាំងឳ››។
២៩- **ជីរត្រចៀកក្រាញ់** ឡា. centella asiatica	តិណជាតិដុះនៅតំបន់ក្ដៅ ស្លឹករាងមូល មានទងវែងៗ រឹមស្លឹករាងជាធ្មេញរណារ មានក្លិនក្រអូបពិសេសម្យ៉ាង។ គេនិយមបុកស្លឹកត្រចៀកក្រាញ់ ច្របាច់ច្រោះយកទឹកធ្វើជាភេសជ្ជៈ ឬ ជាឱសថ។
៣០- **ជីរថ្ពាល់ត្រី** អ. chameleon plant បារ. houttuynie (f.)	តិណជាតិស្ទើរវារ មានកម្ពស់ពី១០ទៅ៣០សង់-ទីម៉ែត ដុះនៅតំបន់ត្រូពិក ដែលមានដីសើម។ ស្លឹករាងមូល ស្រួចខាងចុងស្រដៀងនឹងស្លឹកពោធិ៍។ ស្លឹកប្រើជាបន្លែស្រស់ អន្លក់ ញាំភ្លា និងជាឱសថ។ អ្នកខ្លះហៅថា ‹‹ជីរយ៉ាបកា ឬ ជីរយួន››។
៣១- **ជីរនាងវង** អ. basil បារ. basilic commun (m.)	តិណជាតិមួយប្រភេទ មានប្រភពដុះនៅតំបន់ក្ដៅឬត្រជាក់មធ្យម។ ស្លឹកនិង គ្រាប់ ប្រើជាបន្លែឬអន្លក់ដែលផ្ដល់ក្លិនប្រហើរ និង អាចបំបាត់ក្លិនឆ្អាប។ គ្រាប់ទុំអាចប្រើជាភេសជ្ជៈឬជាឱសថ។
៣២- **ជីរម្រះព្រៅ** បារ. basilic des moines (m.)	តិណជាតិមួយប្រភេទដុះនៅតំបន់ក្ដៅ ដើមនិងស្លឹកតូចមានរោមឆ្មារៗ។ ស្លឹកមានក្លិនហាង ប្រ-ហើរឆ្ងួល ប្រើជាបន្លែ គ្រឿងទេសឬជាឱសថ។

៣៣- **ជីរណារ / ជីរបន្លា** អ. fitweed បារ. panicaut (m.)	តិណជាតិមួយប្រភេទមានប្រភពពីទ្វីបអាម៉េរិកនៃតំបន់អាកាសធាតុក្តៅ។ ស្លឹកមានរាងទ្រវែង រឹមស្លឹកមានរាងជាធ្មេញរណារ ដុះចេញពីគល់គ្មានមែក។ ស្លឹក ប្រើជាបន្លែ គ្រឿងទេស និង ឱសថ។ អ្នកខ្លះហៅថា ‹‹ ជីរបារាំង ឬ ជីរស្លឹកវែងឬក៏ ជីរក្រពើ ›› ។
៣៤- **ជីរលីងល័ខ** អ. sweet basil បារ. basilic de ceylan (m.)	តិណជាតិមានសណ្ឋានដូចជីរនាងវង ប៉ុន្តែ ដើមមានពណ៌ស្វាយ ក្លិនស្រដៀងនឹងជីរម្រះព្រៅ។ គេនិយមយកជីរលីងល័ខមកផ្សំធ្វើជាប្រហុកកប់ ឬ ព្រហក់ខ្ទប់។ អ្នកខ្លះហៅថា ‹‹ជីរនាងលាក់››។
៣៥- **ជីរវ៉ាន់ស៊ុយ** អ. coriander បារ. coriandre (f.)	តិណជាតិម្យ៉ាងមានដើមតូចឆ្មារនិងស្លឹកឆែកៗ ហើយមានសភាពទន់ មានក្លិនក្រអូបប្រហើរ ប្រើជាគ្រឿងទេសសម្រាប់យកក្លិនឬលម្អម្ហូបអាហារ។ អ្នកខ្លះហៅថា ‹‹ អ្វាន់ស៊ុយឬអ្នួនស៊ុយ››។
៣៦- **ជីរស្លឹកក្រាស់ / ជីរត្រចៀកជ្រូក** អ. cuban oregano / coleus បារ. coleus (m.)	តិណជាតិម្យ៉ាងមានស្លឹកមូលធំក្រាស់ រឹមស្លឹកមានរាងជាធ្មេញរណារ។ ដើមនិងស្លឹកមានរោមឆ្មារៗ គេប្រើជាគ្រឿងទេសនិងជាឱសថ។ អ្នកខ្លះហៅថា ‹‹ជីរក្រអូប ជីរត្រចៀកដំរី ជីរទ្រមឹង ជីរទ្រមាំង››។

៣៧- **ជីរអង្កាម** អ. mint បារ. menthe (f.)	តិណជាតិមានស្លឹករាងមូលជ្រួញៗ មានទងពណ៌ស្វាយនិងមានក្លិនប្រហើរឆ្ងួលតិចៗ។ ស្លឹកប្រើជាបន្លែនិងជាឱសថ។ ឱ. និស្សារណកម្មជីរអង្កាមផ្តល់នូវសារជាតិប្រេងម៉ង់ត៍ (menthe) និង ម៉ង់តូល (menthol)។ អ្នកខ្លះហៅថា ‹‹ជីរសង្កើច››។
៣៨- **ជីវវិទ្យា** អ. biology បារ. biologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីភាវៈរស់។
៣៩- **ជំងឺគោឆ្កួត** អ. BSE (Bovine Spongiform Encephalopathy) បារ. ESB/(Encephalopathie Spongiforme Bovine)	ជំងឺឆ្លងថ្មីកើតចំពោះគោ ដែលគេរកឃើញដំបូងនៅប្រទេសអង់គ្លេសក្នុងឆ្នាំ១៩៨៦។ ភ្នាក់ងារបង្កជំងឺនៅមិនទាន់ស្គាល់ច្បាស់ តែគេដឹងថា ស្ថិតក្នុងប្រព័ន្ធសរសៃប្រសាទនិងភ្នែក។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា កន្ត្រាក់សាច់ដុំ ជំហរ ទ្រេតទ្រោត ដំណើរខុសប្រក្រតី ក្បាលសំយុងចុះក្រោកឈរដោយពិបាក និង មានប្រតិកម្មខ្លាំងចំពោះមជ្ឈដ្ឋាននៅជុំវិញ ដូចជា ឆាប់ភ័យខ្លាចឆាប់ផ្អើលឆ្លេឆ្លា ឬ កាចខុសធម្មតា។ កាលណាជំងឺនេះឆ្លងមកមនុស្ស គេឱ្យឈ្មោះថា ស៊ីជេឌី (CJD : Creutzfeldt-Jakob Disease) ឬ អឹមសេហ្ស៊ី (MCJ : Maladie de Creutzfeldt-Jakob).

៤០- **ជំងឺចុងអង្ករគោក្របី** អ. cysticercosis in cattle and buffalo បារ. cysticercose bovine/ladrerie (f.)	ជំងឺបង្កដោយបរាសិតម្យ៉ាងជាតេញ៉ា (taenia) ស្ថិតក្នុងសន្តានតេនីអ៊ីដេ (taeniidae) ប្រភេទសាហ្ស៊ីណាតា (taenia saginata) មានសណ្ឋានជាគីស្តស្ថិតនៅក្នុងសាច់ដុំបេះដូង សាច់ដុំស្មា សាច់ដុំតាមសរីរាង្គមួយចំនួនទៀត អណ្តាតថ្លើម លំពែង។ ជំងឺនេះឆ្លងពីសត្វមកមនុស្ស តាមរយៈការបរិភោគសាច់សត្វមានគីស្ត ដែលចម្អិនមិនឆ្អិនល្អ ក្រោយមកគីស្តក៏វិវត្តទៅជាតេញ៉ាសាហ្ស៊ីណាតា រស់ក្នុងពោះវៀនមនុស្ស។
៤១- **ជំងឺចុងអង្ករជ្រូក** អ. cysticercosis in swine បារ. cysticercose du porc / ladrerie (f.)	ជំងឺបង្កដោយបរាសិតម្យ៉ាងជាតេញ៉ា (taenia) ស្ថិតក្នុងសន្តានតេនីអ៊ីដេ (taeniidae) ប្រភេទតេញ៉ាសូលីយោម (taenia solium) មានសណ្ឋានជាគីស្ត ស្ថិតនៅក្នុងសាច់ដុំបេះដូង សាច់ដុំសន្ទះទ្រូង អណ្តាត ថ្លាល់ និង សាច់ដុំនៃសរីរាង្គដទៃទៀត។ ជំងឺនេះកើតចំពោះជ្រូក និងមនុស្ស។ ជាទូទៅ ចំពោះជ្រូក វាមិនបង្ហាញរោគសញ្ញាទេ។
៤២- **ជំងឺឈាមខ្មៅ** អ. anthrax បារ. anthrax (m.), charbon bactéridien (m.)	ជំងឺបង្កឡើងដោយបាក់តេរី បាក់ស៊ីលូស អង់ត្រាក់ស៊ីស (Bacillus Anthracis) បណ្តាលឱ្យសត្វងាប់មានអត្រាខ្ពស់ ដោយអាការៈហើមពោះ មិនស៊ីស្មៅដូចប្រក្រតី និង មានចេញឈាមតាម

	មាត់ ប្រមុះ និង រន្ធគូថ ក្រោយពេលវាងាប់។ ជំងឺនេះអាចឆ្លងទៅមនុស្សបាន។ ឲ. ហាមបរិភោគសាច់សត្វដែលស្លាប់ដោយជំងឺឈាមខ្មៅ ព្រោះវាអាចឆ្លងមកមនុស្ស។
៤៣- **ជំងឺដង្កូវថ្លើម / ជំងឺព្រូនថ្លើម** អ. fascioliasis បារ. fasciolosis (m.)	ជំងឺដែលបង្កឡើងដោយពពួកបរាសិតឈ្មោះហ្វាស្យូឡា ស៊ីហ្កង់ទីកា / ហ្វាស្យូឡា អេប៉ាទីកា (Fasciola gigantica / Fasciola hepatica) ដែលកើតឡើងនៅក្នុងថ្លើម ក្នុងថង់ប្រមាត់ និង នៅក្នុងបំពង់ទឹកប្រមាត់របស់គោក្របី។ ឲ. គោ ក្របី ស៊ីស្មៅនៅតាមមាត់ត្រពាំងឬបឹងបួ អាចស៊ីដោយខ្យងហៀនទឹកតូចៗឈ្មោះ លីមណេ (Limnée/Limnea) ដែលជាភ្នាក់ងារចម្លង នាំឱ្យឆ្លងជំងឺដង្កូវថ្លើម។
៤៤-**ជំងឺតុកហ្សូការ៉ា/ ជំងឺតុកសូការ៉ា** អ. toxocariasis បារ. toxocarose	ជំងឺបង្កដោយបរាសិតតុកសូការ៉ា (toxocara) ស្ថិតក្នុងសន្តានតុកសូការីដេ (toxocaridae)។ ចំពោះគោ ក្របី ចៀម បង្កដោយប្រភេទតុកសូការ៉ាវីទូឡូរ៉ូម (T. Vitulorum), ឆ្កែ បង្កដោយតុកសូការ៉ាកានីស (T. Canis) និង ឆ្មា បង្កដោយតុកសូការ៉ាកាទី (T. Cati)។ រោគសញ្ញាមានដូចជា ឡើងកម្តៅ ក្អក ចង្វាក់ដង្ហើមខ្លី ពិបាកដកដង្ហើម រលាក រមាស់ស្បែក ឈឺពោះ រាក ខ្សោយ ស្គុល

	អន់ចំណី ទល់លាមក ហើមពោះក្រោយពេលបៅទឹកដោះមេ កើ លាមកមានលាយឈាមពណ៌ក្រមៅឬខ្មៅ។
៤៥- **ជំងឺតេឡាស៊ី-យ៉ា / តេឡាស៊ីយ៉ា-ស៊ីស** អ. thelaziasis	ជំងឺបង្កដោយព្រូនតេឡាស៊ីយ៉ា(thelazia) ស្ថិតក្នុងសន្តានតេឡាស៊ីអ៊ីដេ (thelaziidae) រស់នៅក្នុងរន្ធទឹកភ្នែក។ ជំងឺនេះកើតចំពោះគោ ក្របី ចៀម ពពែ សេះ។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា ហៀរទឹកភ្នែក ភ្នែកចាញ់ពន្លឺ ភ្នែកឡើងក្រហម ភ្នែកល្អក់ ហើមត្របកភ្នែក ឈឺភ្នែក គ្រវីក្បាល ។
៤៦- **ជំងឺត្រចៀកខៀវ** អ. porcine respirating and reproductive syndrome (PRRS)/ blue ear disease	ជំងឺឆ្លងបង្កដោយវីរុសអាទេវីរុស (artervirus) ស្ថិតក្នុងសន្តាន អាទែវីវីរីដេ (arteriviridae) កើតចំពោះជ្រូក ជាពិសេស មេជ្រូក មេជ្រូកធើម និងកូនជ្រូក។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា ឡើងកម្តៅ មិនស៊ីចំណី មិនផឹកទឹក ហៀរសំបោរ ពិបាកដកដង្ហើម ហើមសួត មានស្នាមជាំស្វាយលើខ្លួនជាពិសេស នៅលើត្រចៀក។ ជំងឺនេះធ្វើឱ្យមេជ្រូករលូតកូន មិនងាយរកឈ្មោល កូនកើតមុនពេលកំណត់ កូនកើតមកខ្សោយ និង អត្រាស្លាប់ខ្ពស់។
៤៧- **ជំងឺទ្រីស្ទី-ណែឡូស** អ. trichinellosis បារ. trichinellose	ជំងឺបង្កដោយបរាសិតទ្រីស្ទីណែឡា (trichinella) ស្ថិតក្នុងសន្តានទ្រីស្ទីណែលីដេ (trichinellidae) ប្រភេទទ្រីស្ទីណែឡាស្ពៀរ៉ាលីស (trichinella spiralis)។ ជំងឺនេះកើតចំពោះមនុស្ស ជ្រូក កណ្តុរ ខ្លាឃ្មុំ និង ថនិកសត្វដែលជាមំសា-

	ហារសត្វមួយចំនួនទៀត។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗ មានដូចជា ឡើងកម្តៅ គ្រុន ល្ហិតល្ហៃ រមាស់ស្បែក សាច់ដុំឡើងរឹង ឈឺនៅពេលដែលយើងប៉ះវា។ ជំងឺនេះឆ្លងពីសត្វទៅមនុស្សតាមរយៈការបរិភោគ សាច់សត្វមានផ្ទុកកូនព្រូនទ្រីស្ទីណែឡា ហើយ ដែលចម្អិនមិនឆ្អិនល្អ។
៤៨- **ជំងឺបូសខ្យល់** អ. blackleg បារ. charbon(m.) symptomatique	ជំងឺម្យ៉ាងដែលបង្កឡើងដោយបាក់តេរីក្លូទ្រីឌីយោម ស្វូវី (Clostridium Chauvoei)។ ជំងឺនេះច្រើន កើតចំពោះ គោ ក្របី ចៀម ពពែ និង អាចកើត ចំពោះជ្រូកផងដែរ។ ជំងឺនេះមានរោគសញ្ញាដូច-ជា មានដុំខ្យល់ពកនៅត្រង់ ក ទ្រូង ស្មា និង ត្រគាក បណ្តាលឱ្យសត្វឈឺ ពិបាកធ្វើចលនា។ ຊ. ជំងឺបូសខ្យល់មិនឆ្លងដល់មនុស្សដូចជំងឺឈាម ខ្មៅទេ។
៤៩- **ជំងឺប៉េស្ត** អ. pest បារ. peste (f.)	ជំងឺឆ្លងម្យ៉ាងដែលច្រើនកើតចំពោះសត្វបម្រើ និងឆ្លងរាលដាលយ៉ាងឆាប់រហ័សតាមផ្លូវដង្ហើម និងតាមផ្លូវរំលាយអាហារ ហើយ ក៏អាចឆ្លងជា ប្រយោលទៅដល់មនុស្សនិងសត្វដទៃទៀតផង ដែរ។ ຊ. ជំងឺប៉េស្តគ្មានថ្នាំព្យាបាលទេ ប៉ុន្តែ មានវ៉ាក់-សាំងការពារ។

៥០- **ជំងឺប៉េស្តជ្រូក** អ. classical swine fever / hog cholera បា peste porcine classique (f.)	ជំងឺឆ្លងបង្កដោយវីរុសស្ថិតក្នុងសន្តានផ្លាវីវីរីដេ (flaviviridae) ពួកប៉េស្តវីរុស (pest virus)។ ជំងឺនេះកើតចំពោះជ្រូកគ្រប់វ័យដែលមានអត្រាឈឺនិងស្លាប់ខ្ពស់។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូច-ជា ឡើងកម្ដៅ គ្រុន ទល់លាមក រាក ភ្នែកមានពពឹក ស្នាមក្រហមអុចៗនៅចុងត្រចៀក ប្រមុះ សរីរាង្គបន្តពូជ និង ពោះ។
៥១- **ជំងឺប្រ៊ុយសែ-ឡា/ប្រ៊ុយសែឡូស** អ. brucellosis បារ. brucellose (f.)	ជំងឺឆ្លងដែលបង្កដោយបាក់តេរីប្រ៊ុយសែឡា (bru-cella) ស្ថិតក្នុងសន្តានប្រ៊ុយសែឡាសេអា (bru-cellaceae)។ ជំងឺនេះកើតចំពោះ គោ ក្របី ជ្រូក ចៀម ពពែ ឆ្កែ និង មនុស្ស។ ចំពោះសត្វ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា រលោកសន្លាក់ រលូតកូន កូនកើតមកងាប់ ជួនកាល រស់តែមានសុខភាពខ្សោយ ពិការ ងាប់នៅពេលផ្ដាច់ដោះ។ ចំពោះសត្វមេ មានហូរខ្ទុះចេញពីសរីរាង្គបន្តពូជ ដំបៅស្បូន រលោកក្រពេញដោះ។ ចំពោះសត្វបា ហើមពងស្វាស មិនរកញី។ ជំងឺនេះឆ្លងពីសត្វមកមនុស្សតាមរយៈការប៉ះពាល់ឬបរិភោគសាច់សត្វ ឬ ផលិតផលសត្វដែលផ្ទុកមេរោគឬមានជំងឺ។
៥២- **ជំងឺផ្ដាសាយបក្សី**	ជំងឺឆ្លងបង្កដោយវីរុសអាំងភ្លុយអង់សា (influen-zavirus) ស្ថិតក្នុងសន្តាន អ័រតូមីសូវីរីដេ (ortho-

អ. highly pathogenic avian influenza(HPAI) / bird flu / avian influenza / towl plague	myxoviridae) កើតចំពោះបក្សី និង ករណីខ្លះឆ្លងមកមនុស្ស។ ចំពោះបក្សី រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា ហៀរសំបោរ ហើមក្បាល ហើមមុខ ហើមសិរ ហើមណង់ ជើងមានពណ៌ខៀវឬស្វាយហើយ លាមកប្រែពីពណ៌ធម្មតាទៅសរួចទៅពណ៌បៃតង។ ករណីស្រួចស្រាល់ខ្លាំង សត្វស្លាប់ដោយមិនបង្ហាញរោគសញ្ញាច្បាស់លាស់។
៥៣- **ជំងឺមេតាស្ត្រុងហ្ស៊ីឡូស** អ. metastrongylosis បារ. métastrongylose (f)	ជំងឺបង្កដោយព្រូនមេតាស្ត្រុងហ្ស៊ីលូស (metastrongylus) ស្ថិតក្នុងសន្ដានមេតាស្ត្រុងហ្ស៊ីលីដេ (metastrongylidae)។ ជំងឺនេះច្រើនកើតចំពោះជ្រូក ពិសេស កូនជ្រូក និង មិនសូវកើតមានចំពោះ ចៀម ពពែ ទេ។ ព្រូនមេតាស្ត្រុងហ្ស៊ីលូសរស់នៅក្នុងទងសួត។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា រលាកទងសួត ហើមសួត ក្អក ស្លេកស្លាំង ក្រិន ក្រជំជាត់ ក្នុងករណីធ្ងន់ធ្ងរបណ្ដាលឱ្យសត្វស្លាប់។
៥៤- **ជំងឺសាទឹក** អ. pasteurellosis បារ. pasteurellose (f.)	ជំងឺម៉្យាងបង្កឡើងដោយបាក់តេរីប៉ាស្ទ័រឡា (pasteurella) ច្រើនកើតចំពោះសត្វបម្រើ។ ជំងឺនេះអាចឆ្លងពីសត្វឈឺទៅសត្វជា តាមរយៈទឹកមាត់ ចំណីអាហារ និង ការរស់នៅជិតគ្នា។ ពេលសត្វឈឺមានសីតុណ្ហភាពពី៤១ទៅ៤២អង្សាសេ

	វានឹងងាប់ទាន់ហន់ក្នុងរយៈពេល២៤ម៉ោង។ ៤. ជំងឺសាទឹកអាចទប់ស្កាត់បាន ប្រសិនបើយើងចាក់ថ្នាំការពារឱ្យបានពីរឬបីដងក្នុងមួយឆ្នាំ។
៥៥- **ជំងឺសាទឹកជ្រូក** អ. swine pasteurellosis បារ. pasteurellose porcine (f.)	ជំងឺឆ្លងបង្កដោយបាក់តេរីប៉ាស្ទ័ររ៉ុឡាមុលតូស៊ីដា (pasteurella multocida) កើតចំពោះជ្រូក។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា ឡើងកម្ដៅ ហើមស្លួត ក្អក ហៀរសំបោរ និង ដកដង្ហើមញាប់។
៥៦- **ជំងឺសាល់ម៉ូណែឡា / សាល់ម៉ូណែឡូស** អ. salmonellosis បារ. salmonellose (f.)	ជំងឺឆ្លងបង្កដោយបាក់តេរីសាល់ម៉ូណែឡា(salmonella) ស្ថិតក្នុងសន្តានអង់តេរ៉ូបាក់តេរីយ៉ាសេអា (enterobacteriaceae)។ ជំងឺនេះកើតចំពោះសត្វស្រុកគ្រប់ប្រភេទនិងមនុស្ស ជាពិសេស សត្វជំទង់និងសត្វធំ។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា រាករូស រលូតកូន រលាកសន្លាក់និងផ្លូវដង្ហើម។ ជំងឺនេះឆ្លងពីសត្វមកមនុស្សតាមរយៈការប៉ះពាល់ឬបរិភោគសាច់សត្វឬផលិតផលសត្វដែលផ្ទុកមេរោគឬមានជំងឺ។
៥៧- **ជំងឺស៊ីស្តូសូម** អ. schistosomiasis	ជំងឺបង្កដោយព្រូនស៊ីស្តូសូម៉ា (schistosoma) ស្ថិតក្នុងសន្តាន ស៊ីស្តូសូម៉ាទីដេ (schistosomatidae)។ ជំងឺនេះកើតចំពោះគោ ក្របី ចៀម ពពែ

បារ. schistoso- miase (f.)	សេះ ជ្រូក ឆ្កែ ឆ្មា និង មនុស្ស។ ព្រូនស៊ីស្តូសូម៉ា រស់នៅក្នុងសរសៃវ៉ែនធំ វ៉ែន ពោះវៀន និង វ៉ែននៃភ្នាសសើមប្រមុះ។ រោគសញ្ញាសំខាន់ៗមានដូចជា រាកមួល ខ្សោះទឹក ហើម ស្គម ស្លេកស្លាំង។
៥៨- **ជំងឺអុតក្តាម** អ. foot and mouth disease បារ. fièvre aphteuse (f.)	ជំងឺឆ្លងម៉្យាងដែលច្រើនកើតនៅលើសត្វមានចង្វៃកជើង ធ្វើឱ្យមានដំបៅរលួយចង្វៃកជើង ក្រចកជើង មាត់ និង កន្សោមដោះ។ វាធ្វើឱ្យសត្វឈឺពិបាកដើរនិងពិបាកស៊ីចំណី។ ជួនកាល ជំងឺនេះឆ្លងទៅមនុស្សផងដែរ។ ឧ. បសុពេទ្យបើកយុទ្ធនាការចាក់ថ្នាំបង្ការជំងឺអុតក្តាមដល់គោ ក្របី នៅមុនរដូវភ្លៀង។
៥៩- **ដង្កែ** អ. flea បារ. tique (f.)	សត្វល្អិតអារ៉ាក្នីដ (Arachnides) មានជើង៨។ វាជាបរាសិតជញ្ជក់ឈាមនៅលើស្បែកថនិកសត្វ។ ឧ. ដង្កែជញ្ជក់ឈាមគោនិងឆ្កែ។
៦០- **ដង្កូវទ័ពស្រូវ** អ. rice army-worm	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវនិងធញ្ញជាតិផ្សេងៗទៀត ដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ មីធីមណា សេប៉ារ៉ាតា (mythimna separata) ស្ថិតក្នុងសន្តានណុកទ្វីដេ (noctuidae) ប្រភេទមីធីមណា សេប៉ារ៉ាតា (mythimna separata)។ ដង្កូវនេះកើតពីមេអំបៅដែលពងជាគំនរៗពី ៨០០ ទៅ ១០០០ពង។ វាស៊ីសំណាប ស្លឹកស្រូវ និង គល់ក្បួរស្រូវខ្ចី។

៦១- **ដង្កូវបំពង់-កាត់ស្លឹកស្រូវ** អ. rice case-worm	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ នីមហ្វ៊ុយឡា ដឺពុនតាលីស (nymphula depunctalis) ស្ថិតក្នុងសន្តានពីរ៉ាលីដេ (pyralidae) ប្រភេទនីមហ្វ៊ុយឡា ដឺពុនតាលីស (nymphula depunctalis)។ នៅដំណាក់កាលលូតលាស់ដំបូង មេអំបៅពងតម្រៀបជាជួរឬជាកញ្ចុំនៅលើផ្ទៃស្លឹកស្រូវផ្នែកខាងក្រោមប៉ប្រះទឹក។ កូនដង្កូវដែលញាស់មានលក្ខណៈពិសេសអាចរស់នៅក្នុងទឹកបានដោយសារការដកដង្ហើមយកអុកស៊ីសែនពីទឹកតាមរោមដែលមាននៅលើដងខ្លួនវា។ កូនដង្កូវស៊ីកាត់បំផ្លាញស្លឹកនិងដើមស្រូវខ្ចីៗរុំជាបំពង់នៅស្រែដែលមានទឹក។ ដង្កូវនេះអាចបំផ្លាញដំណាំផ្សេងទៀតដែរ។
៦២- **ដង្កូវមូរស្លឹក-ស្រូវ** អ. rice leaffolders បារ. leaffolders de riz (m.)	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ ខ្នាហ្វាឡូក្រូស៊ីស មេឌីណាលីស (cnaphalocrocis medinalis) ស្ថិតក្នុងសន្តានក្រាមប៊ីដេ (crambidae) ប្រភេទខ្នាហ្វាឡូក្រូស៊ីស មេឌីណាលីស (cnaphalocrocis medinalis)។ កូនដង្កូវទើបញាស់ (larvae) និង ដង្កូវពេញវ័យស៊ីបំផ្លាញជាលិកាស្លឹកស្រូវ បណ្ដាលឱ្យចេញជាឆ្នូតពណ៌សថ្លាវែងៗហើយស្ងួត។ មុននឹងក្លាយទៅជាដឹកដឿ ដង្កូវនេះមូរស្លឹកស្រូវឱ្យមាន

	រាងជាបំពង់ដោយទឹកមាត់ដូចសរសៃសូត្រ។ ការវិវឌ្ឍទៅជាមេអំបៅប្រព្រឹត្តទៅនៅក្នុងស្លឹករមូរនេះ។ ដង្កូវនេះក៏អាចបំផ្លាញដំណាំផ្សេងទៀតដែរ។
៦៣- **ដង្កូវស៊ីរូងដើម** អ. rice yellow stem borer	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ សៀប៉ូហ្វាហ្គា អាំងសែទុយឡាស (scirpophaga incertulas) ស្ថិតក្នុងសន្តានក្រាមប៊ីដេ (crambidae) ប្រភេទសៀប៉ូហ្វាហ្គា អាំងសែទុយឡាស (scirpophaga incertulas)។ ដង្កូវនេះកើតពីមេអំបៅពណ៌លឿង។ វាចោះស៊ីរូងចូលទៅក្នុងដើមឬក្បូរស្រូវផើម ធ្វើឱ្យស្រូវងាប់បណ្តូលនិងស្កក។ ដង្កូវនេះបំផ្លាញដើមស្រូវខ្លាំងជាងគេក្នុងចំណោមដង្កូវស៊ីរូងដើមស្រូវដទៃទៀត។ ដង្កូវស៊ីរូងដើមអាចបំផ្លាញដំណាំផ្សេងៗទៀតដែរ។
៦៤- **ដីវិទ្យា/ធរណីវិទ្យា** អ. pedology បារ. pédologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រដែលសិក្សាពីប្រវត្តិ កំណកំណើត ការវិវត្ត លក្ខណៈរូប-គីមី លក្ខណៈជីវសាស្ត្រ និងចំណែកថ្នាក់ដី។
៦៥- **ដំណកដាំ** អ.transplantation បារ. transplan-tation (f.)	១. ការដកអំប្រ៊ីយ៉ុងឬសរីរាង្គពីភាវៈរស់មួយ ទៅដាក់នឹងភាវៈរស់មួយទៀត ដូចជាការយកអំប្រ៊ី-យ៉ុងពីសត្វញីមួយទៅដាក់ក្នុងប្រដាប់បន្តពូជសត្វញីមួយទៀត។

	២. ការដករុក្ខជាតិទៅដាំឡើងវិញ ចំពោះស្រូវ គេហៅថា ការស្ទូង។
៦៦- **ដំណាំចំណី-សត្វ** អ. forage បារ. fourrage (f.)	ស្មៅនិងបន្លែសម្រាប់ឱ្យសត្វស៊ី។
៦៧- **តិណជាតិ** អ. herb បារ. herbe (f.)	ប្រភេទរុក្ខជាតិដែលតួដើមគ្មានសាច់ឈើ ទងស្លឹកទន់ និង ជាទូទៅ ស្លឹកពណ៌បៃតងអាចប្រើជាចំណីអាហារ ឱសថ ឬ គ្រឿងក្រអូប។ ឧ. បេក ពោត ស្រូវ អំពៅ ល្ហុង ជីរ បន្លែគ្រប់មុខ ព្រមទាំងស្មៅ... ជាតិណជាតិ។
៦៨- **តិណាសី** អ. herbivore បារ. herbivore (m.)	សត្វស៊ីស្មៅនិង/ឬរុក្ខជាតិជាអាហារ។ ឧ. គោ ក្របី ពពែ ចៀម សេះ ... ជាតិណាសី។
៦៩- **ត្រឡាច** អ. wax gourd បារ. courge cireuse (f.)	ប្រភេទលតាជាតិវារលើដីឬឡើងទ្រើង ដុះនៅតំបន់ត្រូពិក។ សំបកផ្លែខ្ចីពណ៌បៃតងស្រាល និងមានរោមឆ្មារៗ។ សំបកផ្លែចាស់ឡើងម្សៅពណ៌ស។ ផ្លែខ្ចីប្រើជាបន្លែ ផ្លែចាស់ធ្វើនំនិងតំណាប់។ ម្យ៉ាងទៀត ឫស ផ្លែ និង គ្រាប់ ប្រើជាឱសថ។
៧០- **ត្រឡាចស្រូវ**	ប្រភេទលតាជាតិវារលើដីមានផ្លែតូចជាងត្រឡាចធម្មតា។ គេនិយមដាំនៅរដូវសម្រក ចំពោះអ្នកចម្ការ និង អ្នកស្រែដាំនៅពេលច្រូតរួច។ ត្រឡាច

	នេះ គេប្រើតែផ្លែខ្ចីប៉ុណ្ណោះ សម្រាប់ធ្វើបន្លែ។ អ្នកខ្លះគេហៅ ត្រឡាចឃ្មើន។
៧១- **ថ្នាក់** អ. class បារ. classe (f.)	ផ្នែកសំខាន់នៃវត្ថុសាស្ត្រស្ថិតនៅបន្ទាប់ពីសាខា។ ឧ. មនុស្សស្ថិតក្នុងថ្នាក់ ម៉ាំម៉ាលីយ៉ា (mam-malia)។
៧២- **ថ្នាំកសិកម្ម** អ. pesticide បារ. pesticide (f.)	សារធាតុសម្រាប់ការពារដំណាំនិងភោគផល ប្រឆាំងនឹងបរាសិត ផ្សិត ស្មៅ និង សត្វល្អិតចង្រៃ។ ឧ. ស៊ីប៉ឺរ៉ង់ cyperan (cypermethrin) ជាថ្នាំកសិកម្មប្រើសម្រាប់សម្លាប់សត្វល្អិតចង្រៃ (មមាចត្នោត មមាចខៀវ)។
៧៣- **ថ្នាំកម្ចាត់ផ្សិត** អ. fungicide បារ. fongicide (m.)	ថ្នាំកសិកម្មមួយប្រភេទសម្រាប់កម្ចាត់ឬសម្លាប់ផ្សិតចង្រៃ។ ឧ. កាបង់ស៊ីម (cabenzim), ម៉ង់ហ្គោសែប (mengozeb) ជាថ្នាំកម្ចាត់ផ្សិតចង្រៃ។
៧៤-**ថ្នាំកម្ចាត់សត្វកកេរ** អ. rodenticide បារ. rongicide/ rodenticide (m.)	ថ្នាំកសិកម្មមួយប្រភេទសម្រាប់កម្ចាត់ឬសម្លាប់ពពួកសត្វកកេរដូចជា កណ្ដុរ កំប្រុក ជាដើម។ ឧ. ហ្វូសាសីទីម (phosacetim) ជាថ្នាំកម្ចាត់ ឬសម្លាប់សត្វកកេរ។

៧៥- **ថ្នាំកម្ចាត់សិប្បីសត្វ** អ. molluskicide បារ. molluscicide (m.)	ថ្នាំកសិកម្មមួយប្រភេទសម្រាប់កម្ចាត់ឬសម្លាប់សិប្បីសត្វចង្រៃ។ ឧ. នីក្លូសាមីដ (niclosamide) ជាថ្នាំសម្រាប់កម្ចាត់ឬសម្លាប់សិប្បីសត្វ ដូចជាខ្យងក្រហម (ខ្យងពណ៌ក្រហម)បំផ្លាញស្រូវ។
៧៦- **ថ្នាំកម្ចាត់ស្មៅ** អ. herbicide បារ. herbicide (m.)	ថ្នាំកសិកម្មមួយប្រភេទសម្រាប់កម្ចាត់ឬសម្លាប់ស្មៅចង្រៃ។ ឧ. ប្រេទីឡាក្លរ(pretilachlor) និង ដឺកាត់ដេ (2,4D) ជាប្រភេទថ្នាំកម្ចាត់ស្មៅក្នុងដំណាំស្រូវ។
៧៧- **ថ្នាំសម្លាប់មីក្រុប** អ. disinfectant បារ. désinfectant (m.)	ថ្នាំកសិកម្មមួយប្រភេទសម្រាប់កម្ចាត់ឬសម្លាប់មីក្រុប។ ឧ. ហ្វរម៉ាល់ដឺអ៊ីដ (formaldehyde) 2% ប្រើសម្រាប់កម្ចាត់ឬសម្លាប់វីរុស បាក់តេរី និង ភ្នាក់ងារចម្លងរោគនានា។
៧៨- **ថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិត** អ. insecticide បារ. insecticide (m.)	សារធាតុឬផលិតផលទាំងឡាយប្រើប្រាស់សម្រាប់សម្លាប់សត្វល្អិត។ ឧ. ស៊ីបពែរ អាល់ហ្វា(cyper alpha 5ND) ជាថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិតនៅលើបន្លែ។
៧៩- **ទ្រីបស្រូវ** អ. rice thrips	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវនៅដំណាក់កាលលូតលាស់ដំបូង ដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ ស្តង់-ស្តេតូទ្រីប ប៊ីហ្វ័រមីស (stenchaetothrips bifor-

	mis) ស្ថិតក្នុងសន្តានទ្រីពីដេ (thripidae) ប្រភេទស្តង់ស្ទេតូទ្រីប ប៊ីហ្វ័រមីស (stenchaetothrips biformis)។ ទ្រីបខ្លះមានស្លាប ខ្លះទៀតគ្មានស្លាប។ ទ្រីបស្រូវពេញវ័យមានប្រវែងពី ១ ទៅ ២ មិល្លីម៉ែត្រ។ វាពងលើស្លឹកស្រូវ។ ទ្រីបមានស្លាប និងទ្រីបគ្មានស្លាប ពេលទើបញាស់ មានពណ៌សគ្មានស្លាប រួចប្រែជាពណ៌ក្រមៅនៅពេលពេញវ័យ។ វាជញ្ជក់ស្លឹកស្រូវ ធ្វើឱ្យស្លឹកស្រូវស្ងួត រួចក្លាយជាពណ៌ត្នោត។ ពេលរាំងស្ងួត វាបំផ្លាញស្រូវនិងសំណាប ដោយធ្វើឱ្យស្លឹករមូរ។ ទ្រីបស្រូវអាចបំផ្លាញដំណាំផ្សេងៗទៀតដែរ។
៨០- **ទ្រីប៉ាណូសូម** អ. trypanosomosis/ trypanosomiasis បារ.trypanosome / trypanosomiase	ជំងឺបង្កដោយបរាសិតប្រូតូសូអ៊ែស្ថិតក្នុងប្រភេទទ្រីប៉ាណូសូម៉ា (trypanosoma) សន្តានទ្រីប៉ាណូសូម៉ាទីដេ (trypanosomatidae) បែកជាច្រើនប្រភេទដូចជា តេ.វីវ៉ាក់ (T. vivax), តេ. កុងហ្គោឡង់ (T. congolense), តេ. អេវ៉ង់ស៊ី (T. evansi), តេ. ស៊ូីស (T. suis), តេ. អេគីពែឌូម (T. equiperdum) , តេ. ព្រុយសេអ៊ី (T. brucei)។ ទ្រីប៉ាណូសូមនៃប្រភេទនីមួយៗបង្កជំងឺចំពោះប្រភេទសត្វផ្សេងៗគ្នានិងមនុស្ស។ ជំងឺនេះឆ្លងដោយសាររុយឬរបោមខាំបឺតឈាម។ រោគ

	សញ្ញាមានដូចជា ឡើងកម្តៅខ្លួនពី ៣៩,៥°c ទៅ ៤០°c ហើមកូនកណ្តុរ ស្លេកស្លាំង ខ្សោយ អស់កម្លាំង ស្រេកទឹកខ្លាំង ទឹកនោមពណ៌ទឹកក្រូច រលូតកូន ភាពស៊ាំចុះខ្សោយ សត្វអាចងាប់ភ្លាមៗ។
៨១- **ធូបនកម្ម** អ. fumigation បារ. fumigation (f.)	ការបង្ហុយផ្សែងឬឧស្ម័នគីមីសម្លាប់សត្វល្អិតឬមីក្រុប។
៨២- **ធូបនោសថ** អ. fumigant បារ. fumigant (m.)	សារធាតុចំហាយឬផ្សែង ប្រើសម្រាប់កម្ចាត់ឬសម្លាប់សត្វល្អិតនិងមីក្រុប។ ឧ. ម៉េទីល ប្រូមីដ (methyl bromide) ជាធូបនោសថ។
៨៣- **ធ្នូល** អ. host បារ. hôte (m.)	ភាវៈរស់ដែលបរាសិតរស់នៅក្រៅឬក្នុងខ្លួនភាវៈរស់នោះ ដោយប្រើវាជាជម្រកនិង/ឬជាប្រភពអាហារ។ ឧ. - គោជាធ្នូលរបស់ដង្កែ។ - ខ្យងលីមណេ (lymnée) ជាធ្នូលរបស់ហ្វាស្យូឡា (fasciola)។
៨៤- **ននោងជ្រុង** អ. ridge gourd បារ. papangay (f.)	ដំណាំវល្លិ វារឡើងទ្រើងមានប្រភពដុះនៅឥណ្ឌា។ ផ្លែរាងទ្រវែងមានជ្រុងច្រើន ប្រើជាបន្លែបានច្រើនមុខ។ ស្លឹកនិងផ្លែននោងជ្រុង ប្រើជាឱសថ។

៨៥- **ននោងទេស/ ននោងពស់** អ. snake gourd	ប្រភេទននោងម្យ៉ាងមានផ្កាពណ៌សខុសពីននោងផ្សេងទៀតដែលមានផ្កាពណ៌លឿង។ ផ្លែមានរាងមូលតូចវែងមានឆ្នូតពណ៌សពព្លាក់តាមបណ្ដោយផ្លែ។ ននោងទាំងនេះគ្មានស្រកីដូចននោងជ្រុងនិងននោងមូលទេ។ ផ្លែ ប្រើជាអន្លក់និងបន្លែ ធ្វើជាសម្លបានច្រើនមុខ។
៨៦- **ននោងមូល/ ននោងសាញ** អ. sponge gourd បារ. éponge végétale (f.)	ដំណាំវល្លិ វារឡើងទ្រើង មានប្រភពដុះនៅតំបន់ត្រូពិក។ ផ្លែមូលទ្រវែង មានឆ្នូតតាមបណ្ដោយផ្លែ។ ផ្លែខ្ចីប្រើជាបន្លែ ឯផ្លែទុំហាលឲ្យស្ងួតប្រើសម្រាប់ជូតផ្ទះ ដុសលាងសម្អាតសម្ភារៈប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ។ ម្យ៉ាងទៀត ផ្លែ ស្លឹក ឫស ប្រើជាឱសថ។ អ្នកខ្លះហៅថា ‹‹ននោងប្រហើរ ››។
៨៧- **និស្សារណ៍ / ត្រណក** អ. extract បារ. extrait (m.)	រូបធាតុដែលបានមកពីការដកចេញពីវត្ថុអ្វីមួយ។ ឧ. និស្សារណ៍ម្រះព្រៅបានមកពីការចម្រាញ់ចេញពីដើមម្រះព្រៅភ្នំ។
៨៨- **និស្សារណ-កម្ម / ដំណក** អ. extraction បារ.extraction (f.)	ដំណើរការដករូបធាតុចេញពីវត្ថុអ្វីមួយ។ ឧ. និស្សារណកម្មគ្រាប់ល្ហុងខ្វងបានជារូបធាតុប្រេងល្ហុងខ្វង (huile de ricin)។
៨៩- **នេសាទ** អ. fishery បារ. pêcherie (f.)	មុខរបរ សកម្មភាព ដែលទាក់ទងនឹងការប្រមូលផលមច្ឆជាតិ។

៩០- **បក្សីវប្បកម្ម** អ. aviculture បារ. aviculture (f.)	ការចិញ្ចឹមបក្សី។
៩១- **បរាសិត** អ. parasite បារ. parasite (m.)	ភាវៈរស់ដែលរស់នៅដោយសារគេ ដោយបឺត-ស្រូបយកអាហារពីធ្នល។ ឧ. ដង្កែជាបរាសិតរបស់គោ។ បញ្ញើក្អែកជាបរា-សិតរបស់រុក្ខជាតិ។
៩២- **បរាសិតក្នុង** អ. endoparasite បារ. endoparasite (m.)	បរាសិតដែលរស់នៅក្នុងធ្នល។ ឧ. ពួកដង្កូវ/ព្រូនហ្វាស្យូឡា (fasciola) ជាបរាសិតក្នុងដែលរស់នៅក្នុងថ្លើម។
៩៣- **បរាសិតក្រៅ** អ. ectoparasite បារ. ectoparasite (m.)	បរាសិតដែលរស់នៅក្រៅធ្នល។ ឧ. ចៃជាបរាសិតក្រៅ។ បញ្ញើក្អែកជាបរាសិតក្រៅ។
៩៤- **បសុវប្បកម្ម** អ. animal husbandry បារ. élevage (f.)	ការចិញ្ចឹមសត្វ។
៩៥- **បាក់តេរី** អ. bacteria បារ. bactérie (f.)	ភាវៈរស់ឯកកោសិកា មានទំហំតូច ប្រវែងដងខ្លួនប្រែប្រួលពី០,២ ទៅ ២០មីក្រុង (µm)ដែលមើលឃើញដោយមីក្រូទស្សន៍។ វាមានរាងជាស្វ៊ែរ ដំបង

	ឬ ក្បៀស...។ ជាធម្មជាតិ រាងរបស់វាមិនប្រែ-ប្រួលទេ តែ អាចប្រែប្រួលអាស្រ័យនឹងមជ្ឈដ្ឋានដែលវារស់នៅ។ ជួនកាល បាក់តេរីមានរោម ឬ ផ្លាហ្សែល (flagelle) ដែលមានមុខងារសម្រាប់ផ្លាស់ទីក្នុងមជ្ឈដ្ឋានដែលវារស់នៅ។ បាក់តេរីចែកជាពីរប្រភេទ គឺ បាក់តេរីក្រាមបូក និង បាក់តេរីក្រាមដក។
៩៦- **បាក់តេរីក្រាមដក** អ. gram-negative bacteria បារ. bactéries gram-négatives (f.)	ក្រុមបាក់តេរីដែលមិនចាប់យកពណ៌ស្វាយក្រោយពេលប្រើវិធីសាស្ត្រដាក់ពណ៌(gram staining)។ បាក់តេរីទាំងនោះមាន សាល់ម៉ូណែឡា (salmo-nella) អ៊ី កូលី (E. coli / Escherichia coli) ប្រ៊ូសេឡា (brucella) និង កំពីឡូបាក់ទែរ (cam-pylobacter)។ល។
៩៧- **បាក់តេរីក្រាមបូក** អ. gram-positive bacteria បារ. bactéries gram-positives (f.)	ក្រុមបាក់តេរីដែលចាប់យកពណ៌ស្វាយ ក្រោយពេលប្រើវិធីដាក់ពណ៌ (gram staining)។ បាក់-តេរីទាំងនោះមាន ស្តាហ្វីឡូកូក (staphylococ-cus) ស្ត្រិបតូកូក (streptococcus) ក្លូសទ្រី-ដ្យូម(clostridium) បាស៊ីលូស(bacillus) ។ល។
៩៨- **បាណកសត្វ** អ. insect បារ. insecte (m.)	សត្វល្អិតគ្មានឆ្អឹងខ្នងមានដងខ្លួនកង់ៗចែកជាបីផ្នែក ក្បាល ទ្រូង និង ពោះ មានជើងបីគូ ពុកឬអង់តែនមួយគូ ហើយ ជាទូទៅ មានស្លាប។

	ឧ. ស្រមោច មូស មេអំបៅ រុយ ឃ្មុំ ... ជាបាណកសត្វ។
៩៩- **បាណកវិទ្យា** អ. entomology បារ. entomologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីសត្វល្អិត។
១០០- **បាណកាសី** អ. insectivore បារ. insectivore (m.)	រុក្ខជាតិនិងសត្វទាំងឡាយណាដែលស៊ីសត្វល្អិតជាអាហារ។ ឧ. បំពង់ស្រមោច/ផ្កាបំពង់(népenthès) កង្កែប ត្រចៀកកាំ... ជាបាណកាសី។
១០១- **ប្រពលវប្បកម្ម** អ. intensive culture បារ. culture intensive (f.)	ការធ្វើកសិកម្មតាមបច្ចេកទេសដើម្បីទទួលបានទិន្នផលខ្ពស់។
១០២- **ប្រភេទ** អ. species បារ. espèce (f.)	ផ្នែកតូចបំផុតនៃវគ្គីសាស្ត្រ។ ឧ. ល្ងស្ថិតក្នុងប្រភេទ សេសាមូម អាំងឌីកូម (sesamum indicum)។
១០៣- **ផ្អកស្មៅ** អ. silage បារ. ensilag (m.)	ស្មៅផ្អាប់ធ្វើជាចំណីសម្រាប់ឱ្យសត្វស៊ី។

១០៤- **ពន្លៃ** អ. cassumar ginger បារ. gingembre cassumunar	តិណជាតិមានមើមពណ៌លឿងខ្ចីមានក្លិនប្រហើរ។ គេច្រើនដាំជិតផ្ទះសម្រាប់ប្រើជាឱសថ។ ឧ. នៅតាមជនបទ គេនៅនិយមបុកស្លឹកឬមើមពន្លៃសម្រាប់បិទលើបង្ហើយកូនខ្ចី។ ម្យ៉ាងទៀត គេបុកមើមពន្លៃត្រាំក្នុងស្រាសម្រាប់លាបឬបំពោកលើសន្លាក់ឆ្អឹង ឬ កន្លែងដាំសាច់ដោយសារការប៉ះទង្គិច។ តាមទម្លាប់ គេប្រើថែរក្សាស្បែក និង មើមបុកជាម្សៅអាចប្រើជាថ្នាំទម្លាក់ព្រូននិងអៀន។
១០៥- **ពួក** អ. genus បារ. genre (m.)	ផ្នែកសំខាន់នៃវគ្គីសាស្ត្រស្ថិតនៅបន្ទាប់ពីសន្តាន។ ឧ. សណ្តែកបាយស្ថិតក្នុងពួក វីញ៉ា (vigna)។
១០៦- **ពោត** អ. maize បារ. maïs (m.)	តិណជាតិដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ សៀម៉ា-អ៊ីស (zea mays) សន្តានហ្គ្រាមីណេអា/ប៉ូអា-សេអា (gramineae/poaceae) ស្ថិតក្នុងប្រភេទសៀម៉ាអ៊ីស(zea mays) ដុះនៅលើដីគោកដែលគេដាំនៅលើដីគោកក្នុងតំបន់ក្តៅនិងត្រជាក់បង្គួរ។ គ្រាប់វាប្រើជាអាហារសម្រាប់មនុស្សនិងសត្វ។
១០៧- **មច្ឆវប្បកម្ម** អ. pisciculture បារ. pisciculture (f.)	ការចិញ្ចឹមត្រី។

១០៨- **មធុវប្បកម្ម** អ. apiculture/ bee keeping បារ. apiculture (f.)	ការចិញ្ចឹមឃ្មុំ។
១០៩- **មមាចត្នោត** អ. brown planthopper	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវនិងដំណាំផ្សេងៗទៀត ដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ នីឡាប៉ារ៉ាតា លុយហ្សង់ (nilaparvata lugens) ស្ថិតក្នុងសន្តានដែលហ្វាស៊ីដេ (delphacidae) ប្រភេទនីឡាប៉ារ៉ាតា លុយហ្សង់ (nilaparvata lugens)។ សត្វនេះមានរាងតូច ស្តើង ប្រវែងពី៤ទៅ៥មិល្លីម៉ែត្រ សម្បុរត្នោត ហើយ មានពីរប្រភេទគឺ ប្រភេទស្លាបវែង និង ប្រភេទស្លាបខ្លី។ ពងវាពណ៌សរាងដូចផ្លែចេកប្រវែងប្រហែល១មិល្លីម៉ែត្រ។ កូនញាស់មានទំហំតូចល្អិតពណ៌លឿងខ្ចីឬត្នោតខ្ចី។ មមាចត្នោតពេញវ័យ និង កូនរបស់វាចុចជញ្ជក់យករសពីដំណាំស្រូវនិងដំណាំផ្សេងៗទៀតស្ទើរតែគ្រប់ដំណាក់កាលលូតលាស់ ជាពិសេស នៅមុនពេលចេញផ្កា។
១១០- **មមាចបៃតង** អ. green leaf- hopper	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវនិងដំណាំផ្សេងៗទៀត ស្ថិតក្នុងសន្តានស៊ីកាដែលីដេ (cicadellidae) ពួកណេហ្វូតេទិច (nephotettix)។ មេពេញវ័យមានពណ៌បៃតងភ្លឺ។ ពងរបស់វាមានរាង

	មូលទ្រវែង ពណ៌សឬលឿងខ្ចី បន្ទាប់មកប្រែជាពណ៌ត្នោតនិងស្នាមអុចពណ៌ក្រហម។ កូនមមាចបៃតងមានពណ៌លឿងខ្ចី មានបន្ទាតូចៗនៅលើខ្នងផ្នែកខាងក្រោយ។ មមាចបៃតងចុចជញ្ជក់រុក្ខ-រសស្លឹកស្រូវនៅស្ទើរគ្រប់ដំណាក់កាលលូតលាស់ ជាពិសេស នៅមុនពេលស្រូវចេញផ្កា។ (គេនិយមហៅ មមាចបៃតង ថា មមាចខៀវ)។
១១១- **មមាចពព្រុស** អ. zigzag leaf-hopper	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ រ៉ីស៊ីលីយ៉ា ឌ័រសាលីស (recilia dorsalis) ស្ថិតក្នុងសន្តានស៊ីកាដែលីដេ (cicadellidae) ប្រភេទរ៉ីស៊ីលីយ៉ា ឌ័រសាលីស (recilia dorsalis)។ ស្លាបរបស់មមាចពព្រុសពេញវ័យមានរាងក្ងិកក្ងក់។ មេរបស់វាពងរាយមួយៗនៅលើស្រទបស្លឹក ហើយ កូនញាស់មានពណ៌ត្នោតលឿង។ វាចុចជញ្ជក់រុក្ខរសស្លឹកស្រូវនៅស្ទើរគ្រប់ដំណាក់កាលលូតលាស់ ជាពិសេស នៅមុនពេលស្រូវចេញផ្កា។ សត្វល្អិតចង្រៃនេះចុចជញ្ជក់រុក្ខរសស្រូវផ្ទាល់ ហើយ ធ្វើឱ្យចុងស្លឹកស្រូវស្ងួត ស្លឹកទាំង-មូលក្លាយជាពណ៌ទឹកក្រូច ឯគែមស្លឹករមូរ ធ្វើឱ្យស្រូវកើតជំងឺមួយចំនួនដែលបង្កដោយពពួកវីរុស។ មមាចពព្រុសអាចបំផ្លាញដំណាំផ្សេងៗទៀតដែរ។

១១២- **មីក្រុប/ មេរោគ** អ. microbe បារ. microbe (m.)	ភាវៈរស់តូចល្អិតដែលគេអាចមើលឃើញតែដោយ-សារមីក្រូទស្សន៍ដូចជា ពួកប្រូតូសូអ៊ែ បាក់តេរី ផ្សិតហ្វុងហ្ស៊ី(fungi) វីរុស ។ល។ ឧ. មីក្រុបអាបតូវីរុស (aphthovirus) បង្កជំងឺអុតក្ដាម(FMD)។
១១៣- **មីក្រុបវិទ្យា** អ. microbiology បារ. microbiologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាពីមីក្រុប។
១១៤- **មុទ្ទិវប្បកម្ម** អ. viticulture បារ. viticulture (f.)	ការដាំទំពាំងបាយជូរ។
១១៥- **មូសប្លុង** អ. gall midge/ rice gall midge បារ. cécidomyie (f.)	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ អ័រសេអូលីយ៉ា អ័រីសេ (orseolia oryzae) ស្ថិតក្នុងសន្តានសីស៊ីដូមីអ៊ីអ៊ីដេ (ceci-domyiidae) ប្រភេទអ័រសេលីយ៉ា អ័រីសេ (orse-olia oryzae)។ មូសប្លុងឈ្មោលពេញវ័យមានពណ៌លឿងត្នោតនិងមានមាឌតូចជាងមូសប្លុងញីដែលមានពោះពណ៌ក្រហម។ មូសប្លុងញីពងបានពី ១០០ ទៅ ២០០ពង។ វាពងលើស្លឹកស្រូវនិងមានជីវិតត្រឹមតែ៤ទៅ៥ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ។ ដង្កូវដែល

	ទើបញាស់មានពណ៌សស្រអាប់។ ភាគច្រើន វាលាក់ខ្លួនក្នុងដើមស្រូវ និង ស៊ីបំផ្លាញបណ្ដូលដើមស្រូវដោយធ្វើឱ្យស្លឹកស្រូវរមូរហើយមានរាងដូចស្លឹកខ្ទឹមបារាំង។ មូសប្លុងអាចស៊ីបំផ្លាញដំណាំស្រូវចាប់តាំងពីដំណាក់កាលសំណាបរហូតដល់ចុងបញ្ចប់នៃដំណាក់កាលបែកគុម្ព។ មូសនេះអាចបំផ្លាញដំណាំផ្សេងទៀតដែរ។
១១៦- **មេល័ក្ត/ មេល័ខ** អ. lac insect បារ. cochenille (f.)	សត្វល្អិតរស់នៅលើរុក្ខជាតិ ដែលសម្បុករបស់វាមានសារធាតុជ័រខាប់ ពណ៌ក្រហម សម្រាប់ប្រើជាពណ៌ជ្រលក់សូត្រឬអំបោះ។ ឧ. ជំនាន់មុន ប្រជាជនខ្មែរនិយមចិញ្ចឹមមេល័ខដើម្បីយកពណ៌ជ្រលក់សូត្រឬអំបោះ។
១១៧- **មំសាសី/ មំសាហារសត្វ** អ. carnivore បារ. carnivore (m.)	សត្វស៊ីសាច់ជាអាហារ។ ឧ. ខ្លា តោ...ជាមំសាសី។
១១៨- **រជ្ជៈ** អ. kingdom បារ. règne (m.)	ផ្នែកធំបំផុតនៃវគ្គីសាស្ត្រ។ រជ្ជៈមានពីរប្រភេទ គឺរជ្ជៈរុក្ខជាតិ (règne végétal) និង រជ្ជៈសត្វ (règne animal)។ ឧ. ស្រូវស្ថិតក្នុងរជ្ជៈរុក្ខជាតិ គោស្ថិតក្នុងរជ្ជៈសត្វ។

១១៩- **រមៀត/ ល្មៀត** អ. turmeric បារ. curcuma/ safran des indes (m.)	តិណជាតិមានមើមពណ៌លឿងមានក្លិនប្រហើរ ប្រើជាគ្រឿងទេស ជាឱសថ ជាគ្រឿងសម្អាងកាយ និង ជាពណ៌ជ្រលក់ផងដែរ។ ឧ. នារីខ្មែរនិយមយកល្មៀតលាបមុខនិងដងខ្លួន ដើម្បីឱ្យស្បែកមានសម្រស់ល្អ។ រមៀតអាចជួយព្យាបាលជំងឺសើស្បែក, រលាកក្រពះ ពោះវៀន, សម្រួលការរំលាយអាហារ និង ជំរុញការបញ្ចេញទឹកប្រមាត់ជាដើម។
១២០- **រុក្ខរំពា** អ. carnivorous plants បារ. plante carnivore (f.)	រុក្ខជាតិដែលចាប់សត្វជាអាហារ។ ឧ. រុក្ខជាតិបំពង់ស្រមោច(népenthès) ជារុក្ខរំពា។
១២១- **រុក្ខវិទ្យា** អ. botany បារ. botanique (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីរុក្ខជាតិ។
១២២- **រូបសាស្ត្រ/ សណ្ឋានវិទ្យា/ ទម្រង់វិទ្យា** អ. morphology បារ. morphologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាពីទម្រង់ រូបរាងទូទៅ និង រចនាសម្ព័ន្ធនៃភាវៈរស់និងភាវៈគ្មានជីវិត។ ឧ. រូបសាស្ត្រស្រូវមាន ឫស ដើម ស្លឹក។

១២៣- **រំដេង** អ. galangal បារ. galanga (m.)	តិណជាតិមានមើមពណ៌លឿងខ្ចី មានក្លិនហឹរធួល ប្រើជាគ្រឿងទេស និង ជាឱសថ។ ឧ. ជនជាតិខ្មែរប្រើរំដេងសម្រាប់បង់សម្លដើម្បីកាត់ចម្អាបនិងបង្កើនរសជាតិ។ មើម ហាលឱ្យស្ងួត កិនជាម្សៅ មានប្រសិទ្ធភាពជួយរំលាយអាហារ ឬ ព្យាបាលរោគហើមពោះ ផ្តាសាយ ឈឺធ្មេញ ចុកធ្លល់ពោះ។
១២៤- **រំពា** អ. prey បារ. proie (f.)	សត្វដែលជាចំណីអាហាររបស់សត្វដទៃទៀត។ ឧ. ខ្លាចាប់ឈ្លូសស៊ីជាអាហារ។ ឈ្លូសជារំពារបស់ខ្លា។
១២៥- **លីកែន** អ. lichen បារ. lichen (m.)	រុក្ខជាតិសហប្រាណដែលកើតឡើងពីសារាយតូចល្អិតនិងផ្សិតសរសៃឆ្មារៗ ស្រដៀងនឹងស្លែដែលដុះនិងធ្វើរស្មីសំយោគជាមួយគ្នា។ ឧ. លីកែនគ្រូស្តូស (crustose lichen) ដុះនៅលើជញ្ជាំង។
១២៦- **លំដាប់** អ. order បារ. ordre (m.)	ផ្នែកសំខាន់នៃវគ្គីសាស្ត្រស្ថិតនៅបន្ទាប់ពីថ្នាក់។ ឧ. សណ្តែកសៀងស្ថិតក្នុងលំដាប់ហ្វាបាល (fabales)។
១២៧- **វគ្គីសាស្ត្រ** អ. taxonomy បារ. taxonomie / taxinomie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រដែលសិក្សាអំពីចំណាត់ថ្នាក់ភាវៈរស់/សព៌ាង្គកាយរស់ ដោយផ្អែកលើចរិតលក្ខណៈរួម។

១២៨- **វនវិទ្យា** អ. forestry បារ. foresterie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាពីការដាំដុះ ការថែទាំ និង ការធ្វើអាជីវកម្មព្រៃឈើ។
១២៩- **វប្បកម្ម** អ. culture/ cultivation/ husbandry បារ. culture (f.)	ការដាំដុះឬការចិញ្ចឹម។
១៣០- **វប្បកម្ម កៅស៊ូ** អ. heveaculture បារ. hévéaculture (f.)	ការដាំកៅស៊ូ។
១៣១- **វប្បកម្មស្រូវ** អ. rice cultivation បារ. riziculture (f.)	ការដាំស្រូវ។
១៣២- **វារីវប្បកម្ម** អ. aquaculture បារ. aquaculture (f.)	ការដាំរុក្ខជាតិ ឬ ការចិញ្ចឹមសត្វ ក្នុងទឹក។
១៣៣- **សង្កើច** អ. bedbug, housebug បារ. punaise (f.)	សត្វល្អិតជាបរាសិតជញ្ជក់ឈាមរស់នៅក្បែរខ្លួនមនុស្សដូចជា តាមកន្ទេល ខ្នើយ គ្រែ រនាបផ្ទះជាដើម។ ឧ. គេនិយមយកសំបកទុរេនដាក់ក្រោមគ្រែដើម្បីដេញសង្កើច។

១៣៤- **សត្តវិទ្យា** អ. zoology បារ. zoologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីសត្វនិងអត្តចរិតរបស់សត្វ។
១៣៥- **សត្វក្រពះទោល** អ. monogastic animal បារ. monoga-stique (f.)	ពពួកសត្វដែលមានក្រពះតែមួយ។ ឧ. ជ្រូក ទន្សាយ សេះ ... ជាសត្វក្រពះទោល។
១៣៦- **សត្វទំពា-អៀង** អ. ruminant បារ. ruminant (m.)	ពពួកសត្វដែលមានក្រពះច្រើនថត (ថតបួនចំពោះ គោ ចៀម ពពែ និង ថតបី ចំពោះអូដ្ឋដែលគ្មានពោះស្រទាប់ ហើយ ថតទាំងអស់មានទំនាក់ទំនងនឹងគ្នា)ស៊ីនិងផ្ទុកចំណីក្នុងក្រពះមួយរយៈពេល រួចក្អែចំណីនោះមកទំពាសាឡើងវិញ។
១៣៧- **សត្វរំពា** អ. predator បារ. prédateur(m.)	សត្វដែលស៊ីសាច់សត្វដទៃជាអាហារ។ ឧ. ឆ្មាចាប់កណ្តុរស៊ីជាអាហារ។ ឆ្មាជាសត្វរំពា។
១៣៨- **សន្តាន** អ. family បារ. famille (f.)	ផ្នែកសំខាន់នៃវគ្គីសាស្ត្រស្ថិតនៅបន្ទាប់ពីលំដាប់។ ឧ. វីរុសជំងឺអុតក្តាមស្ថិតក្នុងសន្តានពីគ័រណាវីរីដេ (picornaviridae)។
១៣៩- **សព្វាសី** អ. omnivore បារ. omnivore (m.)	សត្វស៊ីអាហារគ្រប់ប្រភេទមានសាច់ រុក្ខជាតិជាដើម។ ឧ. ជ្រូកជាសព្វាសី។

១៤០-**សហប្រាណ** អ. symbiosis បារ. symbiose (f.)	ភាវៈរស់ពីរឬច្រើនប្រភេទដែលរស់នៅជាមួយគ្នាហើយទាញប្រយោជន៍ពីគ្នាទៅវិញទៅមក។ ឧ₁. ទំនាក់ទំនងរវាងសារាយ (coccomyxa) និងផ្សិត (omphalina) ជាសហប្រាណ។ ឧ₂. ទំនាក់ទំនងរវាងត្រីសមុទ្រ (clownfish) និងសារាយសមុទ្រ (sea anemone) ជាសហ-ប្រាណ។
១៤១- **សាកវប្ប-កម្ម/វប្បកម្មដំណាំសួន** អ. horticulture បារ. horticulture (f.)	ដំណាំច្បារ(បន្លែ ផ្លែ ផ្កា)។
១៤២- **សាខា** អ. phylum បារ. embranche-ment (m.)	ផ្នែកសំខាន់នៃវគ្គីសាស្ត្រស្ថិតនៅបន្ទាប់ពីរជ្ជៈ។ ឧ. ស្រូវស្ថិតក្នុងសាខា ម៉ាញ៉ូលីយ៉ូហ្វីតា (magnoliophyta)។
១៤៣- **សាប្រូហ្វីត** អ. saprophyte បារ. saprophyte (m.)	ភាវៈរស់ដែលរស់នៅអាស្រ័យដោយសារធាតុសរីរាង្គងាប់ឬផុយរលួយ។ ឧ. ផ្សិតចំបើងជាសាប្រូហ្វីតស្ថិតក្នុងប្រភេទវ៉ូលវ៉ារីយេឡា វ៉ូវ៉ាសេអា (volvariella volvacea), ពួកវ៉ូលវ៉ា រីយេឡា (volvariella), សន្តានក្លុយតេអា-សេអា (pluteaceae)។

១៤៤- **សារាយ** អ. algae បារ. algue (f.)	វារីជាតិមួយប្រភេទគ្មានឫស គ្មានដើម មានតាល់ (thalle)អាចធ្វើរស្មីសំយោគបាន។ ឧ. ស្ទីហ្សេអូក្លូនីញ៉ូម អេស្ទីវ៉ាល់ (stigeoclonium aestivale) ជាសារាយមួយប្រភេទ។
១៤៥-**សុខុមាកាស** អ. microclimate បារ. microclimate (f.)	ធាតុអាកាសកំណត់នៃទីតាំងតូចណាមួយដែលខុសពីអាកាសធាតុជុំវិញ។ ឧ. នៅក្នុងច្បារបន្លែស្ពៃក្ដោប សុខុមាកាសសមស្របត្រូវមានពី ២៩°C ទៅ ៣០°C។
១៤៦- **សេរ៉ូទីប** អ. serotype/ serovar បារ. sérotype (f.)	ការបែងចែកពពួកបាក់តេរី វីរុស ឬ មីក្រូសព៌ាង្គកាយ ដោយផ្អែកលើលក្ខណៈអង់ទីហ្សែនរបស់បាក់តេរី វីរុស ឬ មីក្រូសព៌ាង្គកាយទាំងនោះ។ ឧ. វីរុសជំងឺអុតក្ដាមត្រូវបានបែងចែកជា៧សេរ៉ូទីប គឺ សេរ៉ូទីបអា (A), អូ(O), អាស៊ី I (ASIA I), សេ (C), សាត I (SAT I), សាត II (SAT II), និង សាត III (SAT III)។
១៤៧- **ស្រមើល** អ. tiny bug	សត្វល្អិតតូចក្រៃលែងស្ទើរមើលពុំឃើញច្រើនកើតនៅកន្លែងឬលើវត្ថុផ្សេងៗដូចជា ទ្រុង មាន់ ទ្រុងទា សម្បុកសត្វ សំបកស៊ុត ជាដើម។ ឧ. ស្រមើលរោមសើបសោវនាំឱ្យដេកមិនលក់។

១៤៨- **ស្រឹងស្រូវ** អ. rice bug / rice ear bug បារ. bug de riz (m.)	សត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញដំណាំស្រូវដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ ឡេបតូកូរីសា អូរ៉ាតូរីយូស (leptocorisa oratorius) ស្ថិតក្នុងសន្តានអាលីឌីដេ (alydidae) ប្រភេទឡេបតូកូរីសា អូរ៉ាតូរីយូស(leptocorisa oratorius)។ ស្រឹងពេញវ័យមានពណ៌បៃតងត្នោត មានជើងវែងៗ និង មានបណ្ដោយដងខ្លួនប្រហែល១៥មិល្លីម៉ែត្រ និង ទទឹងប្រវែង៣មិល្លីម៉ែត្រ។ ស្រឹងទើបញាស់រហូតដល់ពេញវ័យចុចជញ្ជក់បំផ្លាញគ្រាប់ស្រូវ ជាពិសេស ពីដំណាក់កាលចេញផ្ការហូតដល់ដំណាក់កាលដាក់ទឹកដោះ។ វាបំផ្លាញគ្រាប់ស្រូវនៅពេលព្រឹកព្រលឹមនិងពេលល្ងាច រួចលាក់ខ្លួននៅកន្លែងម្លប់។ អ្នកស្រុកនិយមហៅស្រឹងស្រូវថា ស្រឹងជញ្ជក់ទឹកដោះ ឬ ស្រឹង ឬ ត្រឹង។ ស្រឹងអាចបំផ្លាញដំណាំផ្សេងទៀតដែរ។
១៤៩- **ស្រូវ** អ. rice បារ. riz (m.)	តិណជាតិដែលមានឈ្មោះវិទ្យាសាស្ត្រ អូរីសា សាទីវ៉ា (oryza sativa) សន្តានហ្គ្រាមីណេអា/ប៉ូអាសេអា (gramineae/poaceae) ស្ថិតក្នុងប្រភេទអូរីសា សាទីវ៉ា (oryza sativa)ដុះលើដីគោកឬដីលិចទឹក ដែលគេដាំនៅតំបន់ក្ដៅសើម ហើយ គ្រាប់របស់វាប្រើជាអាហារសំខាន់សម្រាប់មនុស្សនិងសត្វ។

១៥០- **ស្ត្រិបតូកុក- កូសជ្រូក** អ. streptococcus in swine បារ. streptocoque (m.)	ជំងឺបង្កដោយបាក់តេរីស្ថិតក្នុងសន្តានស្ត្រិបតូកុក- កូកាសេអា (streptococcaceae) ពួកស្ត្រិបតូ- កុកគូស (streptococcus) ប្រភេទស្ត្រិបតូកុក- គូស ស៊ីស (streptococcus suis) ជាបាក់តេរី ក្រាមបូក ចែកជាច្រើនសេរ៉ូទីប។ សេរ៉ូទីបដែល ធ្វើឱ្យជ្រូកឈឺងាប់ មានពីរប្រភេទគឺ ស្ត្រិបតូកុក- គូស ស៊ីស ប្រភេទទី១និងប្រភេទទី២។ ប្រភេទទី ១ កើតចំពោះកូនជ្រូកទើបកើតដល់អាយុ៨សប្តាហ៍ ចំណែកប្រភេទទី២ កើតចំពោះជ្រូកធំ។ រោគ សញ្ញាមានដូចជា ឡើងកម្តៅខ្លួនពី ៤១°C ទៅ ៤២°C មិនស៊ីចំណី មិនសូវធ្វើចលនា ពិបាកដើប ឈរដោយសារលោកសន្លាក់ ឈឺសន្លាក់ មានរោគ- សញ្ញាសរសៃប្រសាទ ប្រកាច់ ខ្វាក់ ថ្លង់, មេផើម អាចរលូតកូន រលាកស្រោមខួរ ហើមសួត រលាក ភ្នាសនិងសាច់ដុំបេះដូង និង រលាកសាច់ដុំខួរ- ក្បាល។
១៥១- **ស្លែ** អ. moss បារ. mousse (f.)	រុក្ខជាតិមួយប្រភេទតូចល្អិត គ្មានផ្កា ដុះក្នុង មជ្ឈដ្ឋានសើម (លើដី លើឈើ លើថ្ម)។ ឧ. ស្លែព្រីយ៉ូម ឡាវីហ្វីល (bryum laevifilum) ជាស្លែនៅលើដើមឈើ។
១៥២- **អង្គែ** អ. dandruff បារ. pellicule (f.)	រោគសើស្បែកម្យ៉ាងដែលមានសណ្ឋានរបកជា ស្រទាប់ស្តើងៗ បណ្តាលឱ្យស្បែកឡើងគគ្រាត សម្បុរសហើយរមាស់។ វាច្រើនកើតនៅកន្លែងដុះ សក់ឬរោម។ ឧ. ក្បាលកើតអង្គែ, ឆ្កែអង្គែស៊ី។

១៥៣- **អាកាស-ធាតុវិទ្យា** អ. climatology បារ. climatologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាពីអាកាសធាតុនិងបាតុភូតរបស់វា។
១៥៤- **អាណាប្លា-ស្មូស** អ. anaplasmosis / anaplasmiasis បារ. anaplasmose (f.)	ជំងឺបង្កដោយបរាសិតស្ថិតក្នុងសន្តានអឺលីស្យាសេ-អា (ehrlichiaceae) ពួកអាណាប្លាស្មា (anapla-sma) កើតចំពោះគោ ក្របី ចៀម ពពែ ឆ្កែ សេះ បង្កង់ ក្តាន់ ឈ្លូស ប្រើស អូដ្ឋ ប៉ុន្តែ គោជាសត្វដែលរងការរាតត្បាតខ្លាំងជាងគេ ពិសេស គោពេញវ័យ។ ចំពោះគោ ជំងឺនេះបង្កដោយបរាសិត មានពីរប្រភេទ គឺ ប្រភេទអា. ម៉ារហ្សិណាល់ (A. mar-ginale) និង អា. សង់ត្រាល់ (A. centrale)។ ចំពោះចៀម បង្កដោយបរាសិតប្រភេទអា. អូវីស (A. ovis)។ បរាសិតរស់ក្នុងគោលិកាក្រហមរបស់គោនិងចម្លងទៅដង្កែតាមរយៈការខាំបឺតឈាម។ នៅក្នុងសារពាង្គកាយ ដង្កែបរាសិតបន្តពូជរីកលូតលាស់ជាច្រើនដំណាក់កាល ហើយ ចម្លងទៅសត្វដទៃទៀតដោយសារការខាំបឺតឈាមសត្វនោះ។ ក្រៅពីដង្កែ រុយបឺតឈាម របោម និង មូស ក៏ជាភ្នាក់ងារចម្លងជំងឺនេះដែរ។ រោគសញ្ញាមានដូចជាឡើងកម្ដៅខ្លួនពី ៤០°C ទៅ ៤១°C ភ្នាសសើម

	ស្លេក ឬដួនកាល ពណ៌លឿង គោលិកាក្រហមមានពណ៌ប្រឿងៗ ឈាមរាវ ចំនួនគោលិកាក្រហមចុះថយខ្លាំង មិនឃ្លានចំណីឬមិនស៊ីចំណីតែម្តង រាករូស ចុះស្គមលឿន រាងកាយទ្រុឌទ្រោមខ្លាំង និងកង្វះគោលិកាក្រហមបណ្តាលឱ្យសត្វកើតជំងឺខាន់លឿង។
១៥៥- **អ៊ីប្រ៊ីត** អ. hybrid បារ. hybride (m.)	សត្វឬរុក្ខជាតិដែលជាលទ្ធផលនៃការបង្កាត់ពូជប្រភេទដូចគ្នាឬខុសគ្នា។ ឧ.ប្រភេទដូចគ្នា៖ ១- ជ្រូកពូជឡង់ដ្រាស(landrace)បង្កាត់ជាមួយជ្រូកពូជយ៉កសៀ(yorkshire) ផ្តល់ជំនាន់ក្រោយ ឡង់យ៉ក (land york)។ ២- ពូជស្មៅប្រាស្សារីយ៉ា រូស៊ីសៀងស៊ីស ឬ រូស៊ី(bracchiaria ruziziensis) បង្កាត់ជាមួយប្រាស្សារីយ៉ាប្រ៊ីសង់តាឬម៉ារ៉ាន់ឌូ(bracchiaria brizantha) ផ្តល់ជំនាន់ក្រោយ ប្រាស្សារីយ៉ាអ៊ីប្រ៊ីត ឬ មូឡាតូ2(bracchiaria hybrid)។ ឧ. ប្រភេទខុសគ្នា៖ លាឈ្មោលបង្កាត់ជាមួយសេះញី ផ្តល់ជំនាន់ក្រោយ មូឡេ (mulet)។ សេះឈ្មោលបង្កាត់ជាមួយលាញី ផ្តល់ជំនាន់ក្រោយបារដូ(bardot)។ មូឡេនិងបារដូជាអ៊ីប្រ៊ីត។ ជាទូទៅ អ៊ីប្រ៊ីត មិនអាចបន្តពូជបានទេ ឬ អារ តែ អ៊ីប្រ៊ីតញីអាចបន្តពូជ ក្នុងករណីកម្រ។

១៥៦- **អ៊ីប្រ៊ីតកម្ម** អ. hybridization បារ. hybridation (f.)	ដំណើរការបង្កាត់ពូជរវាងរុក្ខជាតិពីរឬសត្វពីរដែលមានប្រភេទដូចគ្នាឬខុសគ្នា។
១៥៧- **ឧតុនិយម/ ឧតុភូតវិទ្យា** អ. meteorology បារ. mètèoro-logie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាពីបាតុភូតបរិយាកាស ជាពិសេស ព្យាករណ៍អាកាសធាតុ។
១៥៨- **ឧស្សាហ-និស្សារណកម្ម** អ. industrial extraction បារ. extraction industrielle (f.)	ដំណើរការដកយកធាតុចេញពីវត្ថុអ្វីមួយជាលក្ខណៈឧស្សាហកម្ម។ ឧ. ខេត្តកោះកុង នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ មានឧស្សាហនិស្សារណកម្មស្ករសពីដើមអំពៅ។
១៥៩- **អេកូវិទ្យា / អេកូឡូស៊ី** អ. ecology បារ. écologie (f.)	វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីទំនាក់ទំនងរវាងភាវៈរស់ និងភាវៈរស់ក្នុងបរិស្ថាន។
១៦០- **អេគីណូ-កុកកូស** អ. echinococco-sis / hydatidosis / hydatiddisease	ជំងឺបង្កដោយបរាសិតព្រូនសំប៉ែតស្ថិតក្នុងសន្តានតេនីអ៊ីដេ (taeniidae) ពួកអេគីណូកុកគូស (echinococcus)។ ជំងឺនេះកើតចំពោះមនុស្ស ឆ្កែ ឆ្កែចចក ជ្រូក កណ្ដុរ គោ ចៀម ពពែ សេះ និង

បារ. echinococ-cose	អូដ្ឋ។ ព្រូនធំពេញវ័យរស់នៅក្នុងពោះវៀននៃឆ្កែចចុង ដោយបញ្ចេញស៊ុតតាមរយៈលាមកមកមជ្ឈដ្ឋានខាងក្រៅ។ បន្ទាប់មក ស៊ុតនេះត្រូវបានលេបចូលតាមរយៈទឹក ចំណីដោយឆ្កែលកណ្ដាល រួចញាស់ក្នុងពោះវៀនតូច ហើយ បញ្ចេញអុងកូស្វ៊ែ (oncosphère) ដែលជ្រៀតចូលតាមភ្នាសពោះវៀន បន្ទាប់មក ជ្រៀតចូលសរីរាង្គផ្សេងៗ ជាពិសេស សួត ថ្លើម និង ខួរក្បាល។ នៅទីនោះ អុងកូស្វ៊ែក្លាយជាគីស្ត។ ឆ្កែលចុងឆ្លងជំងឺដោយសារស៊ីចំណីដែលមានគីស្តទាំងនោះ។ នៅក្នុងពោះវៀន គីស្តធំលូតលាស់ហើយក្លាយជាព្រូន។
១៦១- **អេពីហ្វ៊ីត** អ. epiphyte បារ. épiphyte (m.)	រុក្ខជាតិដែលអាស្រ័យនឹងរុក្ខជាតិដទៃទៀត តែមិនស្រូបយកសារធាតុចិញ្ចឹមពីរុក្ខជាតិនោះទេ។ ឧ. អ័រគីដេនិងប៉ប្រេកជាអេពីហ្វ៊ីត។

បោះពុម្ពលើកទី១ ចំនួន ១ ៥00ច្បាប់
នៅរោងពុម្ព ស៊ី យូ
ផ្ទះលេខ ៣៨CEo មហាវិថីសុធារស សង្កាត់ទន្លេបាសាក់ ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ